הלכה · משנה תורה · מפרשים · מעשה רקח · ספר קדושה

מעשה רקח על הלכות מאכלות אסורות

רבי מסעוד חי רקח

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

מעשה רקח על הלכות מאכלות אסורות

רבי מסעוד חי רקח

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/מעשה-רקח-על-הלכות-מאכלות-אסורות/
הקובץ נוצר ב־17 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611162349 של הספרייה.

תוכן העניינים

פרק א 7
הלכה א 7
הלכה ג 7
הלכה ד 7
הלכה ה 9
הלכה ו 11
הלכה ח 12
הלכה יג 13
הלכה יד 13
הלכה טו 14
הלכה טז 15
הלכה כ 15
הלכה כג 15
הלכה כד 15
פרק ב 16
הלכה א 16
הלכה ג 17
הלכה ה 17
הלכה ו 19
הלכה ט 20
הלכה יב 21
הלכה יג 21
הלכה יד 22
הלכה יז 23
הלכה יח 23
הלכה כא 24
הלכה כד 24
פרק ג 25
הלכה א 25
הלכה ג 25
הלכה ד 26
הלכה ה 26
הלכה ו 27
הלכה ז 27
הלכה ח 27
הלכה ט 27
הלכה י 28
הלכה יא 29
הלכה יג 29
הלכה טו 29
הלכה טז 31
הלכה יז 31
הלכה יח 32
הלכה יט 33
הלכה כ 33
הלכה כא 34
הלכה כב 34
הלכה כג 34
פרק ד 36
הלכה ב 36
הלכה ג 38
הלכה ד 39
הלכה יא 40
הלכה יג 40
הלכה טו 40
הלכה יז 41
הלכה יח 41
הלכה יט 41
פרק ה 41
הלכה א 41
הלכה ב 42
הלכה ג 42

הלכה ה 42
הלכה ו 44
הלכה ז 44
הלכה ח 44
הלכה ט 45
הלכה י 46
הלכה יא 47
פרק ח 47
הלכה טז 47
הלכה יז 48
פרק ט 48
הלכה א 48
הלכה ב 49
הלכה ג 50
הלכה ד 51
הלכה ה 51
הלכה ו 52
הלכה ז 54
הלכה ח 54
הלכה י 56
הלכה יא 56
הלכה יב 56
הלכה יג 57
הלכה יד 59
הלכה טו 60
הלכה טז 60
הלכה יז 60
הלכה יח 60
הלכה כג 61
הלכה כד 61
הלכה כה 61
הלכה כו 61
הלכה כח 62
פרק י 62
הלכה ב 62
הלכה ו 65
הלכה יא 66
הלכה יג 66
הלכה יד 67
הלכה טו 67
הלכה יז 67
הלכה כ 68
הלכה כב 69
פרק יא 69
הלכה א 69
הלכה ג 69
הלכה ה 70
הלכה ו 70
הלכה ז 70
הלכה ט 71
הלכה י 73
הלכה יא 73
הלכה יג 73
הלכה יד 73
הלכה טו 74
הלכה טז 74
הלכה יז 74
הלכה יח 75
הלכה יט 75
הלכה כ 75
הלכה כב 76
הלכה כג 76
הלכה כד 76
הלכה כה 77

פרק יב 77
הלכה א 77
הלכה ב 78
הלכה ג 78
הלכה ד 78
הלכה ה 79
הלכה ו 79
הלכה ז 79
הלכה ח 79
הלכה ט 79
הלכה י 80
פרק יג 80
הלכה ח 80
הלכה י 80
הלכה יא 81
הלכה יב 81
הלכה יג 81
הלכה יד 82
הלכה טו 83
הלכה יז 83
הלכה יח 83
הלכה כ 83
הלכה כא 83
הלכה כג 83
הלכה כה 84
הלכה כז 84
הלכה כח 85
פרק יד 85
הלכה א 85
הלכה ג 85
הלכה ד 86
הלכה ה 86
הלכה ז 86
הלכה ח 87
הלכה ט 87
הלכה יא 88
הלכה יד 88
הלכה טו 89
הלכה טז 90
הלכה יז 91
הלכה יח 91
פרק טו 91
הלכה א 91
הלכה ב 92
הלכה ג 92
הלכה ד 92
הלכה ו 93
הלכה ח 94
הלכה ט 94
הלכה י 96
הלכה יא 96
הלכה יב 96
הלכה יג 96
הלכה יד 97
הלכה יז 97
הלכה יח 98
הלכה כ 98
הלכה כד 98
הלכה כה 98
הלכה כו 100
הלכה כח 100
הלכה כט 101
הלכה ל 101
הלכה לא 101

הלכה לב 101
הלכה לג 102
הלכה לד 102
פרק טז 103
הלכה א 103
הלכה ג 106
הלכה ו 107
הלכה י 108
הלכה יא 108
הלכה יב 108
הלכה יג 108
הלכה יד 109
פרק יז 109
הלכה טז 109
הלכה יז 110
הלכה יח 110
הלכה כז 111
הלכה כט 111
הלכה לא 112

פרק א

הלכה א

מצות עשה לידע וכו' שנאמר וכו'. אם באנו לדקדק בדברי רבינו הרבה יש לתמוה עליו חדא דלא הביא ראיה אלא לבהמה וחיה ועוף ואילו לדגים וחגבים לא הביא שום פסוק ועוד דלמה הוצרך להביא משני פסוקים לבהמה ולחיה הא קי"ל דחיה בכלל בהמה ובהמה בכלל חיה כדאיתא בפ' אלו טריפות (חולין דף מ"ד) ועוד דבפסוק שהביא מוהבדלתם וכו' על כרחך דחיה בכלל דהרי באותה פרשה הזכיר תחילה חיה ובהמה בפרשת שמיני ועוד דבפתיחת אלו ההל' מנה מצות עשה לבדוק בסימני בהמה וחיה במצוה אחת אם כן למאי אצטריך לאתויי קרא דוהבדלתם וכו' ועוד קשה דבספר המצות עשין קמ"ט כשמנה מ"ע לבדוק סימני בהמה וחיה מפיק לה מקרא דזאת החיה אשר תאכלו ולא הזכיר אלו הפסוקים כלל ומ"ע של בדיקת העוף מקרא דכל צפור טהורה תאכלו וחגבים מקרא דאת אלה מהם תאכלו ודגים מקרא דאת זה תאכלו וכאן השמיטם כולם.

לכך נראה דודאי אין כוונתו כאן להזכיר הפסוקים העיקרים שמורים על המ"ע שכבר הזכירם בספר המצוות שלו אלא כאן די לו להזכיר הרמז שבא בפסוק דרך כלל שנבדיל בסימני הבע"ח כולם וכן הוא האמת דפסוק דלהבדיל וכו' קאי לכל האמור בפרשה לעיל מניה ולכוונה זו הקדים המאוחר שהרי פסוק דוהבדלתם הוא בסוף פרשת קדושים ופסוק דלהבדיל הוא בפרשת שמיני קודם לו הרבה להורות לנו שאין כוונתו לעיקר העשה אלא לגלויי מילתא בעלמא ודוק כי נראה לענ"ד מוכרח ונכון והמדקדק מדברי הרב המגיד ז"ל יראה שכן הבין גם הוא בפשיטות ועל פי זה תתורץ גם קושית הרב ב"י יו"ד סי' ע"ט בדברי רבינו ועיין בדרישה שם ועיין עוד להכנה"ג בהגהת הב"י אות ד'.

הלכה ג

אם היא שסועה וכו'. עיין להרא"ם פרשת שמיני שהביא משם רבינו ישעיה ששסועה האמורה בתורה היינו סימן (שלשה) [שלישי] וכו' לאפוקי אצבעות כמו הכלבים והחתולים וכו' ונחלק הרב ב"י עליו שאין לנו אלא שני סימני טהרה בלבד.

הלכה ד

בהמה טהורה וכו'. נראה פשוט דדוקא ילדה מין בהמה וחיה שרי אבל אם ילדה כמין עוף או צורה אחרת כיוצא בו אסור וכמ"ש רבינו לקמן דין ז' ובחולין דף ס"ח משמע דילדה גרע טפי מנמצא דאמרינן התם אפי' ר' שמעון דאוסר ה"מ היכא דיצא לאויר

העולם אבל במעי אמו שרי וכ"כ התוס' שם דף ס"ט ד"ה אלמא וכו' והטעם משום שאינו בר קיימא כלל וכ"כ הש"ך יו"ד סי' ע"ט ולמ"ש רבינו אבל אם הניח וכו' ומצא כמין חזיר כרוך אחריה וכו' מבואר הדבר דלישנא דגמרא נקט ולכך לא כתב סוס או חמור כמ"ש ברישא אך מאי דאיכא לספוקי אם הניח בהמה טמאה וכו' ומצא כמין טלה כרוך אחריה מה דינו והנה ראיתי להרב הלבוש יו"ד סי' ע"ט שכתב בפשיטות שגם בטהורה כרוכה אחר הטמאה אסור וכתב עליו הש"ך שכן מוכח להדיא פ"ק דבכורות דף כ"ד וכו' ע"כ. והרב כנה"ג שם כתב עליו וז"ל ואני איני רואה משם ראיה לנדון הרב בעל הלבוש דלא מספקינן התם בטלה כרוך אחר רחל דילמא בנה הוא למלקי עליה משום אותו ואת בנו אלא משום דמינה הוא וגם הוי טהור בטהור אבל היכא דהוי לאו מינה או טהור בטמא יש מקום לומר דדוקא כשריעותא לפנינו שאותה בהמה שאנו באים לאכול הרי היא טמאה לפנינו ומטעם שהוא כרוך באנו להתירו בהא ודאי חיישינן דלאו בנו הוא והרי בהמה טמאה לפנינו אבל איפכא טהורה כרוכה בטמאה שאותו שאנו באים לאכול הרי היא טהורה לפנינו אפשר דלא חיישינן דלא מרחמא דלאו דידה ובנה כיון דהרי היא טהורה לפנינו וכלל הדבר דכשהחששא באה לקיים החזקה חיישינן וכשבאה לבטל החזקה לא חיישינן וכו' עכ"ל.

ואחרי המחילה הראויה דינו של הרב בעל הלבוש קיים ומבואר מההיא דאמרינן התם אמר רבה בר בר חנה אמר ר' יוחנן ראה חזיר שכרוך אחר רחל פטורה מן הבכורה ואסור באכילה עד יבא מורה צדק וכו' מספקא ליה אי סבר ר' שמעון בן גמליאל יולדת מרחמת או אינה מרחמת ופירש"י יולדת מרחמת האי אסור באכילה ולענין בכורה מפטר משום דאי הוה דידה שפיר ואי לאו דידה הו"ל אחרינא ובאכילה אסור דאיכא למימר ולד אחרינא הו"ל ומת ורחמתיה להאי או אינה מרחמת ומותר באכילה דודאי דידה הוא עכ"ל. הרי מבואר דהספק בטמא שכרוך אחר טהור אינו משום שהוא טמא כלומר דחיישינן ליה מצד עצמו אלא הספק נולד לנו מצד אמו אם רחמא דלאו דידה או לאו וכיון שכן כך לי טמא שכרוך אחר הטהור כטהור שכרוך אחר הטמא דחד טעמא הוא דלעולם מספקינן ביה אי מרחמא דלאו דידה או לאו שספק זה נופל בין בטמא שכרוך אחר הטהור או איפכא וא"א בעולם לבא בסלקא דעתך שיהיה מותר באכילה כיון דאפשר דלא מרחמא אלא דידה ואז בנה הוא ודאי ותו דטפי יש לדון בטהורה שכרוך אחר טמאה דודאי בנה הוא מטמאה אחר טהורה דמסתברא דטפי מרחמא טהורה מטמאה ובפרק מפנין (שבת דף קכ"ח) אמרינן דטמאה לא מרחקה ואי מרחקה תו לא מקרבא משא"כ בטהורה דאף דמרחקה הדר מקרבא כדאיתא התם וא"כ טפי מחייב השכל

בטהורה שכרוך אחר טמאה דודאי בנה הוא דהא אין דרכה לרחם מטמאה שכרוך אחר הטהורה דדרכה לרחם ואפשר דלאו בנה הוא ואף דהתם בבנה דוקא קאמר מ"מ דוק מינה ואוקי באתרין.

הלכה ה

לפיכך דג טמא וכו'. פשוט דתיבת לפיכך קאי אדלעיל שכתב שהיוצא מן הטהור טהור וכו' דזה דוקא דרך עיבור משא"כ בדג שאינו דרך עיבור אלא דרך בליעה ומדכתב רבינו שנמצא במעי וכו' ולא חילק שמע מינה שבכל מקום שימצא בתוך הדג דינו שוה והפוסקים האחרונים ז"ל נחלקו באם נמצא בבית הרחם מה דינו ולכן צריך אני להזכיר הסוגיא כדי לברר הענין עד מקום שידי מגעת והנה בבכורות דף ז' תנן דג טמא שבלע דג טהור מותר באכילה וטהור שבלע דג טמא אסור באכילה לפי שאינו גידולו ובגמרא טעמא דחזיניה דבלע הא לא חזיניה דבלע אמרי אשרוצי אשריץ מנלן דתניא דג טמא משריץ דג טהור מטיל בצים אי הכי כי חזיניה דבלע אמרינן הא אעכלא והאי אשרוצי אשרוץ אמר ר' ששת כגון שמצאו דרך הרעי רב פפא אמר כגון שמצאו דרך בית הבליעה ר' נחמן אמר כגון שמצאו שלם רב אשי אמר רוב דגים במינן משריצין וכמי שבלע לפנינו דמי ופירש"י דרך בית הרעי ואי עוברו הוא בבית הרחם אבעי ליה לאשכוחי שמצאו שלם שנגמרה כל צורתו וגדול הוא ואי עוברו לא הוה משתהי ברחם כולי האי רב אשי אמר מתניתין לאו בדחזינן דבלעו אלא שנמצא בתוכו והאי דקתני שבלע כיון שרוב דגים במינן משריצין וזה השריץ מין אחר כמי שבלע בפנינו דמי ע"כ.

והנה פשטן של דברים דר' נחמן קאי לדברי ר' ששת ור' פפא דחד קאמר שמצאו בבית הרעי וחד אמר שמצאו בבית הבליעה ולאפוקי בית הרחם ואתא ר"נ למימר דגם בבית הרחם כשמצאו שלם דהיינו גדול אי הוה עוברו לא הוה משתהי ברחם כולי האי ורב אשי השמיענו חדוש אחר דהגם שאינו שלם כיון דרוב דגים במינן הוא דמשריצין אמרינן דבלעו ולהכי אף שנמצא בבית הרחם שרי וזה מדוייק טפי מדברי רש"י ג"כ שפירש בדרב אשי שנמצא בתוכו וכו' ופשיטא שאין כוונתו אלא בבית הרחם דבית הבליעה ובית הרעי כו"ע מודו בה דכמונח בקופסא דמי ותו מדכתב רש"י ז"ל דזה השריץ מין אחר הרי דבמקום השרצה קאמר דהיינו בית הרחם וא"ת אם איתא דבלעו מהיכן בא לבית הרחם י"ל או עפ"י מה שאמרו ז"ל דאוכל ממה שאמו אוכלת וכו' דמשמע שדרך איזה נקב הוא שניזון דרך הבני מעים וא"כ גבי דג נמי אפשר שאחר שבלעו יצא מהבני מעים ובא לו לבית הרחם או אפשר שנקב הבני מעים ויצא לו ובא לבית הרחם ע"י איזה מכה שהיתה באותו מקום אי נמי י"ל שלא בלעו דרך פיו אלא בית הרחם עצמו מבחוץ

נכנס ובא לו ואין זה פלא דבדגים גדולים יתכן בשופי או נאמר שסוד ה' ליראיו והם ז"ל היו יודעים שאפשר לדג הבולע לבא בליעתו לבית הרחם ומדוייק טפי לפ"ז לשון התורת כהנים שהביא הרא"ש ז"ל דתניא גבי דגים תאכלו לרבות הטהור שבמעי הטמא יכול אף הטמא שבמעי הטהור ת"ל אותם וכו' ואי אמרת בשלמא דהנמצא דרך בית הרחם קאמר ומטעמא דרב אשי תינח דאצטריך קרא לרבויי וכו' אלא א"א דבבית הרעי או בית הבליעה קאמר למאי אצטריך רבויא דקרא הרי כיון שנמצא במקומות אלו תו ליכא למיחש למידי וכמונח בקופסא דמי ולמאי אצטריך רבויא.

ואין להקשות אם איתא תקשה למתניתין למ"ד דוקא בנמצא דרך הרעי או דרך בית הבליעה מאי קמ"ל די"ל דאצטריך לאשמועינן דדוקא בכי הא הוא דשרי דבאמת קושיא זו איתא בעינה לרב ששת ורב פפא דמוקמינן למתניתין בראינו שבלעו ואי אשתכח בבית הרעי או בבית הבליעה מהיכא תיסק אדעתין לאוסרו הלא כיון שראינו להדיא שבלעו ושם נמצא הרי הוא כמונח בקופסא אלא ודאי דלא אתא אלא לאפוקי נמצא במקום אחר אלא דלרב ששת דאסר מי רגלים של חמור י"ל עוד דאתא לאשמועינן [דלא] דמי דהתם מתמצים המים מהגוף וכו' וכמ"ש התוס' והרא"ש ז"ל ואיך שיהיה פשטן של דברים מוכיחים דבנמצא אף בבית הרחם קאמר ומטעמא דרב אשי ולהכי סתם רבינו וכתב שנמצא במעי וכו' ולא חילק במקומות כלל.

אלא שראיתי להרא"ש ז"ל שם שסיים וז"ל ואסיקנא אמר ר' אשי אימור רוב דגים במינן משריצין וכו' ומכאן מתירים הרינג'ש הנמצאים במעי דג גדול הנקרא בלוצ"ה אע"ג דלא חזינן דבלע וגם אין ידוע אם נמצא דרך בית הרעי או בית הבליעה ע"כ. ודבריו מגומגמים דמשמע שאם נמצא דרך בית הרעי או בית הבליעה אסור שכן הוא משפט הלשון דהגם דאין ידוע אם נמצא בדרך זה והוא מותר או נמצא בדרך זה והוא אסור אכן י"ל דכוונתו כלפי מ"ש תחילה דהלכתא כרב אשי וכו' ולא חיישינן לדר' ששת ור' פפא דבעו שנמצאו בבית הרעי או בבית הבליעה ולכך מתירים זה הדג דהגם דאין ידוע וכו' וכלומר דאפשר נמי שנמצאו במקום אחר כגון בבית הרחם ואפ"ה מותרים ונקט הך לישנא להוכיח דלית הלכתא כהנהו אמוראי וע"פ דבריו נמשך הטור בנו ביו"ד סוף סימן פ"ג שכתב וז"ל דג טמא שבלע דג טהור בין שנמצא במעיו בין שיוצא לחוץ מותר אפילו לא ראינו שבלעו ובכל ענין שנמצא בו בין נמצא דרך בית הרעי בין נמצא דרך בית הבליעה וכו' ע"כ אלא ששינה דברי אביו ז"ל וגם כפל לשונו ללא צורך לכאורה וראיתי להפוסקים ז"ל שנחלקו בכוונתו. דהפרישה ז"ל כתב דס"ל להטור דאף לרב אשי לא שרי ביוצא דרך הרחם אלא כשראינו שבלעו (וזה היפך דברי רש"י ז"ל) אבל לא ראינו שבלעו בבית

הריעי ובבית הבליעה מותר אבל בבית הרחם אסור דחיישינן למיעוט וכו' ע"כ וגם לפי דבריו עדין דברי הטור מגומגמים הרבה והרב כנה"ג שם ביאר דברי הטור דלרב אשי אפילו לא בלע בפנינו ונמצא בבית הרחם טהור וכ"ש בנמצא דרך בית הריעי או בית הבליעה וכו' עיי"ש וגם הוא לא יישב הדברים וכבר נרגש הוא עצמו בדבר עיי"ש.

והרב ב"י בשלחנו הטהור פסק דבין נמצא דרך בית הרעי בין דרך בית הבליעה שרי נמשך אחר דברי הטור ז"ל והט"ז שם נראה קצת מדבריו שהבין דאם נמצא בבית הרחם אסור דחיישינן למיעוטא ואם זאת היתה כוונתו קשה טובא חדא דהוא ז"ל הביא שם דברי רש"י ונסתייע מדבריו ולרש"י מבואר דלרב אשי אף אם נמצא בבית הריעי שרי דאחרי רבים אמרה תורה ואין לנו לחוש להמיעוט כיון דאפשר שבלעו אף רש"י ז"ל כתב שנמצא בתוכו וכו' וזה השריץ מין אחר וכו' דזה מורה דבבית הרחם קאמר כנ"ל ותו דאם איתא הו"ל להרב ב"י לכתוב בקיצור דאם נמצא בבית הרחם אסור דמינה נלמוד דבכל שאר המקומות מותר אמנם הש"ך ז"ל פירש שם דכוונת הרב ב"י דבין בבית הרחם בין בבית הבליעה בין בדרך הריעי קאמר דשרי וכו' ע"כ וכתב עליו הפר"ח ז"ל דטעות הוא דכד ניים ושכיב אמרה דאי בלעו מי הביאו לבית הרחם ושמעתתא כולה לא איירי אלא כשאין ידוע היכן היה וכו' ע"כ. וכבר כתבנו דרך מבוא הבליעה לבית הרחם כנ"ל וחס לן לשווייה הרש"ך והפרישה והרב כנה"ג והרב ב"ח ז"ל טועים בדבר זה גם מ"ש הפר"ח דכולא שמעתתא לא איירי אלא כשאין ידוע היכן היה תמהתי על המראה דלישנא דנמצא בתוכו שכתב רש"י מנגדו ודאי וכיון שהם ז"ל נמשכו אחר פירוש רש"י איך יקראו טועים חלילה וחס מלבד דלישנא דנמצא בבית הריעי ובבית הבליעה דקאמרו רב ששת ורב פפא בתוכו דוקא משמע והיכי כתב הרב דכולא שמעתתא לא איירי אלא כשאין ידוע היכן היה סוף דבר הדברים מוכיחים כמ"ש ולזה נוטים להדיא דברי רבינו כנ"ל.

הלכה ו

בהמה טהורה שילדה או שנמצא בה וכו'. בחולין דף ס' אמר ר' חנן בר רבא השסועה בריה בפני עצמה היא שיש לה ב' גבין ושתי שדרות וכי משה קניגי היה או בלסטרי היה מכאן תשובה לאומרים אין תורה מן השמים ופירש"י ב' גבין ולכך נקראת שסועה תאומה וכי משה רבינו קניגי היה צד חיות בקניגון או בלסטרי מורה בקשת לחיות וכו' ומנין היה בקי בחיות הללו שאין אדם בקי בהם ע"כ ואף שמפשט דברי רש"י משמע דחיה היא מדכתב ומנין היה בקי בחיות הללו וכו' נראה פשוט דלא כתב כן אלא כלפי תיבת קניגי או בליסטרי דמשמעותו שצד חיות אבל לענין המציאות לא נחית הכא

דפשיטא שבהמה היא דהא תיבת השסועה דכתיב בקרא גבי בהמה דוקא הוא דכתיב וכל בהמה מפרסת פרסה וכו' אך את זה לא תאכלו ממעלי הגרה וממפריסי הפרסה השסועה וכו'. גם בנדה דף כ"ד תני ר' חנינא בן אנטיגנוס כל שיש לה ב' גבין ושתי שדראות פסול לעבודה וידוע דאין קרבן בא מן החיות.

הלכה ח

אין לך בכל בהמה וכו'. המפרשים ז"ל כולם נתחבטו בדברי רבינו שאינן עולים לפי שיטת התלמוד פ' אותו ואת בנו (חולין דף פ') וכיון דתורה היא ומקום הניחו נראה לענ"ד דדברי רבינו מבוארים בטעמם אין בהם נפתל ועקש וזה דרבינו קשיתיה תחילה דברי רב הונא בר חייא דקאמר דרבנן סברי מדמתרגמינן תורבלא מינא דבהמה הוא ור' יוסי סבר מדקחשיב ליה בהדי חיות מינא דחיה הוא ע"כ דאיך יצוייר דוחק זה לרבנן דקי"ל כוותייהו דהכתוב יחשוב שבעה מיני חיות ובתוכם ימנה מין בהמה ולמה לא מנאה עם זאת הבהמה שהזכיר תחילה ולימא זאת הבהמה אשר תאכלו שור שה כשבים ושה עזים ותאו ואמאי פתיך ועריב בהדי חיות אין זה דרך הכתוב כלל ואי משום התרגום שתרגם תורבלא לימא שהוא מין אחר ואינו שור הבר שלנו ויותר יש לתמוה על הך דרב הונא ב"ח שהם היפך דברי התוספתא דפ"ק דכלאים דאיתא התם חמשה דברים נאמרו בשור הבר אסור משום אותו ואת בנו וחלבו אסור וקרב לגבי מזבח וכו' והרי הוא כבהמה לכל דבר ר' יוסי אומר זהו תאו האמור בתורה וכו' והרי הוא כחיה לכל דבר וחכמים אומרים תאו בריה לעצמו שור הבר בריה לעצמו ע"כ הרי מפורש יוצא מתוך זאת הברייתא דחכמים גילו דעתם להדיא דשור הבר בריה לעצמו כלומר שהוא מין בהמה ותאו בריה לעצמו כלומר שהוא חיה ופליגי אר' יוסי דרצה להשוות שור הבר לתאו מכח התרגום ומבואר עוד בירושלמי סו"פ ח' דכלאים דקאמר התם אמתניתין דאפליגו ר' יוסי ורבנן רבנן סברי מכאן הוה וערק לתמן ור"י ס"ל עיקריה מתמן הוה וכו' ואלין דמתרגמין ותור בר ורימנין כר"י וכו' ע"כ ומזה הוכרח רבינו בעיקר הדין לפסוק כגמרא דידן ובטעמו נמשך אחר התוספתא והירושלמי ולהכי פסק דז' מיני חיות מנה הכתוב וג' מיני בהמות דלרבנן הכי הוא. ויותר תמהתי על הרב המגיד ומרן ז"ל איך העלימו התוספתא והירושלמי הזה ובהכי מתרצה נמי קושית שלא הזכיר רבינו דין עיזי דבאלא דכיון דסברת רבנן בשור הבר משום דמכאן היה וברח למדבר כנ"ל וכלומר דכיון ששמו שור מ"מ מעתה היינו שור הבר היינו עיזי דבאלא ודו"ק כן נראה לענ"ד אמתותן של דברים.

הלכה יג

כלאים הבא וכו'. עיין למה שהשיג הרמ"ך ז"ל. והרב המגיד ז"ל הביא סמוכות לדברי רבינו מההיא דאותו ואת בנו שנחלקו מהו כוי ור' חסדא ס"ל כי"א דאמרי שהוא בא מן הבהמה והחיה הטהורות וכו' ע"כ. ומרן לא חלק עליו כנראה שהודה לדבריו ותמיהא מילתא שהרי בפ"ט דהלכות בכורים דין ה' פסק רבינו דהכוי אע"פ שהוא ספק מפרישין ממנו כל המתנות וצבי הבא על העז וילדה הולד חייב בחצי מתנות וכו' ע"כ. הרי מבואר דהכוי אינו בא מבהמה וחיה דהרי בצבי הבא על העז חייב בחצי המתנות ואיך כתב כאן דהכוי הוא בא מבהמה וחיה והנה מרן ז"ל הביא שם דברי הטור והר"ן ז"ל והסכים ז"ל דתיבת כוי הכתובה בדין זה הוא ט"ס וצ"ל בבבא שלמעלה שכתב וכל שיסתפק לך אם הוא מין חיה או בהמה והוא הנקרא כוי וכו' ולעולם דכוי בריה בפני עצמה היא ואינו מחיה ובהמה ע"כ והוא תמוה שהרי כאן נראה שהסכים לדברי הרה"מ על דברי רבינו שהוציאו מהגמרא שאמרו שהוא בא מבהמה וחיה ובאמת ראיתי לרבינו בפי' המשנה פרק כסוי הדם שכתב דכוי הוי בריה בפני עצמה ובפ"ב דבכורים כתב דכוי הוא מין מורכב מן העז ומן הצבי וכן אמרו כוי בריה בפ"ע היא וכו' ע"כ. והתוס' יו"ט תמה עליו דזה מחלוקת תנאים אם הוא מורכב או בריה בפ"ע עיי"ש. ואיך שיהיה הנראה לענ"ד דרבינו ס"ל דשני מיני כוי הם אחד הוא מורכב מחיה ובהמה ומין אחד שאין אנו יודעים מהו וכמ"ש שאמרו בפ' אותו ואת בנו (חולין דף פ') וכשרבינו כותב דהוא מין חיה או בהמה כידוע וכו' וכשהוא כותב סתם או שמבואר מתוך דבריו כההיא דהלכות בכורים וכו' בידוע דאיירי באותו שהוא מין בפ"ע וקרוב לזה כתב הר"ן ז"ל הביאו מרן ז"ל שם ומ"ש רבינו פי"ד דהכוי מכסין את דמו ואין מברכין עליו אף שהוא מין חיה ובהמה ולפי מ"ש בע"ה פי"ב דשחיטה דרבינו ס"ל דחוששין לזרע האב והו"ל לברך י"ל משום דמספקא לן אם החיוב שחייבה תורה בכסוי הוא דוקא בחיה ודאי לא בחצי חיה וחצי בהמה ולענ"ד נראה המדקדק בדברי רבינו יתיישב הכל מה שהקשו עליו המפרשים ז"ל ע"פ מ"ש וגם בדברי הגמרא ודו"ק על נכון.

הלכה יד

סימני עוף טהור וכו'. **זרזיר שכן נאמר בעורב למינו להביא את הזרזיר**. הנה לקמן בדין כ' כתב רבינו וכל השוכן עם הטמאים ונדמה להם הרי זה טמא ע"כ מעתה זה הזרזיר שהזכיר כאן הוי נמי שוכן ונדמה כדי שלא יהיו דבריו סותרים זה את זה אכן בהכרח צ"ל שאינו מפרש כפירוש רש"י בגמרא שכתב דזרזיר אינו אלא שכן כדאיתא פ' אלו טריפות (חולין דף ס"ב) ואף דמשמע התם דסברת ר' אליעזר היא זו בזרזיר ורבנן פליגי עליה

ושרו ליה רבינו דייק לה מדקתני התם גבי זרזיר ברייתא דקתני עורב זה עורב למינו ר"א אומר להביא את הזרזיר וכו' וגבי סנונית קתני דבר אחר למינהו להביא סנונית לבנה דברי ר"א וכו' ומדקתני בהא דברי ר"א ובזרזיר קתני סתמא ר"א אומר משמע ליה לרבינו דבסנונית דוקא פליגי רבנן עליה אבל בזרזיר ליכא מאן דפליג עליה דלכו"ע שכן ונדמה הוא ואסיר וכי קתני התם דף ס"ה ברייתא דקתני אחרים אומרים שכן עם טמאים טמא וכו' כמאן כר"א דתניא ר"א אומר לא לחנם הלך זרזיר אצל עורב אלא מפני שהוא מינו אפילו תימא רבנן שכן ונדמה קאמרינן ע"כ דמשמע דזרזיר אינו אלא שכן ורבינו ס"ל דגם נדמה הוא והיינו דקאמר אפילו תימא רבנן וכו' כלומר דאחרים אף כרבנן אתו והן הכי נמי דזרזיר גופיה שכן ונדמה הוא אלא דר"א לא קפיד אלא אשכן דוקא משא"כ לפירוש רש"י ז"ל שפי' דזרזיר שוכן בעלמא דלדבריו אתי שפיר לשון אפילו תימא רבנן ומשמע דמצי אתי כר"א וגם כרבנן וא"כ אכתי קשה דאחרים כר"א דהוא יחיד לגבי רבנן ועוד דשמותי הוא.

מעתה יש לנו לדקדק למה השמיט רבינו דין הסנונית דאפליגו בה ר' אליעזר ורבנן ונראה דרבינו ס"ל כאמימר דאמר דלרבנן כולהו שרו אלא דבמאי דפסק כר"א ליתא אלא כמר זוטרא דפסק כרבנן והכי מסתברא דרבנן רבים נינהו ועוד דר"א שמותי הוא כמבואר ומלבד זה כיון דרב יהודה קאמר התם דסנונית לבנה שנחלקו בה ר"א ורבנן כשר לטהרת מצורע משמע להדיא דפסק כרבנן והכי מסתברא וכן נראה פסקו של הרי"ף ז"ל ועיין למרן ומהר"ם בן חביב סימן ק"ה דבמ"ש נראה לענ"ד נכון בקיצור ודע דתניא התם דף ס"ג ת"ר עורב זה עורב את כל עורב להביא עורב העמקי למינו להביא עורב הבא בראשי יונים וכו' ופי' שם עורב העמקי חיוורא וכן הוא אומר ומראהו עמוק מן העור והבא בראש יונים דדמי רישיה לדיונה ע"כ ורבינו השמיטו משום דס"ל דנכלל בשם עורב כיון ששמו עורב דומיא דעיזי דבאלה ועיזי דכרכוי שלא הזכירם לעיל דין ח' משום דכיון ששמו עז נכלל במין עז וכמ"ש שם.

הלכה טו

ועוף טהור נאכל במסורת. הרב המגיד הביא משם הרשב"א ז"ל דאם בקצת מקומות אוכלים ובקצת אין אוכלים וכו' ואפשר שלאותם מקומות שנהגו בהם איסור אסורין שאני אומר מותרים אלא שנהגו בהם איסור מפני עופות טמאים הדומים לאלו הנמצאים באותם המקומות ע"כ וזה נראה היפך מ"ש הפר"ח יו"ד סימן פ"ב בשם מהר"י סגל שכתב דהבא להעיד מסורת חדשה על עוף נכרי שאין מכירין אותו יצטרך שיהיה בר סמכא ומעיד על אנשי מדינה אחרת שהוא מנהג פשוט שם לאכלו וכו' ע"כ ולפי דברי הרשב"א

אסור עכ"פ מהטעם שכתב שיש להם עופות טמאים הדומים לאלו אך אפשר ליישב דלא פליגי דמהר"י סגל איירי שמעיד על מקום רחוק קצת שאוכלים אותו וכיון שהוא בר סמכא סמכינן עליה והרשב"א ז"ל איירי שבשני המקומות הסמוכים קצת במקום אחד אוכלים ובהאחר אין אוכלים ולמה אין אוכלים ודאי צ"ל דהטעם מפני שיש להם עופות טמאים הדומים לאלו ואמטו להכי יש לאוסרם עכ"פ וק"ל ועיין מ"ש ס"ק י'.

הלכה טז

מי שאינו מכירן וכו'. עיין הרמ"ך ז"ל וכבר ביארנו שדעת רבינו בסנונית לבנה להיתר ובזרזיר פסק להדיא לאיסור כמ"ש בדין י"ד עיי"ש ושיטת רבינו והנמשכים אחריו מבוארת בדברי הרב המגיד ז"ל עיין עליו ועיין להריב"ש סי' קצ"א.

הלכה כ

וכל השוכן עם הטמאים ונדמה להם וכו'. שם דף ס"ה ופירש"י נדמה דומה לו בפרצוף ומראה ע"כ והרשב"א ז"ל פי' נדמה בסימנים ע"כ ורבינו סתם כדברי הברייתא ויש לחוש לשני הפירושים להחמיר.

הלכה כג

מי שאין לו עכשיו וכו'. זה נאמר בחגבים אבל בדגים ניתוסף אף שיש לו קשקשים וכשעולה מן הים נושרים לו וכדלקמן. אמנם בחגבים אין שייך זה דאף את"ל שעולה מן הים מ"מ בקשקשים יתכן שהשירם בים אבל בחגבים שאין להם קשקשים אלא כנפים בכנפים אין שייך השרה דהרי הם קבועים בגופן כאחד מן האברים ומזה תשובה להרב דמשק אליעזר שנתקשה למה לא הזכירו חז"ל כלל זה בחגבים וכבר חלק עליו הרב כנה"ג ז"ל.

הלכה כד

או שיש לו קשקשת כשהוא בים וכו'. נראה שדקדק לכתוב כן מפני דברישא דברייתא בחלוקה דאין לו ועתיד ליגדל לאחר זמן אפשר להיות בין אסנפיר בין אקשקשת משא"כ בסיפא דברייתא דקתני יש לו ועתיד להשירן בשעה שעולה מן הים דלא שייך אלא בקשקשת שאינה דבקה בגופו ויש ממיני הדגים שרגילין להשירן בשעה שעולה מן הים אבל לא שייך זה בסנפיר שהוא דבר הדבק בגופו ואין שום מין דג שדרכו להשירו כשעולה מן הים ולא בשום זמן כנה"ג ז"ל.

ומי שאין לו קשקשים וכו'. עיין למה שהשיג הרמ"ך ז"ל על רבינו ונראה פשוט שלא היה גורס אפילו הכתוב בדברי רבינו וכמ"ש הרב המגיד ז"ל דלגירסתינו אין כאן שום קושי וק"ל.

פרק ב

הלכה א

מכלל שנאמר וכו'. כתב הרב המגיד ז"ל דדברי רבינו מבוארים בספרא ואין לתמוה ממ"ש אין מזהירין מן הדין מפני שאלו כבר נאסרו בלאו הבא מכלל עשה וכו' ע"כ. וקצת קשה על דבריו ממ"ש בפסחים דף כ"ד כשרצו להוכיח דכל מקום שנאמר לא יאכל הוי נמי איסור הנאה רב פפא אמר מהכא והבשר אשר יגע בכל טמא לא יאכל באש ישרף שאין תלמוד לומר לא יאכל מה ת"ל לא יאכל אם אינו ענין לגופו דהא נפק"ל מק"ו ממעשר הקל ומה מעשר הקל אמרה תורה לא בערתי ממנו בטמא בשר קודש חמור לא כ"ש וכי תימא אין מזהירין מן הדין היקישא הוא וכו' והשתא לפי הכלל של הרה"מ דכ"מ שיש לאו הבא מכלל עשה מזהירין הרי בהך קרא דבאש ישרף משמע מיניה לאו הבא מכלל עשה דלא יאכל כיון דאזהר רחמנא דבאש ישרף וא"כ מאי פריך וכי תימא אין מזהירין מן הדין כיון דהכא איכא לאו הבא מכלל עשה פשיטא דמזהירין. ולענ"ד נראה דהמקשן הקשה לגלות דעת התרצן וכדמתרץ ליה הקישא הוא עדיפא מינה משני ליה.

וראיתי להרב גופי הלכות שתירץ דשאני הכא דבכלל גמל וחזיר בהמה טמאה דהא אין בה שום סימן טהרה ע"כ ולתירוץ זה קשה דא"כ אמאי אצטריך העשה כלל ואפי' גוף הק"ו כיון דבכלל מאתים מנה עוד תירץ הרב ז"ל דשאני הכא דהעשה הוא בלשון מיותר דאותה תאכלו משא"כ ההיא דבאש ישרף דאצטריך לגופיה וגם זה דוחק דמה לי ועוד דהרב המגיד ז"ל סתמא קאמר והנה עיקר התירוץ הראשון היא דעת הרמב"ן ז"ל פרשת שמיני שחלק על הספרי דמשמע מיניה דבהא מזהירין מן הדין (ומשמע דמכח העשה קאמר) וכתב עליו שהוא היפך הדין דקי"ל אין מזהירין מן הדין אלא עיקר הטעם הוא דכי אסר רחמנא גמל וחזיר ושפן וארנבת דיש בם חד סימן טומאה יש בכללם שאר בהמות טמאות ע"כ ולדידיה קשה דא"כ יתורא דאותה תאכלו למאי אצטריך אם לא שנאמר דליתן עשה על הלא תעשה קאמר ודו"ק. והנה רבינו בספר המצוות לאוין קע"ב הביא לשון הספרי כולו ושוב כתב דאין זה ק"ו לענין דאין מזהירין מן הדין דזה הק"ו אינו אלא גילוי מילתא בעלמא כמ"ש גבי בתו מאנוסתו וכו' ע"כ. והכוונה מבוארת במ"ש דבכלל חזיר וגמל וכו' יש ג"כ כל שאר בהמות טמאות ומכאן אתה למד שלא הבין הספרי כמ"ש הרה"מ ז"ל דהוי מפני העשה וכו' אלא משום גילוי מילתא בעלמא ולהרה"מ י"ל שכיון שבידו החזקה הביא הספרי סתם משמע דמפני העשה בעלמא קאמר והכי מסתברא טפי שלא תקשה יתורא דאותה תאכלו כנ"ל.

הלכה ג

האדם וכו'. עיין למה שהשיג הרמ"ך בכת"י על רבינו ז"ל וכבר נתבארו דברי רבינו מתוך דברי הר"ן ז"ל פ' אף על פי והרב המגיד וס' קרבן אהרן פרשת שמיני ועיין בשו"ת הריב"ש סו"ס שע"ג ולהרב מל"מ והכנה"ג יו"ד סי' ע"ט והרב בני חיי והפר"ח שם ולמ"ש הרב לח"מ עיין בס' צרור החיים ואין להאריך.

הלכה ה

חגב טמא וכו'. הקושי מבואר בדברי רבינו למה לא הזכיר הלאו הבא מכלל עשה אך את זה תאכלו מכל שרץ העוף וכו' את אלה מהם תאכלו וכו' הכתוב בפרשת שמיני כמו שהזכיר בבהמה חיה ועוף טמא ודגים ועוד דבפרק א' הזכיר גם החגבים למצות עשה בבדיקתם וכתב הרב המגיד דהיינו העשה של האכילה וכו' וכאן למה השמיטו וכן הקשה הרב לח"מ ז"ל והניחו בצ"ע והיותר תמוה אצלי שסיים בדין הקודם הא למדת וכו' הרי שכלל כולן ולא הזכיר חגבים. והנה ראיתי בספר המצוות עשין קנ"א שהזכיר העשה מפסוק דאת אלה מהם תאכלו את הארבה וכו' ובלאוין קע"ה הזכיר הלאו בשרץ העוף מפסוק כל שרץ העוף וכו' והר"ם בן חביב רצה לתרץ בסי' פ"ו דקרא דאת אלה מהם תאכלו הוצרך לעצמו ללמוד כלל ופרט (כדאיתא בחולין דף ס"ה) ע"כ. ולזה אכתי קשה מלבד מה שהקשה הוא ז"ל דהא איכא קרא אחריתי גבי חגב אך את זה תאכלו וכו' ולשאר התירוצים ג"כ שתירץ ז"ל להכריח דאין כאן עשה בחגבים כלל קשה ג"כ דסוף כל סוף הוי נגד דברי הרה"מ ז"ל בריש פ"א ונגד מ"ש רבינו בעצמו בסה"מ עשין קנ"א שהביא המצות עשה דאת אלה מהם תאכלו וגם הרב ז"ל העיד על עצמו שלא נחה דעתו בדבריו מפני סתמיות לשון רבינו.

ובס' לחם יהודה נר"ו תירץ דה"ה נמי דגם בחגב עובר בעשה אלא לפי שאין הלאו מפורש בחגב דהוא בכלל שרץ העוף לכך לא הזכיר בו העשה וסמך על מ"ש בפתיחת ההלכות ע"כ וגם עם כל זה הלחץ אכתי קשה דלמה הזכיר רבינו בדין הקודם הא למדת שכל האוכל דג טמא או בהמה וחיה או עוף טמא ביטל מצות עשה ועבר על לא תעשה ושוב הזכיר דין החגב וכיון דגם החגב בכללם הו"ל להזכיר זה הלשון אחר כולן ולומר הא למדת וכו' וצ"ע טובא. גם מה שעלה בדעת הרב לחם יהודה לחלוק על הרב המגיד שכתב בריש פ"א שדין הבדיקה שכתב רבינו התכלית הוא על האכילה וכו' וכתב עליו שכפי הנראה מדברי רבינו בספר המצוות עשין קמ"ט וקנ"ב הוא שעל הבדיקה לחודה קאמר וכו' ע"כ קשה דאיך לא ראה מ"ש שם בעשין קנ"א העשה של הבדיקה בחגבים מפסוק דאת אלה מהם תאכלו הרי דבאכילה קאמר וכדברי הרה"מ ממש גם בס' [ר'

דוד] עראמה ז"ל ראיתי שכתב דמדכתב רבינו הרי הוא בכלל שרץ העוף נתכוון להעשה כי סמך על מ"ש אצל העוף ומינה לכל כללות וכו' ע"כ וגם זה דוחק גמור כמבואר.
והנה בספרי הובא בילקוט פרשת ראה איתא כל עוף טהור תאכלו מצות עשה כל שרץ העוף טמא הוא לכם מצות לא תעשה ר' שמעון אומר כל עוף טהור תאכלו אלו חגבים טהורים כל שרץ העוף טמא הוא לכם אלו חגבים טמאים ע"כ ואיכא למידק דבמאי פליגי דהא קרא דכל עוף טהור כתיב אחר קרא דכל שרץ העוף א"כ ודאי דעליה קאי ותו דבעוף טמא הא כתיב לעיל כל צפור טהורה תאכלו דדרשינן מיניה העשה לעוף טמא א"כ בהכרח קרא דכל עוף טהור לחגבים הוא דאתא אלא ודאי צ"ל דלת"ק כל עוף טהור קאי אכל מין שרץ עוף טמא דעובר בעשה ור"ש פליג וס"ל דלא קאי אלא אחגבים דוקא דאיתנהו ג"כ בשרץ העוף וקראי לא קיימי אלא אחגבים דוקא ונראה דהכרח ר"ש מדכתיב בפרשת שמיני אך את זה תאכלו מכל שרץ העוף ההולך על ארבע וכו' את אלה מהם תאכלו את הארבה למינו וכו' הרי דקרי לארבה לחוד ר"ל למין זה שרץ העוף אבל בשאר שרץ העוף שאינו מין חגב כגון זבובים ויתושים וכיוצא לדעת ר"ש אין כאן העשה אלא לאו גרידא שכתוב בשמיני כל שרץ העוף ההולך על ארבע שקץ הוא לכם ובהא הוא דפליג את"ק דאל"כ במאי פליגי ומדברי הרב המגיד נראה שרבינו פוסק כר"ש שהרי כתב חגב טמא הרי הוא וכו' בספרי כל שרץ העוף אלו חגבים טמאים ע"כ.
ומ"ש הרב המגיד עוד ואיזהו שרץ העוף וכו' (מלתא לחודה ותופס דברי רבינו שסיים ואיזהו שרץ העוף וכו') (כלומר דאף דהך קרא דכל שרץ העוף) הכתוב בפרשת ראה לא קאי אלא אחגבים מ"מ גם שאר שרצי העוף כגון זבובים ויתושים וכו' נאסרו ודאי דעיקר שרץ העוף נינהו ונאסרו להדיא בפרשת שמיני בשני פסוקים כל שרץ העוף ההולך על ארבע שקץ הוא לכם וכתיב קרא אחרינא התם וכל שרץ העוף אשר לו ארבע רגלים שקץ הוא לכם ולכך לא פי' מידי הרה"מ כי פשוט הוא מעתה רבינו שפסק כר' שמעון משום דקרא מסייע ליה מדכתב כל עוף טהור תאכלו אחר פסוק וכל שרץ העוף וכו' ולא כתב כל שרץ עוף טהור תאכלו שזה מורה דלא קאי אלא אחגבים כלומר ולא לכל שרץ העוף כגון זבובים וכו' ולא רצה להזכיר העשה אפילו בחגבים כי היכי דלא נטעי דגם בשאר שרץ העוף דינא הכי כיון שבפרק זה בדין זה הוכרח להזכיר דין החגבים עם שאר שרץ העוף נזהר בדבריו כדי שלא נטעה וסמך למ"ש בריש פ"א ששם רמז העשה שיש בחגבים לחודייהו ואין לטעות כאמור גם לא רצה לבאר דבחגבים דוקא יש העשה משום דאולי הלכה כת"ק דגם בשאר שרץ העוף יש עשה ולכך כתב הדין בסתם וזו היא כוונתו ויתיישבו ג"כ דברי הרה"מ שכתב בפ"א כנ"ל והרה"מ ז"ל בדין זה שציין מההיא

דספרי דכל שרץ העוף היינו חגבים טמאים כלומר שמשם נלמוד כוונת רבינו שלא רצה להזכיר העשה אפילו בחגבים משום שאר שרץ העוף דלא פסיקא ליה.

ומה מאד מדוייק לפ"ז דברי קדוש מדבר בספר המצוות שבעשין קנ"א הזכיר העשה בחגבים מפסוק הכתוב בשמיני את אלה מהם תאכלו את הארבה וכו' ובלאוין קע"ה הזכיר הלאו בשרץ העוף מפסוק כל שרץ העוף ולא פרט חגבים כלל אלא ודאי הוא הדבר אשר דברנו כי בהלאו הכלל בכלל אך בעשה אין כאן אלא חגבים דוקא כדעת ר' שמעון בספרי כאמור ומבואר ודו"ק היטב כי הוא כפתור ופרח וכוונת רבינו האמיתית ואין בו נפתל ועיקש שבח להשי"ת. גם הלום ראיתי להסמ"ג שהעתיק כדברי רבינו ומתוך דיוק דבריו מפורש יוצא ע"פ האמור שכוונתו כפי מה שכתבנו דוקא דבעשין נ"ט כתב ארבע מצות עשה יש במאכלות לבדוק בסימני וכו' לבדוק בסימני חגבים וכו' כדברי רבינו בריש פ"א ובלאוין קכ"ז העתיק כל דברי רבינו שבפרק זה והזכיר העשה בבהמה חיה ועוף ודגים וגבי חגבים ג"כ כתב כדברי רבינו ולא הזכיר העשה בהם אך סיים וכבר ביארנו בספר מצות עשה סימני בהמה וחיה ועופות ודגים וחגבים ע"כ. וקשה דלמה אצטריך לאדכורי לן דבר זה הלא כבר ביאר בכולן שם העשה שבהם מלבד הלאו אלא ודאי כמו שכתבנו שלא רצה להזכיר העשה אפילו בחגבים דלא ניטעי דה"ה בשאר שרץ העוף ולכך אחר שכתב הלאו גרידא רמז שכבר הזכיר העשה בבהמה חיה ועוף ודגים וחגבים כלומר דמשם נלמוד דבחגבים ג"כ איכא עשה אלא שכאן לא הזכירו משום לתא דשרץ העוף ודו"ק כי מבואר הוא אמת ויציב.

הלכה ו

כגון החולד והצב נחשים וכו'. לא ידעתי למה נקט חולד וצב שהם מהשמונה שרצים וכבר הזכירם רבינו לקמיה א"כ מה צורך להזכיר כאן חולד וצב ועוד דהך קרא כתוב בשמיני וכתוב אחריו כל הולך על גחון וכו' דמשמע דעיקרו קאי אנחשים ועקרבים וכו' וא"כ היה לו להזכיר הנחשים וכו' והסמ"ג לאוין קל"א כתב האוכל כזית משרץ הארץ לוקה שנאמר וכל השורץ וכו' אבל השרצים האמורים בתורה האוכל כעדשה מבשרן לוקה וכו' ע"כ הרי שחלק שאר שרצים מהח' ובדוחק י"ל לדעת רבינו דמשום דלא בא בשמונה שרצים לאו מפורש באכילה כי אם מפסוק זה לכך הקדימם דבאמת בחייהם הם שוים בלאו כמ"ש רבינו אח"ז וג' חילוקים הוזכרו בגמרא דמעילה דף ט"ו אחד דבחייהם שוים הח' שרצים לשאר דכזית דוקא לענין אכילה שנית דבמיתתם הח' שרצים בכעדשה ושאר שרצים בכזית (וכמ"ש התוס' שם) ג' דהאברים שלמים לענין טומאה אפילו פחות מכעדשה ועיין לרבינו פ"ד דשאר אבות הטומאה.

הלכה ט

דם שמונה שרצים וכו'. משנה במעילה דף י"ז דם השרץ והבשר מצטרפין זה עם זה וכו' ובגמרא אמר ר' חנין אמר רב ועודה בו (כן גירסת הרב המגיד והתוס' ד"ה אמר ר' חנין וכו') מתיב ר' יוסי בר חנינא הטמאים מלמד שהם מצטרפין ואפילו שרץ ושרץ שרץ ודם בין משם אחד בין משני שמות אמר ר' יוסף לא קשיא כאן בכולו כאן במקצתו ופירש"י דכוונת רב חנין דדוקא בשרו של אותו שרץ שפירש ממנו הדם דהוי דם ובשר משרץ אחד ולא שהדם משרץ אחד והבשר משרץ אחר וכו' כאן בכולו אי הוו שרצים שלמים ופירש חצי שיעור מזה וחצי שיעור מזה או מזה דם ומזה בשר כיון דאתו ממקום חשוב מצטרפין והא דר' חנין היינו במקצתן דלא הוו השרצים שלימים אלא מקצתן וכו' ופירש דם מזה ובשר מזה וכו' ע"כ והתוס' ז"ל הוסיפו פי' אחר משם רבינו נסים גאון דכאן בכולו כאן במקצתו ר"ל דבכולו היינו שנגע בדם ובבשר שהם משני שרצים והא דר' חנין וכו' כגון שלא נגע אלא במקצתו או בדם או בבשר וכו' ע"כ. ואיך שיהיה יש לתמוה על רבינו שלא הזכיר חילוק זה לא בפרקין בענין אכילה ולא בפ"ד דשאר אבות הטומאה לענין טומאה ויותר יש לתמוה על הרה"מ שציין דינו של רבינו מהך דמעילה ולא נרגש מזה החילוק המבואר. ובספר לחם יהודה שנדפס מחדש ראיתי שנתעורר בקושיא זו ותירץ דרבינו מפרש הא בכולו הא במקצתו דר"ל דרב חנין איירי במקצתו דהיינו בשמונה שרצים לחוד ובריית דהטמאים איירי בכל השרצים שבעולם וכו' ע"כ. ולא ידעתי איך אפשר לפרש כן דמבואר לתנוקות של בית רבן דכל אותה פרשה לא איירי אלא בשמונה שרצים וזה לכם הטמא בשרץ השורץ על הארץ החולד והעכבר וכו' אלה הטמאים לכם בכל השרץ וכו' ומסיים כל אותה פרשה בענין טומאתן וידוע דאין טומאה אלא בשמונה שרצים דוקא ובתורת כהנים מבואר ת"ל אלה הטמאים לכם בכל השרץ אין לך מטמא בשרץ אלא אלו בלבד.

והנה ראיתי לרבינו בפי' המשנה והרע"ב והתוס' יו"ט ז"ל שלא הזכירו זה החילוק של כאן בכולו כאן במקצתו כלל אלא פירשו המשנה כצורתה עפ"י דברי רב חנין וזה מורה ודאי דס"ל בפשיטות דזה החילוק ליתיה כלל ואין לנו שום פתח כי אם לומר דס"ל דהך דרשה דהטמאים לאו הלכתא היא אלא כסתם מתניתין דלא הזכירה אלא שרץ ושרץ ודם השרץ שמצטרף לבשרו והכי מסתברא שהרי בתורת כהנים פרשת שמיני כשדרשו זאת הדרשה אמרו להביא שרץ ושרץ שרץ ודם דם בדם וכו' וזה הוי היפך סתם תלמודא דס"ל דאם פירש הדם אין שיעורו בכעדשה אלא בכזית כמ"ש רבינו בדין שאח"ז והתו"כ קתני דם ודם וציין הרב המגיד מההיא דכריתות וכו' וזה ניתן ליאמר ע"פ דברי הרה"מ

שאחר שציין דינו של רבינו מההיא דמעילה ובגמרא אמר ר' חנין וכו' כתב ודם שפירש מהם יתבאר בסמוך וכו' ע"כ וקשה דלמאי אצטריך לזה הלא במקומו שהוא אח"ז ציין שהוא מההיא דכריתות וכו' אלא ודאי נראה שכוונתו להשמיענו דמכח זה אידחי הך דהטמאים וכו' ולא נקטינן מהך דרשה אלא מאי דהוי הלכתא דהיינו שרץ ושרץ לחוד דמקרא קמא דוזה לכם הטמא דרשינן שרץ ודם כדאיתא בכריתות ומהך קרא דרשינן שרץ ושרץ ותו לא אי נמי י"ל דהך תיבה דהטמאים כבר נדרשה לדרשות אחרות בחולין דף קכ"ב ת"ר הטמאים לרבות עורותיהם כבשרן וכו' ועוד דרשו שם הטמאים לאסור צירן ורוטבן (עיין להתוס' שם ד"ה למיניהו וכו') ועוד שם דף קכ"ו ת"ר הטמאים לרבות ביצת השרץ וקולית השרץ וכו' זה נראה לענ"ד בכוונת רבינו והנמשכים אחריו ודו"ק.

הלכה יב

האוכל כזית משרץ המים וכו'. הנה הרב המגיד ז"ל ביאר כוונת רבינו האמתית ע"פ מ"ש בספר המצוות וכו' עיי"ש אך עדין נשאר לדקדק בדבריו במ"ש כללו של דבר כל שאינו בצורת הדגים לא דג טמא ולא דג טהור כגון כלב המים וכו' ע"כ. דלכאורה קשה טובא דא"כ כל החיות שבים שאינן בצורת דגים הרי הם בכלל שרץ המים ומשמע בין שאין להם קשקשת בין שיש להם דהרי החיות אין להם צורת דג כלל וא"כ קשה דבע"ז דף ל"ט אמרו חמרא דימא שרי תורא דימא אסיר וסימניך טמא טהור טהור טמא והתוס' הזכירו עז הים שהוא טהור ג"כ כדאמרינן בשבת רבא מלח שיבוטא והוא עז הים ורבינו פסק בדין ד' שהאוכל כזית מדג טמא לוקה שנאמר ושקץ יהיו לכם מבשרם לא תאכלו ועבר על העשה שנאמר כל אשר לו סנפיר וקשקשת תאכלו וכו' ע"כ וכיון שהזכיר הלאו מבשרם לא תאכלו משמע דשאר הדגים שאין בהם צורת דגים אינם בכלל זה הלאו אלא מהך קרא דשרץ המים ועיין להפר"ח יו"ד סימן פ"ג אך נראה לענ"ד פשוט דכוונת רבינו במ"ש בדין זה הוא באותם הדגים והחיות שאין בהם קשקשת דאלו התירתן התורה להדיא ואין לטעות בזה וכבר ביאר בדין ד' שכל שיש לו סנפיר וקשקשת שרי וזה הוא צורת הדג וסימניו ודו"ק.

הלכה יג

והאוכל מהם כזית. לאו דוקא קאמר דהא סתם תולעים אלו אין בהם כזית וכשאוכל אחד מהם שלם יתחייב עכ"פ אף שאין בו כזית אלא משום שכל אותם המינים שהזכיר לעיל שהם בריות גדולות וכו' שייך בה כזית נקט לה הכא נמי כזית ויתכן בשנימוחו וכיוצא.

הלכה יד

הנבראים בפירות וכו'. סוף פרק אלו טריפות אמר שמואל קישות שהתליעה באביה אסורה משום השרץ השורץ על הארץ לימא מסייע ליה דתני חדא על הארץ להוציא את הזיזין שבעדשים ואת היתושים שבכליסין וכו' ותניא אידך כל השרץ השורץ על הארץ לרבות תולעת שבעיקרי זתים ושבעיקרי גפנים מאי לאו אידי ואידי בפירא והא באביה והא שלא באביה לא אידי ואידי באביה ולא קשיא הא בפירא והא באילנא דיקא נמי דקתני תולעת שבעיקרי זתים ושבעיקרי גפנים שמע מינה ופירש"י באביה בעודה מחוברת שרץ הארץ היא ואסורה התולעת לאכול דכיון דמהלכת בתוך הקישות והיא מחוברת בקרקע הוי כמהלכת על גבי קרקע וכו' ע"כ. וקשה דמי הכריחו לפרש כן אימא דאף דאינה מהלכת כיון שהיא במחובר שרץ הארץ קרינן ביה. וי"ל דאם איתא מאי איריא קישות דנקט לימא פרי שהתליע באביה וכו' אלא ודאי מדנקט קישות שהוא פרי שיש מקום לתולעת להלך בתוכו הוא דאסור אבל פרי קטן ודק כגון עדשים כליסין שרי והנה הך מימרא דשמואל אידחיא לה מכח ההיא ברייתא ולא קי"ל כוותיה אלא דבמחובר כל שלא יצא על הארץ שרי ואפילו ריחש בתוך הפרי שרי וכן דעת ר"ת והרא"ש וקצת מן הפוסקים אמנם בה"ג פסקו כשמואל מדחזינן לרב פפא בדף נ"ח שנסתייע מהך דשמואל וכן פסק להדיא הרי"ף ז"ל וזה דעת רבינו ולפ"ז צ"ל בקישות דנקט שמואל לאו דוקא והן הכי נמי דלא בעינן שיהלך בתוך הפרי אלא כיון שברייתו מן הארץ הרי זה נקרא שורץ על הארץ ונאסר ובתלוש דוקא הוא דמחלקינן כמו שמבאר רבינו והולך.

אכן ראיתי לרבינו בספר המצוות דברים מגומגמים הרבה שכתב בלאוין קע"ח וז"ל הזהירנו מלאכול תולעים המתיילדים בפירות ובזרעים ומעת שילכו ויצאו על שטח אותם הזרעים והפירות וכו' אינו מותר לאכלם ומי שאכלם לוקה משום השרץ השורץ על הארץ וכו' ע"כ ובלאוין קע"ט כתב כשיקרה שיתייליד בעל חיים בזרע מן הזרעים או בפרי מהפירות ואח"כ יצא לאויר ואע"פ שהוא לא נגע בשטח הארץ הנה אם אכל אחד חייב מלקות אחת וכו' ואם פירש על הארץ והלך בה חייב על אכילתו אחת משום השורץ על הארץ ואחת משום שקץ הוא לא יאכל וכו' ע"כ ואם פסק כשמואל מאי אריא דנקט שהלך התולעת על שטח הפרי וכו' הרי לשמואל אפי' בלא הלך על שטח הפרי אלא שריחש בתוכו סגי לחיובי עליה משום שורץ על הארץ ומכ"ש לפי מה שפסק בידו החזקה דאפי' לא ריחש כלל כיון שנבראת בארץ לוקין עליה כדלקמן ואם פסק שם דלא כשמואל מנ"ל לחלק בין כשהלכו על שטח הפרי או הזרעים לכשהלכו על הארץ הרי

על כרחין על הארץ דוקא בעינן תדע דמבעיא לן התם פירשה לאויר העולם ולגג תמרה ומתמרה לתמרה מהו וסלקה בתיקו ולפי שיטתין דלא קי"ל כשמואל פשיטא דהך בעיא אינה אלא כשהתליעו במחובר דבתלוש לא איירי תלמודא כלל ואף אי נימא דהך בעיא קיימא בין אתלוש בין אמחובר הרי סלקא בתיקו ואיך כתב דאם הלכה על שטח הפרי חייב מלקות ואם רבינו יפרש כפי' רש"י דבתלוש הוא דקמבעיא ליה ולדברי הכל איך כתב סתם הו"ל לפרש להדיא דלא יתחייב זה המלקות אלא במחובר דוקא דאילו בתלוש בעינן שילכו על הארץ ממש ויש ליישב בדוחק ועיין מה שהשיג עוד הרמב"ן בסה"מ דף מ"ב ע"ש ומ"ש בעל מגילת אסתר שם.

הלכה יז

תולעת הנמצאת וכו'. הדברים מגומגמים ויכולין לסבול כמה פירושים דמדכתב במעי הדגים משמע דבבשרם שרי דלאו מעלמא אתי ואם זאת כוונתו למה כתב והנמצאת בבשר דמשמע דקאי בין לדגים בין לבהמה שהזכיר ותו מדלא התיר אלא בבשר דג מליח משמע דבבשר דג חי אסור ואם נאמר דכוונתו בכל מקום שימצאו בין בבני מעים בין במוח בין בבשר בין בדגים בין בבהמות וכן הבין הרב המגיד ז"ל וקשה דלמה לו לפרט בני מעים ומוח דידוע דמעלמא אתו כיון שסופינו לאסור אף בבשר דמינה הוא דקא רבו תו קשה דלמה הזכיר המוח בבהמה ובגמ' נאמר גבי דגים דכי ניים עייל ליה באוסייה לפי דברי הרה"מ ז"ל וגירסתו ועל הכל צריך יישוב.

מותר לשתותן עם המים. מדקדוק הלשון משמע דדוקא לשתותן אגב ששותה המים הוא כשר הא בפני עצמם אפי' לא פירשו אסור וכן יש לדקדק ממ"ש בדין י"ט וכן אם פירש לדופני הבור או המערה וחזר למים מותר והכי מסתברא.

הלכה יח

הואיל ואינן מים נובעים. משמע דהכל תלוי באינן נובעין ואף אם הם מושכים כגון חריצין ונעיצין מותר ומדכתב אחרי זה והרי הן עצורין משמע דהמושכין דאינן עצורין אסור וכן הבין הרב המגיד שכתב חריצין ונעיצין המושכין אע"פ שאינן נובעין אסורין וכו' וכתנא דבי ר' ישמעאל וכן פירשו התוס' וכו' ע"כ אלא שקשה לפ"ז דתנא דבי ר' ישמעאל דריש התם במים במים ב' פעמים אין זה כלל ופרט אלא ריבה ומיעט וכו' ובפ"ח (דהל') [דמס'] בכורות דף נ"א תנן אין פודין לא בעבדים ולא בשטרות ולא בקרקעות ובגמרא מתניתין דלא כרבי דתניא רבי אומר בכל פודין את בכור האדם חוץ מן השטרות מאי טעמא דרבי דריש רבויי ומיעוטי וכו' ורבנן דרשי כללי ופרטי וכו' וקאמר התם דרבי כתנא דבי ר"י ס"ל דדריש רבויי ומיעוטי דהיינו במים במים וכו' ע"כ והשתא אי

רבינו פסק כאן כתנא דבי ר"י עפ"י דברי הרה"מ ז"ל הו"ל לפסוק התם נמי כרבי דדריש רבויי ומיעוטי כתנא דבי ר"י ובפי"א דהל' בכורות פסק כרבנן ואי משום דלא שביק התם סתם מתניתין ורבנן א"כ הו"ל לפסוק הכא כמאן דדריש כללי ופרטי.

וראיתי להפר"ח יו"ד סי' פ"ד ס"ק ז' שתירץ דצ"ל דס"ל לרבינו דסתם מתניתין לעולם דריש רבויי ומיעוטי ולא אית ליה שום מיעוט למעט עבדים וקרקעות על פי דברי התוס' ז"ל וכו' ואין זה במשמעות הסוגיא ע"כ וכוונתו דאף דבגמרא אמרו מתניתין דלא כרבי וכו' דמשמע דכי דרשינן רבויי ומיעוטי אין מציאות למתני' זה אינו אלא הכי פירושו דרבי תני להדיא בכל פודין בכור אדם חוץ מן השטרות וכו' ומדתני חוץ שמע מינה דדוקא קאמר וא"כ לרבי אי אפשר לומר דאיכא איזה מיעוט אחר לעבדים וקרקעות דהא חוץ מן השטרות קתני אכן אנן בדידן מצינן למימר הכי וכרבנן ולא מטעמייהו ומ"ש עוד שאין זה במשמעות הסוגיא הכוונה דאם איתא אמאי רבי נייד מסתם מתני' דממעט עבדים וקרקעות ואמאי לא דריש כללי ופרטי כדרכו בכל מקום ואף אי דריש רבוי ומיעוט לימא דלעבדים וקרקעות אית לן מיעוטא אחריתי זו כוונת הפר"ח לאפוקי מי שהשיג עליו בזה.

אכן האמת הוא לע"ד נראה דרבינו פסק שם כסתם מתני' וכרבנן וכאן הוצרך לפסוק כתנא דבי ר' ישמעאל משום דסתם תלמודא מייתי ליה סייעתא מדתני מתתיה וכו' כדאיתא התם. ועוד נראה דרבינו לא פסיקא ליה מלתא דאי דרשינן רבויי ומיעוטי או כללי ופרטי ולהכי פסק התם כסתם מתני' והכא פסק לחומרא באיסורא דאורייתא ולולי זה הייתי אומר ג"כ דרבינו פסק הכא נמי כאידך תנא דפליג אתנא דבי ר"י וכמו שמדייק ממ"ש הואיל ואינן נובעים כנ"ל והוה מתרצא הך קושיא ג"כ אכן להיות הדבר נוגע באיסורא דאורייתא איני מחליט הדבר מפני שהרב ב"י שם הביא דברי הרב המגיד בסתם ובשלחנו הטהור פסק כהרא"ש ז"ל לקולא ולא הזכיר סברת רבינו אפילו בלשון י"א מוכח דלא פסיקא ליה מלתא בהבנת לשון רבינו ודו"ק.

הלכה כא

ומעט מבריה זו שבמינה. פרטי דין זה עיין בפ"ד דין י"ז וי"ח.

הלכה כד

רסק (**ט**') **נמלות וכו'**. **ואחת משום כזית מנבלת טמאים**. פרק אלו הן הלוקין (מכות דף ט"ז) אמר רבא בר רב הונא רסק ט' נמלים והביא אחת חי והשלימן לכזית לוקה שש חמש משום בריה ואחת משום כזית נבלה ופירש"י משום כזית נבלה שכשבולעו הוא מת ומצטרף לכזית נבלה ע"כ. נראה שהרגיש רש"י דאמאי נקט חי ולא ס"ל כהתוס'

שפירשו דר"ל שלם דאם איתא נימא שלם להדיא אלא ודאי חי כפשוטו קאמר והיינו משום דבבריה מחייב עלה בין חיה בין מתה וכדאמרינן פרק גיד הנשה (חולין דף ק"ב) אכל צפור טהורה בחייה בכל שהוא במיתתה בכזית וטמאה בין בחייה בין במיתתה בכל שהוא וכיון שכן ברישא מחייב משום בריה והדר משום נבילה שכשבולעה היא מתה ופירש כן כדי לינצל מאיסור חל על איסור אך רבינו העתיק שלימה נראה שהוא מפרש כדברי התוס' אלא ששם כתבו ז"ל דהך סוגיא אתיא כמ"ד איסור חל על איסור אך רבינו נראה דס"ל דהוי איסור מוסיף או בת אחת ולהכי מחייב גם אנבילה והך נבילה שאמרו בגמרא והוזכרה ג"כ בדברי רבינו אין ר"ל נבילה ממש דהא לא מחייב אנבלה אלא בטהורים דוקא כמ"ש רבינו פ"ד אלא שם דנבלה בעלמא קאמר דהיינו בשר שרץ טמא וכמ"ש מרן ז"ל ומצינו ג"כ דקרא הפסוק למינים הטמאים שם זה דנבילה דבשרץ הארץ כתיב בשמיני וכל אשר יפול מנבלתם עליו יטמא וכתב ג"כ גבי בהמה טמאה כל הנוגע בנבלתם יטמא עד הערב ומפני שרבינו כבר ביאר הדין שם פ"ד לא חש לשנטעה דמשום נבילה ממש קאמר והגם שהרב המגיד שם הניח דברי רבינו בצ"ע נראה פשוט כמ"ש והוצרך רבינו להזכיר זה השם כלשון הגמרא כנ"ל ופשוט ומה שמתחייב על כזית נבילה אף שכבר נתחייב על בשר שרץ משום הבריה היינו משום דבבריה לא כתיבה אכילה וכשמשלים הכזית מתחייב משום אכילה וכמ"ש התוס' שם ופ' גיד הנשה עיין עליהם.

פרק ג

הלכה א

כל מאכל וכו'. חולין דף ס"ד מימרא דחזקיה בביצת טמאה ומפיק לה מדכתיב ואת בת היענה ובפ"ק דבכורות גבי היוצא מן הטמא טמא כגון גמל שילדה כמין פרה או חלב בהמה טמאה מפיק להו מדכתיב גמל טמא הוא ולר' שמעון מדכתיב גמל גמל ב' פעמים. ולכאורה קשה למאי אצטריך הא דחזקיה ותו דאמאי לא מייתי לה אמתניתין ונראה דשאני ביצה שכשנתקשית קליפתה הרי היא מופרדת מן הגוף להדיא והויא כדבר אחר שאינו מגופה ולא דמיא לולד דהוי בשר כעין אמו משא"כ הביצה וגם לא דמיא לחלב שמוציאין אותו בידים משא"כ הביצה שיוצאה מאליה ודוק היטב.

הלכה ג

דבש דבורים ודבש צרעים וכו'. כבר ביאר הרב המגיד ז"ל מהיכן הוליד רבינו דין זה ופסק פ"ד דין כ' דמי רגלים של כל בהמות טמאות מותר. והפר"ח יו"ד סי' פ"א הקשה על

רבינו ולא ידעתי למה לא נחה דעתו בדברי הרה"מ ז"ל שלדבריו אין כאן קושי עיין עליו והדרישה ז"ל כתב שם דרבינו היה גורס בלישנא קמא מין טמא לא נאמר אלא מן הטמא והני לאו מטמא נינהו והכי פירושו מין טמא משמע דאע"ג דאינו מטמא עצמו אלא כל שהוא ממינו ומעינו ואפילו כל דהו אבל השתא דלא קאמר מין טמא אלא מן הטמא והו"ל כאילו כתב מטמא דהיינו מטמא עצמו וזהו לאו מטמא עצמו הוא ומשו"ה אפילו דשל חמור שרי וק"ל. ואפשר דבלישנא בתרא ג"כ ה"ג לה וכדרך ב' לשונות האמורים בגמ' דאין מדרכן לשנות בגוף הדין ודו"ק עכ"ל ודע שרבינו בפי' המשנה דמכשירין פ' כתב.

הלכה ד

לתוך הכלי ושותה. בגמ' לא תלו טעמא אלא בפירש ורבינו העתיק לתוך הכלי ומבואר דאם פירש ע"ג הדד לא נקרא פרישה ואסור דהא לתוך הכלי בעינן וכן פסק הרב ב"י סי' פ"א והוסיף גם אם חולבת לתוך פיו כל עוד שאין החלב נח במקום אחד כגון בכלי או ביד אסור והביא שם הרב ב"י טעם הרא"ש שכתב דכשלא פירש אסור משום דאתי לאחלופי בבהמה טמאה ולפי טעם זה אף אם חולבת לתוך היד והגדול יונק מהיד אסור וכן פי' הפר"ח ונכון ועיין בשו"ת זרע אברהם יו"ד סי' ו' בענין חולה שיש בו סכנה אם לא יינק חלב מדד האשה לרפואה והעלה להתיר והכי מסתברא עיין עליו.

הלכה ה

יונק תינוק וכו'. פרק אע"פ דף ס' דבירושלמי שם חילקו בין פירש מחמת בוריו בין פירש מחמת חליו אלא שנראה דפליג אגמ' דידן בענין החזרה דקתני סתמא פירש אין מחזירין אותו ומשמע דאפילו בתוך כ"ד חדש וזה היפך גמרא דידן דמבואר יוצא דפרישתו בתוך כ"ד חדש אינו מעלה ואינו מוריד דלעולם חוזר אכן הוי ג"כ היפך הסברא דאם פירש מתוך בוריו דהיינו שמאס החלב לאיזו סבה ושוב חזר וחשק בו וכי נאמר שימות ברעב ולא יינק עוד דהרי סתם קטן ובפרט תוך י"ב חדש אין חיותו אלא ביניקת החלב והנה יש להסתפק אם זה שפירש תוך כ"ד חדש וחזר (ע"פ הגמרא דידן) אם יפסוק כשיגיעו הכ"ד חדש או ימשך עד ד' וה' שנים דלפי מה שסיים רבינו מותר לחזור ולינק עד כ"ד חדש משמע דתו לא וכן הבין הב"י יו"ד סי' פ"א. והפר"ח כתב שם דאולי הרב ב"י כתב כן כדי להסכים הירושלמי עם גמרא דידן דמ"ש הירושלמי פירש אין מחזירין אותו היינו דאם פירש תוך כ"ד חדש אין מחזירין אותו אחר כ"ד חדש דאינו כשאר תינוקות דיונק והולך עד ד' וה' שנים דזה לא נאמר אלא במי שלא פירש כלל אבל אם פירש אינו יונק

כי אם עד כ"ד חדש ובהכי באמת יתיישב הירושלמי אף מצד הסברא כאמור והגם דלא ערב לו להפר"ח דברי הרב ב"י נראין.

הלכה ו

אף עפ"י וכו'. הרמ"ך ז"ל וכו'. וכבר הרב המגיד האריך למעניתו והציל את רבינו מכמה השגות וכו' עיין עליו.

הלכה ז

יראה לי וכו'. כתב הרב המגיד דכל שתלויות באשכול הן בשר גמור וראיה מדין טומאת נבלת עוף וכו' פ"ג דאבות הטומאה ועוד ראיה מדין בשר בחלב שכתב רבינו פ"ט וכו' ע"כ דין זה הובא פ"ק דביצה דף ז' ומתוך דברי הרא"ש על רש"י ז"ל נתבאר דשליל האמור שם הם הביצים הגמורים ואשכול הם הקטנים שעדין מעורין בגידין וזהו פסקו של רבינו שכתב כאן דכל זמן שלא פירשו ולא נגמרו הרי הם אסורים דומיא דבשר בחלב וטומאה ושם הביא מרן פירוש רש"י על דברי רבינו דהיינו שנגמר החלמון לבד וא"צ גם החלבון וכו' ועיין להרב לח"מ והפר"ח יו"ד סי' פ"ז ועיין מ"ש לקמן דין י'.

הלכה ח

ביצת עוף טמא וכו'. פרק אלו טריפות (חולין דף ס"ד) והרשב"א ז"ל בשיטתו ובתורת הבית דף נ"ד הקשה על רבינו עיי"ש אך בדברי הרב המגיד הכל מתורץ. גם הפר"ח סי' פ"ו השיב כעין זה ושם הביא קצת סמך לסברת רבינו מאותה סוגיא עיי"ש.

אבל ביצת עוף טהור וכו'. הטור ז"ל סי' פ"ו העתיק דברי רבינו ובסי' ס"ו כתב בהיפך ורבו התירוצים בכוונת הטור עיין להמפרשים ז"ל והרב כנה"ג שם. אמנם אכתי קצת קשה מהרב ב"י ז"ל סוס"י פ"ו שהביא סמוכות לדברי רבינו שהזכירם הטור ובסי' ס"ו אחר שהביא סברת הגאונים לדברי הטור כתב אבל הרמב"ם וכו' ואיך לא נרגש שבסי' פ"ו כתב בהיפך וי"ל דהטור הוא דמחלק אך רבינו אינו מחלק ודו"ק.

הלכה ט

נמצא עליה קורט דם וכו'. פרק אלו טריפות (חולין דף ס"ד) ת"ר גיעולי ביצים מותרת וכו' נמצא עליה קורט דם וכו' ופירש"י גיעולי ביצים ביצה טמאה שנתבשלה עם הטהורה מותרות הטהורים דמיא בעלמא הוא ולא יהבא טעמא באחרנייתא ע"כ וכתב הרב המגיד בשם הרשב"א דרבינו והרי"ף לא היו גורסים זאת החלוקה בזאת הברייתא וכו' ע"כ וכן נראה מתוך דברי הר"ן ז"ל עי"ש. ובספרי הרי"ף שלפנינו איתא להדיא גם הרא"ש ז"ל הביאה אמנם ראיתי לרבינו שהזכיר הדין להדיא פט"ו דין כ' וז"ל אבל ביצת עוף טמא שנשלקה עם ביצי עוף טהור לא אסרה אותם וכו' עכ"ל והוא כדברי רש"י ז"ל

ויש לו סמך מן הירושלמי שהזכירו התוס' שם אף שהם ז"ל כתבו דאיזה תלמיד הגיה כן אך לרש"י ז"ל א"צ להגיה. ומ"ש דלשון גיעול לא שייך כי אם כעין הפסוק שורו עבר ולא יגעיל י"ל דלשון תורה לחוד ומצינו לשון הגעלה בכל מקום בדברי חז"ל שהוא הגיעול הנפלט מהכלי וא"כ ה"ה גיעול הביצה כדברי רש"י ז"ל וכן משמע בשלטי גבורים שכתב דמימוני מפרש כפירוש רש"י וק"ל ודע שנחלקו המפרשים ז"ל אם תחלת רקום האפרוח הוא מן החלבון או מן החלמון עיין להר"ן שם ולהפר"ח סי' ס"ו ודין ביצה מוזרת נתבאר שם ופירש"י שהם ביצים שאינן של זכר אלא דספנא מארעא התרנגולת ולכך לעולם אין יוצא ממנה אפרוח ולכך אינה אוסרת.

הלכה י

וכן ביצת עוף טהור אינה אוסרת וכו'. פ"ה דעדויות ביצת הנבלה אם יש כיוצא בה נמכרת בשוק מותרת ואם לאו אסורה דברי בית שמאי ובית הלל אוסרין ומודין בביצת טריפה שהוא אסורה מפני שגדלה באיסור ע"כ וכיון שכן איך פסק רבינו בביצת טריפה שהיא אסורה דמשמע דביצת נבילה שריא דאם איתא לישמועינן דנבילה וכ"ש דטריפה דלא היה לה שעת הכושר כמבואר מהמשנה ואם נאמר דפסק כב"ש וטריפה דוקא אסורה קשה דאמאי שביק ב"ה ועביד כב"ש והנה הרב המגיד כתב לזה דלרבינו סמך אמ"ש לקמן בדין לוקחין בצים מן הגוים ואין חוששין לא משום נבילה ולא משום טריפה הרי מבואר שדעתו לאסור גם בביצת נבילה וכו' ע"כ אך לענ"ד נראה אינו מוכרח דאכתי קשה אמאי לא הביא כאן להדיא דין ביצת נבילה וסמך עצמו לדין לוקחים ביצה מן הגוים שהוא דרך אגב והנה מצאתי בשתי נוסחאות בכתבי יד קדמונים שכתוב שם בדברי רבינו נתנבל העוף אם נמצאת בו ביצה גמורה כשנמכרת בשוק הרי זו מותרת א"כ לפי זאת הגירסא ס"ל לרבינו דביצת נבילה מותרת ולא נאסרה כי אם ביצת טריפה מפני שגדלה באיסור וכן נראה מתוך מ"ש רבינו בפירוש המשנה וז"ל ביצת הנבילה הוא שישחוט עוף ויפסול אותו בשחיטתו וימצא בו ביצה אם היא שלימה ונתקשה קליפתה כגון הביצים שנמכרים בשוק היא מותרת באכילה וכו' ע"כ נראה שכוונתו שכן היא ההלכה ואף דב"ש היא הרי מצינו כמה דברים דהלכה כב"ש וכ"ש בדין זה דלאו מדברי ב"ש אתינן עליה אלא מההיא ברייתא דפ"ק דיו"ט השוחט את התרנגולת ומצא בה ביצים גמורות מותר לאוכלם בחלב ופסקו רבינו פ"ט דין ה' הרי נתבאר מזה שהביצה שנגמרה בקליפתה הרי היא מופרדת מן גוף התרנגולת (והתוס' פרק אלו טריפות (חולין דף נ"ח) הוצרכו לידחק בזה לדעת ב"ה עיין עליהם) ומעתה מ"ש רבינו דלוקחים ביצים מן הגוים ואין חוששין לא משום נבילות ולא משום טריפות לא בא לומר דביצת נבילה

אסורה מן הדין אלא כתב דבר שהוא מוסכם אליבא דכו"ע דאפילו למאן דאסר ביצת נבילה בהא מודה דלוקחים ביצים מן הגוים ואין חוששין לא משום נבילות ולא משום טריפות ודמיא למ"ש פ"א דחמץ ומצה דחמץ אסור בהנאה מקרא דלא יאכל חמץ לא יהא בו היתר אכילה וקשה דזה הוי כחזקיה ורבינו פסק כר' אבהו ותירץ מרן ז"ל דהביא זה הפסוק שהוא מוסכם אליבא דכו"ע א"כ הוא הדין והוא הטעם בנדון דידן ממש ודו"ק זה אפשר שהיא דעת רבינו כנ"ל.

הלכה יא

אפרוח וכו' שאין מינו טמא. הראב"ד ז"ל השיג על רבינו דלמה פירש זה הטעם ולא נתן הטעם האמור בגמ' דלאימת קא גביל כי מסרח לכי מסרח עפרא בעלמא הוא והרב המגיד הליץ בעד רבינו דרצה לאשמועינן באפרוח של ביצת עוף טמא שישב עליו עוף טהור שאסור ודאי וכו' ע"כ. ואכתי קצת קשה דא"כ תקשי אכתי לטעם הגמרא דנפק"מ לדין זה. לכך נראה לומר דרבינו לא הוה גריס לה כלל ובנוסחאות שלפנינו בתמורה פרק כל האסורין דלא גרסינן הך טעמא דכתב הראב"ד וא"כ אתי שפיר ובדין ספק טריפות שכתב רבינו עיין מ"ש בס"ד בריש פי"א דהלכות שחיטה.

הלכה יג

וגבינות הכותים וכו'. הרמ"ך ז"ל השיג על רבינו וז"ל. ועיין להרב המגיד ז"ל.

הלכה טו

האוכל גבינת הכותים או חלב שחלבו כותי ואין וכו'. מדכתב סתם וגם סמך זה למ"ש תחילה שאף הגבינה שמעמידים אותה הכותים בעשבים או במי פירות וכו' אסור משמע דאף היכא שאין לחוש לחלב טמא כגון שאין באותו עדר דבר טמא או שהוא ביוקר אפ"ה לא חילקו ואסור וכדעת הרבה מן המפרשים ז"ל ואף שעיקר הגזירה לא היתה כי אם על הגבינה ס"ל לרבינו דהוא הדין והוא הטעם ודלא כמסקנת הפר"ח יו"ד סי' קט"ו עיי"ש דא"כ נתת דבריך לשיעורין ועוד שיש לגזור מקום זה אטו מקום אחר ועיין להכנה"ג שם ולמ"ש רבינו בדין החמאה פשוט הוא דכך קים להו לחז"ל שחלב טמא אינו עומד כלל והנה סיפר לי החכם השלם ר' מ"נ נר"ו שפעם אחת הלך בשליחות מצוה הרב נסים רוזיאו זלה"ה לערי פרס ונתכבד הרבה מהתוגרמים בדרך עפ"י צווי השר והאכילוהו חמאה ודבש עם לחם וערב לו חמאה הרבה ובחזרתו חזרו להאכילו החמאה אך לא היתה כל כך טובה כמו הראשונה והרב ז"ל שאל אותם מדוע זאת החמאה אינה טובה כמו הראשונה והשיבו לו בדרך פיוס ותחנונים שבראשונה היה להם נאקה אחת שמינה ובריאה ומחלבה עשו לו אותה החמאה לכבודו ואח"כ מתה ונשארה להם נאקה

אחרת שאינה כ"כ שמינה כמו הראשונה ולכך אינה מוטעמת כ"כ וכשחזר הרב לחברון ספר להם הענין ותמה על המראה שהרי חז"ל אמרו שחלב טמא אינו עומד והרב של חברון ז"ל השיב לו ואפשר לומר דה"ה נמי דחלב טמא אינו עומד אך הגמל שיש בו סימן אחד של טהרה שהרי הוא מעלה גרה החלב שבא מצד אותו סימן עומד ונמצאו דברי חז"ל קיימים.

ואני אומר שזה הדבר לא יתכן בעולם ואין ספק שאותם התוגרמים שקר העידו והחמאה לא היתה כי אם מחלב של בהמה טהורה ואשר פיהם דבר שוא כתיב ולהשביח מקחו ומתנתו הוא עושה להראות לו שכבדוהו בדבר גדול כאשר הוא מבואר בזמנינו שהחלב של גמלא הוא מושבח ומוטעם מאד בעיני כל השותים אותו אבל לעמוד הן הכי נמי שאינו עומד כלל שלא חילק חז"ל בדבר כלל. ותדע דבפרק אין מעמידין (עבודה זרה דף ל"ה) איפליגו אמוראי באיסור טעם הגבינה ר' חנינא אמר לפי שא"א לה בלא צחצוחי דחלבא ושמואל אמר מפני שמעמידין אותה בעור קיבת נבלה ורב מלכיא משמיה דרב אדא בר אהבה אמר מפני שמחלקין פניה בשומן של חזיר רב חסדא אמר מפני שמעמידין אותה בחומץ רב נחמן בר יצחק אמר מפני שמעמידין אותה בשרף הערלה ע"כ ואם איתא למה לא יהבו הך טעמא מפני שמעמידין אותה בחלב נאקה או חלב דבר אחר שהרי הוא מעמיד ואדרבה מדיהבי טעמא ר"ח מפני שא"א לה בלא צחצוחי חלב אם איתא דחלב נאקה עומד תפוק ליה משום זה שהוא טעם יותר נכון וחזק הרבה מצחצוחי חלב דקאמר ותו דקאמר בתר הכי בגמרא חלב למאי ניחוש לה אי משום איערובי ניקום דאמר מר חלב טהור עומד חלב טמא אינו עומד ומתרץ אי דקבעי לגבינה הכי נמי הכא במאי עסקינן דקבעי ליה לכמכא ופריך ונישקול מניה קלי וניקום ומתרץ כיון דבטהור נמי איכא נסיובי דלא קיימי ליכא למיקם עלה דמילתא ואבע"א אם תימצי לומר דקא בעי לה לגבינה אימא דקאי ביני אטני ע"כ ואם איתא שיש מין בהמה טמאה שהוא עומד הרי נופלת כל הך שקלא וטריא דמאי פריך ומאי מתרץ. וכבר ידוע מ"ש הרשב"א בתשובה סי' צ"ח שהאריך הרבה בתוכחת מגולה על מי שמעיד היפך הכללים שיצאו מפי רבותינו הקדושים הביא דבריו בספר חמודות פרק אלו טריפות דף קע"ב יעו"ש שהאריך הרבה. שוב ראיתי בספר פרי תואר סי' קט"ו ס"ק ח' שכתב ששמע מפי מגידי אמת דבזמנים הללו חדשים מקרוב באו ומערבים חלב גמל עם חלב טהור והוא עומד ועוד הוסיף טעם לעושין כן משום שבתערובת עושים חמאה הרבה יותר מן הראוי אילו היה החלב בפני עצמו ודעתו נטתה לזה עי"ש אכן עכ"פ הסוגיא הנ"ל הויא תיובתיה

ואין כח בידינו לומר שחז"ל לא ידעו סגולה זאת אלא שכדי לחוש לחומרא אינו מחליט הדבר וטוב לפני האלהים ימלט ממנה.

הלכה טז

יראה לי וכו'. הרמ"ך. וכבר עמד על זה הרב המגיד ז"ל עיין שם במ"ש מרן על הרב המגיד ז"ל שבא ליישב דברי רבינו בדבר שהוא מוקצה מן הדעת וכו' ע"כ. לא ידעתי למה לא הקשה ג"כ להרשב"א ז"ל דס"ל נמי הכי והביאו ג"כ בב"י סימן קט"ו ועוד דהרה"מ לא כתב כן אלא על היראה לי שקאי לדעת הגאונים וכמו שיבא לקמן בע"ה. עוד הקשה מרן ללשון הרה"מ שמתחילה כתב דכ"ש הוא ושוב כתב לשון אפשר וכו' ע"כ. ולענ"ד דכוונת הרה"מ מבוארת דכוונתו אינה בדעת רבינו עצמו אלא דרבינו יסבור כן בדעת הגאונים והגמרא וזהו שסיים והוא דעת רבינו כלומר דבאמת דעת רבינו כן היא כמ"ש לעיל דכ"ש הוא ואין צריך להגיה שום דבר בדבריו כמ"ש הרב לח"מ והפר"ח יו"ד סי' קט"ו כי נכון מצד עצמו כאמור.

הלכה יז

ישראל שישב וכו'. ע"ז דף ל"ט תנן ואלו מותרים באכילה חלב שחלבו עכו"ם וישראל רואהו וכו' ובגמ' תנינא להא דת"ר יושב ישראל בצד עדרו של גוי וגוי חולב ומביא לו ואינו חושש היכי דמי אי דליכא דבר טמא בעדרו פשיטא ואי דאיכא דבר טמא בעדרו אמאי לעולם דאיכא דבר טמא וכי קאי חזי ליה וכי יתיב לא חזי ליה מהו דתימא דכיון דיתיב לא חזי ליה ניחוש דילמא יתיב ומערב ביה קמ"ל כיון דכי קאי חזי ליה ארתותי מרתת ולא מערב ביה ע"כ. והנה פשט לשון הברייתא מוכח דאפילו לכתחילה מותר בישראל יושב בצד העדר אף שאינו רואה את הגוי כשהוא יושב ואם כן למה העתיק רבינו ישראל שישב וכו' דמשמע דבדיעבד קאמר ואפשר דרבינו קשיתיה לישנא דמתני' דכשישראל רואה משמע דבעינן שישראל רואה כל החליבה וא"כ היכי קתני בברייתא דביושב בצד העדר סגי אף שאינו רואהו ומכח זה סבור רבינו דמתניתין לכתחילה קאמרה דלכתחילה בעינן שישראל יראה כל החליבה ובריייתא דיעבד קאמרה ולהכי העתיק לשון הברייתא בלשון דמשתמע דיעבד כלומר דלכתחילה בעינן שישראל יראה להדיא כל החליבה ולא ס"ל כתירוץ התוספות שם שנרגשו מזה ותירצו דישראל רואהו דקתני מתניתין לאו דוקא אלא רואהו לפעמים קאמר וכ"כ רבינו שם בפי' המשנה וכן משמע קצת לשון הברייתא בגירסת הרי"ף ז"ל דקתני ישב ישראל בצד עדרו של גוי והגוי חולב והביא לו וכו' וכן משמע לשון הטור יו"ד סי' קט"ו עיי"ש זה נראה לענ"ד נכון בלשון רבינו אך לא ראיתי להפוסקים ז"ל שיחלקו בזה עיין עליהם.

הלכה יח

לפיכך שואל לצייד ישראל וכו'. פ' אלו טריפות ת"ר לוקחים ביצים מן הנכרי מכל מקום ורבינו ודאי לא גורס מן הנכרי אלא לוקחים ביצים בכל מקום וכו' ומשמע דמישראל קאמר דאילו מגוי לא ס"ד להימניה בספק איסורא דאורייתא דאף דקאמר של עוף פלוני ואנו מכירין אותו עוף והוא טהור ואפ"ה אפשר דמשקר במאי דקאמר של עוף פלוני ואינן ואף דמצינו נאמנות לגוי פ' גיד הנשה גבי טעימת קפילא ארמאה וכו' היינו דוקא במידי דלית ליה הנאה כי התם אבל הכא שמרויח במכירתו לא מהימן וכתב עוד רבינו צייד ישראל משום דמסתמא הוא בקי בדיני העופות טהורות ולעיל מינה דהך ברייתא מיירי בצייד ישראל להכי העתיק צייד ישראל ודקדק עוד לכתוב ואם אמר של עוף טהור ולא אמר שמו אינו סומך עליו לומר דלא די במה שהזכיר שם העוף אלא בעינן שאנו ג"כ מכירין אותו דאם אמר של עוף פלוני ואין אנו מכירין אותו עוף הו"ל כאילו אמר טהור סתמא דאין אנו סומכין עליו ותפשוט ספקו של רבינו בעל הטורים יו"ד סי' פ"ו שנסתפק הפרישה ז"ל עיין עליו ואף דבעלמא אמרינן עד אחד נאמן באיסורין וכיון שזה הישראל הגם דאינו מוחזק בכשרות מ"מ גם אינו חשוד אספק איסורא והוא כשר לעדות ודאי א"כ למה לא נאמין אותו בסתמא ומכ"ש כשאומר של עוף טהור הם דר"ל דהכא לאו מטעמא שאנו חושדין אותו שהוא משקר אלא אנו חושדין שמא הוא טועה בדבר דאפשר שנתחלף לו עוף זה באחר שהוא טמא דהא קי"ל דעוף טמא אינו נאכל אלא במסורת ואפשר שטעה בזה ולהכי בעינן שיזכיר שם העוף ושאנו יודעים בו בודאי שהוא טהור.

אלא דקשה על רבינו טובא מהסוגיא שם דמוקי לברייתא בביצים טרופות בקערה ופריך וכה"ג מי זבנינן מנייהו והא תניא אין מוכרין ביצה טרופה לנכרי אלא א"כ טרופה בקערה לפיכך אין לוקחים מהם ביצים טרופות בקערה ע"כ ואי ברייתא איירי בישראל שאינו מוחזק כפי שיטת רבינו מאי פריך וכן מצאתי שהקשה הר"ן ז"ל פרק אין מעמידין וכתב שקושיא זו לא תתורץ אלא בדוחק והאמת אתו שבאמת קושיא עצמית היא ומבוארת לעין והרב לח"מ ז"ל נדחק הרבה בתירוצה עיין עליו גם הכנה"ג ז"ל סי' פ"ו תירץ באופן אחר עיין עליו ולענ"ד נראה דאם רבינו היה גורס להדיא בברייתא לוקחים ביצים מישראל אתי שפיר כפשוטו דעיקר הקושיא דפריך וליבדוק בסימנים הכוונה דמאי אריא מישראל אפי' מגוי לזבון כיון דאית לן הסימנים ולא מפיו אנו חיין ואם כן כי משני ליה בטרופות בקערה כלומר דלית בהו סימן ולהכי דוקא מישראל זבנינן אבל לא מגוי פריך ליה בעצם וכהאי גוונא מי זבנינן מנייהו דאצטריך הברייתא לאשמועינן

דמישראל דוקא וכו' ואם רבינו לא היה גריס מישראל כי פריך וליבדוק בסימנים ה"ק למאי אצטריך האי ברייתא כלל וכי מתרץ ליה בטרופות בקערה דרוצה לומר דלית בהו סימן פריך דמדמתרץ הכי שמע מינה דמגופא דברייתא לא אתא אלא לאפוקי מגוי דאין לסמוך עליו כיון דהם טרופות דאם החידוש הוא דמישראל דוקא כשאומר מעוף פלוני וכו' הרי העיקר חסר מהברייתא דהו"ל למתני לוקחים ביצים מ"מ ובלבד שיאמר מעוף פלוני וכו' ומדלא תני הכי ש"מ דעיקר החידוש אינו אלא דמישראל דוקא הוא דלוקחים ולא מגוי ולהכי קמתמה עליה וכה"ג שהם טרופות בקערה מי ס"ד דזבנינן מנייהו דתיתי הך ברייתא כולה לאשמועינן הך מלתא ודוק כי גם זה נכון.

הלכה יט

לפיכך אין לוקחים וכו'. דמדקדק רבינו אין לוקחים מן הכותים ביצה טרופה כלל משמע דאפי' מכיר בהם סימני חלבון וחלמון אסור משא"כ בישראל דשרי כיון שעדין ניכרין וכמ"ש הרב המגיד ז"ל אך קשה דאם כן כי משני בגמרא בטרופות בקערה אכתי תקשה ליבדוק בסימנים דהא בקונה מישראל עסקינן לדעת רבינו וי"ל דההיא ה"ה נמי שהם טרופות הרבה עד שאין ניכר בהם הסימנים וא"ת אם כן מה מועיל שיאמר של עוף פלוני וטהור הוא י"ל דאכתי מרתת דילמא יביאו ביצים מאותו עוף שאמר הוא ויטרפום בקערה ולא יהיו דומין וכן כתבו ז"ל.

הלכה כ

ביצי דגים וכו'. שם ופ' אין מעמידין (עבודה זרה דף מ') וכתב הרב המגיד ז"ל דאף דמן הסוגיא דעבודה זרה נראה דסימני עוברי דגים דאורייתא כיון דבאלו טריפות אסיקו דסימני ביצים לאו דאוריתא הוא הדין לסימני עוברי דגים וכו' ע"כ. והקושיא מבוארת על רבינו שהצריך שיאמר המוכר אני מלחתים וכו' דכיון דיש בהם סימן טהרה בסימן אחד כד ואחד חד כמו ביצי העופות למה הצריך שיאמר כן והלא כשיאמר של דג פלוני וטהור הוא סגי ואף דבע"ז אוקימו לה הכי אינו אלא לאוקמתא דרבא בשנימוחו וס"ל דסימני דאורייתא ולהכי בעי באינו מומחה ונימוחו מאי ומתרץ עד שיאמר אני מלחתים וכו' מכיון שאין בהם שום סימן אבל רבינו שהעתיק הסימנים דמשמע שהם שלימות אמאי לא ניחא ליה כשיאמר מדג פלוני וטהור הוא והרב לח"מ ז"ל הניחה בצ"ע עיין עליו. ולענ"ד נראה אין ספק דרבינו פוסק דסימנים לאו דאורייתא ודין העוברי דגים עם ביצי העוף שוין אלא משום דביצים שכיחי בכל מקום משא"כ עוברי דגים דלא שכיחי בכל מקום וברוב העולם מביאים אותם ממקומות רחוקים ואם יאמר סתם מדג פלוני וכו' אין לנו לתופסו להדיא כמו בביצים ובקל מצי לאשתמוטי אמטו להכי הצריך רבינו

סימן יותר מובהק שיאמר אני מלחתים והוצאתים מדג טהור וכן למדתי מדברי הרב המגיד גופיה בסוף דבריו עיין עליו ודע דהרמ"ך בכת"י השיג על רבינו וז"ל. ועיין להר"ן ז"ל פ' אין מעמידין לישוב כל דברי הרמ"ך ופשוט הוא.

הלכה כא

וכן אין לוקחים וכו'. הרמ"ך ז"ל בכת"י השיג על רבינו וז"ל. וכבר נתבאר מדברי התוס' והרב המגיד ומרן ז"ל.

הלכה כב

אבל ציר חגבים טמאים. והראב"ד השיג על זה דבירושלמי פירש שאינו מכשיר ע"כ וכן הוא דבירושלמי פ"י דתרומות אעדותו דר' צדוק שהעיד על ציר חגבים טמאים טהור מפרש שם בירושלמי טהור מלהכשיר אבל לטמא מטמא אפילו בכל שהוא ופסקו רבינו פט"ז דטומאת אוכלין וגם שם השיג עליו הראב"ד דגם לטומאה הוי ספק עי"ש ולדעת רבינו צ"ל דכיון דאין בהם לחלוחית וכמ"ש שם לכך אין הציר נאסר כלל ולהכי תני במתני' טהור סתמא דמשמע לכל מלי וכמ"ש מרן שם וגם בפ' אלו טריפות דף צ"ט אמרינן שאני ציר דזיעה בעלמא הוא ודע דרבינו פי' שם שהחגבים הם מבע"ח שאין להם דם ומה ששותת מהם אינו אלא לחלוחית בעלמא והפר"ח סי' פ"ה כתב עליו וליתא דבפ' דם שחיטה ת"ר וכל דם לא תאכלו וכו' להוציא דם דגים וחגבים וכו' ע"כ ומהמשנה עצמה שם יש להקשות על רבינו כן אך לא ידעתי למה לא הקשה ג"כ להרע"ב והר"ש שגם הם כתבו כדברי רבינו אך האמת יורה דרכו והמוחש לא יוכחש דכוונתם שאין דמם כשאר בע"ח אלא שהוא דם כחוש הרבה כמראה מי הבשר בקרוב עד שאין נקרא בשם דם לענין שיאסר הציר אבל לענין האיסור מצד עצמו הא קי"ל דכל היוצא מן הטמא טמא וכעין זה תירץ הפר"ח שם ובזה תתורץ תמיהת התוס' יו"ט על הרע"ב שם בעדויות שנתן סימן לשותה דם דגים ע"י קשקשים ולא נתן שום סימן לשותה דם חגבים דכיון דאין מראהו כמראה דם גמור אין לטעות בו ודו"ק ומ"ש רבינו לפיכך אין לוקחים וכו' מבואר דאריש דינא קאי ומה שלא הקדים דין זה בחגבים משום דבעי לאשמועינן עיקר הדין וק"ל.

הלכה כג

כותי שהביא עריבה וכו'. עריבה היא ספינה קטנה ועיקר הדין בע"ז דף מ' ורבינו מפרש הא דרב הונא דקאמר עד שתהא ראש ושדרה ניכר דקאי אכלבית שהוא דג טהור שמזכיר בדבריו וגם אינו מפרש כפירוש רש"י שראש הדג יש בו סימן שהטמאין ראשן חדין וכו' אלא רבינו מפרש לה שמכירו בטביעות עינא וכמ"ש ז"ל אכן קשה טובא דמפשטן

של דברים מוכח שזה הדג שניכר בו הראש והשדרה אינו חי שכן מוכח ממ"ש והוא שיהיה ראשו של דג ושדרו קיים וכו' וא"כ קשה דאם זה הוא הכלבית שאמרו במה יודע איפה שזה הדג נוצר בתוכו כדי שנאמר שזה הציר הוא מדג טהור ליחוש שמא הוא ציר של דגים טמאים וזה הדג מעלמא נפל או הגוי ערבו כדי למוכרו ליהודים ותו דאם דג זה נוצר בתוך הציר כפי טבעו למה לא יתקיים בתוכו והרי רש"י ז"ל פירש דכלבית גדילה מאליה בציר דגים טהורים ואם יש שם ציר דגים טמאים אין כלבית גדילה בו ע"כ ובחבית פתוחה דלא סגי בחדא דאיכא למימר מעלמא נפל. ואף דרבינו אינו מפרש הסוגיא כפירוש רש"י כמבואר מ"מ השכל מחייב דבר זה דאל"כ איך נסמוך על זה הסימן אם לא שנאמר דכיון דציר דגים טמאים אינו אלא מדרבנן הקילו בו ואמרו דכיון שנמצא בתוכו דג שניכר שהוא טהור אמרינן דציר זה הוא ממין דג טהור ולא ניחוש שהגוי מערבו דלא מרע לנפשיה וגם לא אמרינן לדעת רבינו שדג זה גדל בו כפירש"י ומצאתי לו סמך מדברי הרב ב"י יו"ד סי' פ"ג שכתב בשם הר"ן ז"ל דדרכן לתת לתוך הציר דג אחד או שנים מאותו המין לראיה שממנו נעשה ציר זה ודרכן היה שלא לערב ציר דג טמא עם ציר דג טהור ולפיכך כל שיש בו דגה מותר משום דאי משקר הוי נתפס כגנב אבל כשאין שם דגה מצי משתמיט ע"כ וכן מצאתי להרב"ח ז"ל שבח להשי"ת.

אלא דאכתי אפשר להקשות במ"ש רבינו לפיכך אין לוקחים דגים מרוצצים וכו' דרבינו בסוף פ"א הזכיר סימני דגים ולא הזכיר ראש ושדרה כלל ואף לפי דברי מרן ז"ל דבטביעות עין קאמר אכתי בשדרה אין שייך כל כך טביעות עין אך לזה י"ל דמכירו ג"כ בשדרתו שדג זה יש לו שדרה זו. ולהרש"ך יו"ד שם ראיתי שכתב דדוקא הכא שהוא מלוח מקלינן בראש ושדרה אף שאין בו קשקשת דאימור ע"י מליחתו נפלו קשקשין אבל בדג שלם בעינן סנפיר וקשקשת על כל פנים וכן כתבו הדרישה ופרישה והרב ב"ח ויש לכוין דבריהם ע"פ האמור ג"כ (ורש"י) [ורא"ש] שם חילק דבקונה מגוי כהאי גוונא הו"ל כמו דיעבד וסגי בסימן ראש ושדרה לדעת הטור ז"ל עיין עליו ודע דהתוס' ז"ל שם כתבו דציר דגים טמאים דאורייתא מדרשא דהטמאים לרבות צירן ורוטבן ע"כ ודבריהם קשה להולמן דהך דרשא הובאה פ"ק דבכורות דף ו' ובפ' כל הבשר (חולין דף קי"ב) ופסוק זה כתוב גבי שרצים ומינה ילפי התוס' ז"ל לדגים ועוד דשם כתבו בהיפך דציר דגים אינו אלא מדרבנן וכן הכריחו ג"כ בחולין דף צ"ט ע"כ עי"ש. והנראה לענ"ד דכוונת התוס' בדרך אם נאמר כלומר אם נאמר דדרשא דהטמאים נוכל ללמוד גם לדגים וכוונתם להקשות על ר' יהודה אמר עולא דמחלק בין גופן לצירן ותירצו דדרשת הטמאים היא

ודאי דאורייתא ואף אם נימא הכי גבי דגים מ"מ יש לחלק בין ציר לדג גופיה וכעין זה כתב הרב כנה"ג בהגהות ב"י שם.

פרק ד

הלכה ב

אין אסור משום נבלה וכו'. הנה הרב המגיד הביא כמה ראיות לדברי רבינו ותחילה הביא מהספרא הובאה בתורת כהנים פרשת צו בפסוק וחלב נבלה וחלב טריפה יעשה לכל מלאכה ואכל לא תאכלוהו ומדכתיב יעשה לכל מלאכה משמע שאינו מטמא אף שאסרו באכילה ומכח דכתיב ברישא כל חלב שור וכשב ועז לא תאכלו וא"כ למה ליה למכתב וחלב נבלה וכו' הו"ל למכתב ומנבלה וכו' דהא בחלב איירי נסתפקו דאולי בבהמה טמאה קאמר וכו' ושוב הכריחו דמדכתיב טריפה שמע מינה דבטהורה איירי דבטמאה אין שייך טריפה וכיון דהפסוק איירי על כרחך בטהורה יש ללמוד מזה דטמאה לא נקראת נבלה סתמא וראיתי להרב לח"מ ז"ל שנתעצם על הרה"מ מפני שהבין דכוונתו להביא ראיה ממ"ש טהר מכלל נבלה בטמאה משמע דאין איסור נבילה בטמאה והקשה על זה מסוגיא דפרק דם חטאת דף ע' דאוקימו להא בנבילת עוף טמא דמשמע דשאר בהמה טמאה ה"ה נמי דמטמאה כטהורה וכו' ועוד הקשה דמאי מייתי הרה"מ ראיה מטמאה לנבילה אימא דאף דטהר היינו מטומאה אבל לאכילה הן הכי נמי דיש בו לאו דנבילה וכו' ומכח זה כתב דודאי הרה"מ לא ראה זאת הגמרא ועוד הקשה על מרן ז"ל שהזכיר הבקיאות של זבחים לסיוע הרה"מ ואדמסייע ליה לותיב ליה דהתם בעוף הוא דקמיירי ע"כ.

ואחרי המחילה הראויה מעיקרא קושיא ליתא ואין ספק שכל יקר ראתה עינו של הרב המגיד דעיקר ראייתו מדמסיק דנבילה דכתיב בקרא על כרחך בנבילת טהורה איירי וכו' דמשמע דנבילה סתמא לא אקרי אלא של בהמה טהורה וסמך עצמו למ"ש אחרי זה דאין אומרים באיסורי מאכלות איסור חל על איסור וכו' וכן מצאתי להרב קרית ספר עיין עליו ואף לפי דעת הרב לח"מ דראייתו ממ"ש טהר מכל נבילה בטמאה וכו' אף דאוקמוה בנבילת עוף מ"מ כדיליף וטהר מכלל חלב וכו' על כרחך היינו בבהמה טמאה דבבהמה ודאי משתעי קרא ולא בעוף א"כ לפי הבנתו יצא צדיק לו נאמר להרה"מ ז"ל ואמטו להכי מרן ז"ל לא הקשה עליו כלל אלא הביא לו כמין סמוכות ותדע דעל כרחך לומר כן דכשאמרו בברייתא טהר מכלל נבילה על כרחך בעוף קאמר דבענין אחר לא מצינו בכל התורה כולה שטהרה תורה נבילת טמאה אלא בעוף דוקא וכדתנן בריש

מסכת טהרות ופסקו רבינו פ"ג דשאר אבות הטומאה מעתה בהכרח שהרה"מ הבין ג"כ דבעוף הוא דוקא דקאמר ותו דבתורת כהנים גופיה מייתי לה להאי דרשא דעוף טמא בפרשת אמור על פסוק נבילה וטרפה לא יאכל לטמאה בה וכו' והרב קרבן אהרן ג"כ (בשפ"י) [כשפי'] טהר מכלל נבילה כתב דבעוף הוא דקאמר כדמפרש לקמן וכיון דבתו"כ גופיה מפרש לה מה מקום נשאר להקשות על הרה"מ ז"ל.

אך עדיין נשאר לנו לדקדק ממ"ש רבינו פ"א דשאר אבות הטומאה דין ב' וז"ל אחד בהמה וחיה בין המותרים באכילה בין האסורין אם מתו כולן בשרן מטמא בכזית וכו' ע"כ וטומאה זו היא משום נבילה שהיא אב הטומאה ומטמא במגע ובמשא כמ"ש שם בריש הפרק הרי דגם לטמאה חייל עלה שם דנבילה א"כ תקשה על הרב המגיד דמייתי סייעתא לרבינו דמיירי באכילה וקאמר דלא חל על הטמאה דין נבלה מדין טומאה דחייל עלה שם דנבילה וגם על רבינו יש להקשות מנ"ל לחלק בין טומאה לאכילה אך לזה י"ל דטעמא דמלתא משום דבאיסורי מאכלות קי"ל דאין איסור חל על איסור כמבואר פי"ז דאיסורי ביאה וזו היא עיקר ראייתו של הרה"מ משא"כ בטומאה ותו דבטומאה לא שייך בה טומאה אלא משום נבלה דהא בחייה אינה מטמאה כלל משא"כ באכילה דבין בחייה בין במיתתה נאסרה משום אוכל בשר טמא וזה יספיק ג"כ להרה"מ ז"ל.

ואגב ראיתי לרבינו שם שכתב פ"ג דין ד' דאם תחב לו חבירו כזית נבלה בבית בליעתו שהוא טמא משום נושא ובדין י"ד פסק שם דנבילת העוף הטמא אינה מטמאה בבית הבליעה ע"כ וכיון דמשום נושא מטמא אמאי לא תטמא נבילת העוף ג"כ. וי"ל דשאני נבילת העוף דאין לה שום טומאה דדוקא נבילת בהמה הוא דטימא רחמנא אבל עוף טהור לגמרי אלא א"כ חשב עליו לאכילה דע"י מחשבה מכשירה לאוכלין ומטמאה והן הכי נמי דבבית הבליעה בין נבלת עוף טהור בין שאר נבילות בין טמאים בין טהורים מטמא אלא דבעוף טהור אינו מטמא לא במגע ולא במשא רק בבית הבליעה ומאי דקרי לה רבינו טומאה חמורה שם בדין ב' אף שבבית הבליעה היינו משום משא היא גופה קרי לה חמורה דאף דבעלמא מי שמטמא במשא מטמא בבית הבליעה עוף טהור חמור דמטמא בבית הבליעה אף שאינו מטמא במשא.

ולמה שהקשה הרב המגיד מהסוגיא דאלו הן הלוקין דף ט"ז רסק נמלות והביא אחת והשלימה לכזית וכו' נלע"ד דרבינו אינו מפרש כפי' התוס' שכתבו ואיתא כמ"ד איסור חל על איסור דלא נאמר כן אלא בשכבר הוא מתחייב משום דבר אחר אבל הכא ע"י הנמלה השלימה מתחייב על הכזית שלם והו"ל איסור מוסיף או בת אחת וכן מצאתי להרמ"ע מפאנו סי' קכ"ג.

הלכה ג

האוכל עוף טהור וכו'. פ' גיד הנשה (חולין דף ק"ב) וגם רש"י ז"ל במכות דף ט"ז ד"ה משום כזית נבילה שכשבולעו הוא מת ומצטרף לכזית נבילה ע"כ. והרמ"ך ז"ל בכת"י השיג על רבינו עיין עליו גם הרב לח"מ ז"ל הוסיף להקשות על רבינו עיין עליו וכן הקשה הפר"ח יו"ד סי' ס"ב עיין עליו אך לענ"ד נראה דרבינו קשיתיה הך מימרא דרב דאכל צפור טהורה כל שהוא דאי משום אבר מן החי קאמר קשה תרתי חדא דאם איתא דרב ס"ל שיש חילוק בין אבר לכשהעוף שלם דבאבר בעינן כזית וכשהוא שלם אף דלית בה כזית מחייב בכל שהוא אמאי לא חילק בהכי במימרא קמייתא דאמר רב אבר מן החי צריך כזית מאי טעמא אכילה כתיבה ביה ולימא ואם הוא שלם בכל שהוא וכו' מדפלגינהו בתרתי שמע מינה דלא ראי זה כראי זה ותו דאי באבר מן החי איירי כיון דבתר הכי מייתי פלוגתא דרבי ור' אלעזר ב"ר שמעון מי הכניסו לרב בפלוגתא דתנאי ואם נאמר דאשמועינן פסקא דדינא אכתי הו"ל לחדש זה אפלוגתייהו דהני תנאי ותו דאנן קי"ל הלכה כרבי מחבירו והיכי פסק דלא כוותיה ותו דאי לענין איסור אבר מן החי הוא דקאמר אמאי נקט במיתתה וכו' הא פשיטא דאיסור אבר מן החי אינו נוהג במיתתה ותו קשה דאם נפרש הך מימרא לענין אבר מן החי הקושיא היא מהרישא דאמר בכל שהוא (כאן בלוי) וכי מתרץ ליה דהכל שהוא הוי בכזית וכו' נמצא דהכל שהוא דרישא לאו דוקא ודסיפא דוקא וזה דוחק ותו דהעיקר חסר דהו"ל למימר בחייה בכזית כל שהוא ובמיתתה בכזית סתם ותו דאעיקרא דמלתא אמאי אצטריך לומר דין המתה שהיא בכזית דזה ודאי אף לפירוש רש"י הוי לענין נבילה וכן דין הטמאים וכו' דכיון דלענין אבר מן החי הוא דקאמר לא הו"ל לרב לערב דין איסור אמ"ה עם הנבילות וכו'. **כי** על כל אלה הוכרח רבינו לפרש דהך מימרא דרב לאו לענין אבר מן החי איירי כפירוש רש"י אלא לענין נבילה קאמר וקושית התלמוד הכי מתפרשא דודאי אכילה כתיבה באבר מן החי לא תאכל הנפש עם הבשר וגם נבילה ג"כ כתיב לא תאכלו כל נבילה ומדקאמר רב שאם אכל צפור טהורה בחייה בכל שהוא משמע ליה דמשום דהוי בריה מחייב עלה משום נבילה אף דלית בה אלא כל שהוא בשר אבל אם מתה בעינן כזית בשר שלם ובהכי ניחא דרישא וסיפא דוקא קאמר וא"כ תקשה לרב דמאי שנא גבי אבר מן החי דמחייב בצירוף גידין ועצמות וגבי נבילה בעי כזית בשר דוקא הא לשון אכילה הוא דכתיבה בתרוויהו. ומתרץ ליה דה"נ הכזית דקאמר הכוונה ע"י צירוף ונקט לשון משהו משום ליתא דלישנא דר' נחמן כדקאמר לעיל ומינה דלישנא דכל שהוא דתפס בחייה הוי נמי ע"י צירוף ואין לתמוה איך מחייב בחייה משום נבילה דדוגמתה איתא

בפרק אלו הן הלוקין גבי רסק ט' נמלות ואחד חי דמחייב משום נבילה ופירש"י משום דכשבלעה היא מתה ואף דנבילה דהתם לאו דוקא וכמו שכתבתי בסוף פ"ב עיי"ש נקוט מיהא דבשעת בליעתה מתה וכו' ודו"ק ומכאן אתה למד שמ"ש רבינו לקמן דין י"ח דהעצמות והגידין אין מצטרפין עם הבשר הכוונה כשאין הבשר מאותו אבר דאם הוא מהאבר עצמו פשיטא שיצטרף דומיא דהכא וכן פסק רבינו להדיא פ"ה דין ג' גבי אבר מן החי שהיא המימרא דרב כנ"ל.

הלכה ד

האוכל כזית מבשר נפל וכו'. אין לדקדק מדכתב בשר נפל דאם אכל מן החלב של הנפל שלא יתחייב משום נבילה דהרי רבינו פסק ריש פ"ז דעל החלב של הנפל אין חייבים עליו משום חלב אלא משום נבילה גם אין לומר דדקדק לכתוב מבשר נפל לאפוקי גידין ועצמות דהא כבר הוכחנו לעיל בדין ג' דגידין ועצמות מצטרפין לענין נבילה ולענין אבר מן החי אלא י"ל דאתא לאפוקי מ"ש לקמן דין י"ח דאם אכל מן העור וכו' פטור עיי"ש אי נמי אם אכל מעט בשר עם גידין אחרים שאינן מאותו אבר ודוק. ומ"ש הרב המגיד דלא בעינן חדשים אלא לענין חלב ע"כ לא ידעתי למאי נפק"מ כתב זה דהא בין בבשר הנפל בין בחלב בפ"ז לא חילק רבינו בחדשים כלל ויש ליישב ודו"ק.

ואסור לאכול וכו'. דין זה נאמר גבי אכילה אבל גבי הקרבה אף שכלו חדשיו צריך להמתין עד יום ח' וכדאיתא פ"ק דר"ה דף ו' וכ"כ רש"י בחולין דף ע"ה ד"ה מידי דהוה אמחוסר זמן וכו' ולפיכך סתם רבינו פ"ג דאיסורי מזבח דין ח' ודע דהפר"ח יו"ד סי' קט"ו הביא דברי הגאונים שכתבו דלא אמרו בן ח' ימים אלא לקרבן אבל לאכילה אפילו ביומו מותר ע"כ ופירש דכוונתן מדאמרינן בחולין דף קט"ו מדאסר רחמנא מחוסר זמן לגבוה מכלל דלהדיוט שרי וליתא דהיינו בדקים לן שכלו לו חדשיו דאע"פ שאסור לגבוה להדיוט שרי אבל בדלא קים לן פשיטא דאסור משום ספק נפל אף להדיוט וכו' ע"כ. ואחר המחילה מהרב פר"ח נראה שלא כיוון בדבר דמאי דאמרינן התם דמחוסר זמן לגבוה דשרי אין הכוונה שכלו חדשיו ותוך ח' ימים כמו שהבין ז"ל דא"כ מאי מייתי לאותו ואת בנו דפריך אותו ואת בנו ליתסר (משום תעבתי לך) ומשני מדאסר רחמנא מחוסר זמן לגבוה וכו' הא מאי דאסר מחוסר זמן לגבוה אינו משום תעבתי לך משא"כ באותו ואת בנו אלא ודאי דלאותו ואת בנו קאי וכמ"ש התוס' דהכתוב נתקו לעשה וכו' ע"כ והשתא יליף שפיר דלאותו ואת בנו אמאי אצטריך לנתקו לעשה גבי קרבן תיפו"ל דאסור משום תעבתי לך וכן הקשה המל"מ פ"ג דאיסורי מזבח עיין עליו. אך אחרי העיון נראה דאין מכאן קושי ודברי הפר"ח ז"ל שרירין וקיימין וזה דאף לדברי התוס' דמחוסר

זמן דקאמר קאי לאותו ואת בנו היינו משום דקושיית התלמוד לא קיימא אלא לאותו ואת בנו דהוי דבר שתעבתי לך אבל הן הכי נמי דה"ה כל מחוסר זמן על כרחך הדין שלו כן הוא דלגבוה הוא דאסור הא להדיוט שרי דלהכי לא מתרץ מדאסר רחמנא אותו ואת בנו לגבוה מכלל דלהדיוט שרי אלא נקט מחוסר זמן דנכלל בו גם זמן דיום השמיני וכדכתבו התוס' עצמן וכן פירש להדיא הרב קרבן אהרן בפרשת אמור בפסוק ושור או שה שרוע וקלוט וכו' שהיא הדרשה שהביא התלמוד בדף פ' והוא פשוט ומכיון דלמדו שם לניתק לעשה מקרא דמיום השמיני והלאה ירצה לכל מחוסר זמן בין לאותו ואת בנו בין ליום השמיני כי קאמר הכא מדאסר רחמנא וכו' על כרחך אף ליום השמיני קאי מצד עצמו וההיא דקרי לה נפל היינו בדקא כלו חדשיו כמבואר וא"כ צדקו דברי הפר"ח דעל כרחך הא דביום השמיני לא קאי אלא לקרבן אבל להדיוט אפילו ביום שנולד שרי והיינו בדקים לן שכלו חדשיו כדברי הפר"ח לדברי הגאונים ז"ל ונכון.

הלכה יא

בהמה שהיא חולה. הרמ"ך ז"ל בכת"י השיג על רבינו עיין עליו וכבר הביא הרב המגיד זה בשם הגאונים ותירץ הרמב"ן ז"ל דממדת חסידות היא ועיין להרב ב"י סי' י"ז.

הלכה יג

אבל המסוכנת וכו'. פירש הראב"ד והכלבו שהכוונה שמעמידין אותה בגערה או ע"י מקל אבל ביד לא ע"כ וטוב לחוש לחומרא ובחולין דף ל"ו ול"ז נתבארו דברי רבינו זולת ההיא דמר שמואל דבבהמה דקה אם היתה ידה פשוטה וכפפתה הרי זה פרכוס גם הרי"ף השמיטו וכתב הרב המגיד דאפשר שהם סבורים דרב פליג עליה ע"כ. וקשה דא"כ אמאי לא פסקו כרב בגועה ומטלת רעי ועוד לשון אפשר שכתב ז"ל הוא מגומגם פשיטא דריהטא דסוגיא משמע דרב פליג עליה דמר שמואל ואפשר דט"ס הוא בדברי הרה"מ וצ"ל רבא והיינו מה שהזכיר לעיל אמר רבא הלכתא וכו' ולזה אמר לשון אפשר כלומר דלפי הס"ד במתניתין כדאיתא לעיל אדברי מר שמואל לא פליגי אך אפשר דדוקא קאמר ופליג ומרן ז"ל לא הבין כן בתחילה אך הסכים כמ"ש עיין עליו גם השמיט רבינו ההיא דכשכשה בזנבה דהרי זה פרכוס דאיתא במתניתין וצ"ל דסבירא ליה דקי"ל כרבא שהוא בתרא והוא פסק כמתניתא דהכי קי"ל מכ"ש שכשכשה בזנבה אינו מוסכם במשנה דבמחלוקת היא שנויה והמפרשים ז"ל האריכו בכל זה עיין עליהם.

הלכה טו

השוחט בלילה וכו'. פסק לחומרא כנ"ל דתפס לו דברי רבא אף שבפירושו להמשנה העתיק בזה כלישנא דמתניתין.

הלכה יז

כל הנבלות וכו'. הראב"ד ז"ל השיג על רבינו מהסוגיא דפ' קדשי מזבח וכו' והרב המגיד ז"ל תמה עליו דאם כוונתו להשיג על רבינו שפסק דאין איסור חל על איסור היה לו להשיג בכל מקום שפסק רבינו כן וכו' ואם הוא סבור שאע"פ דבעלמא אין איסור חל על איסור גבי נבילות וטמאים חל איסור על איסור (והיא סברת התוס' שם מדגלי קרא וחלב נבלה וכו' ובא איסור נבילה וחל על איסור טרפה וה"ה טמאה עיין עליהם) לא משמע ודאי הכי כלומר אין לפסוק כן כלל דהא הו"ל שני לאוין חלוקין וכו' דהיינו מ"ש הרה"מ בפסקא הקודמת ואחרי זה וכו' והרב לח"מ ז"ל כמעט שעשה הרה"מ שלא ראה דברי התוס' ושלא הבין כוונת הראב"ד וכבר נתבאר היטב למעיין בקל. אך למ"ש הרה"מ ומשמע דר' מאיר ור' יהודה הוא דפליגי על אותו דבר וראיתי להרמ"ע מפאנו ז"ל סי' קס"ג בדף קכ"א שתמה עליו דר"מ ס"ל בכמה מקומות דאין איסור חל על איסור ע"כ ואולי ט"ס הוא בדברי הרה"מ ז"ל.

הלכה יח

ומן הצפרנים. בריש פרק העור והרוטב לא גרסינן צפרנים ואי רבינו הוה גריס ליה וכמ"ש התוס' שם לא ידעתי אמאי לא מנה החרטום ג"כ דאיתיה התם דף קכ"א בברייתא וכבר הזכירו רבינו פ"ד דטומאת אוכלין עיי"ש ומ"ש רבינו ומן השליא שלהם מבואר דלא קאי אעוף שהרי אין לו שליא ולעיל דין ה' כתב רבינו דשליא היא היוצאה עם הולד ופשוט.

הלכה יט

וקיבת הטמאה. אף דקי"ל חלב טמא אינו עומד וכמ"ש רבינו פ"ג דין י"ב הקיבה עצמה מעמדת החלב הטהור ועיין מ"ש שם.

פרק ה

הלכה א

לאסור אבר שנחתך מן החי. נראה שכוונתו דכיון שנחתך האבר מן החי אפילו שחטה אח"כ לא מהני להצילו מדין אבר מן החי ומ"ש רש"י פ' גיד הנשה (חולין דף ק"ב) לא תאכל הנפש עם הבשר לא תאכל ממנו בעוד שהנפש עמו ע"כ אין כוונתו לאפוקי אם שחטו אח"כ אלא פירושו בעוד שהחיות בו כי תיבת נפש מתפרשת לשני פנים וכ"כ הרא"ם פרשת ראה וכן נראה מדברי רש"י עצמו בסנהדרין דף נ"ז שכתב ד"ה בשר בנפשו

דמו בעוד שהוא הבשר בנפשו דהוא דמו לא תאכלו הבשר ע"כ וכן נראה להדיא מדברי הסמ"ג לאוין קל"ו עיין עליו.

הלכה ב

אלא שהאבר וכו'. חולין דף ק"ג והרב פר"ח יו"ד סי' ס"ב הביא לו סמוכות ממ"ש פ"א דבכורות דף ו' לענין היתר החלב דאצטריך סד"א הואיל וליכא מידי דאתי מחי ושרייה רחמנא והאי חלב כי אבר מן החי הוא וכו' קמ"ל ע"כ הרי דאף בדבר שאין שייך בו שם אבר אפ"ה הוה ס"ד דליתסר משום אבר מן החי.

הלכה ג

האוכל מאבר מן החי וכו'. מימרא דרב ומסקנא דמלתא שם אלא שראיתי להפר"ח יו"ד סי' ס"ב שהקשה על רבינו מהא דפרכינן התם דף ק"ג למ"ד חלקו מבפנים פטור דלדידיה היכי משכחת לה דמחייב ומשנינן בגרומתא זעירתא ולדעת רבינו דמחייב אף שלא אכל כל האבר הו"ל לשנויי בבלע כזית וכו' ע"כ. ולא ידעתי מאי קשיא ליה דהא ודאי ידע תלמודא דבבלע כזית חייב דבהא לא אפליגו ופשיטא דהוי כשאר איסורין דבלע מחייב כמו אוכל ואפילו במה שחייב רחמנא לאכול וכתוב בו אכילה בבלע מקרי שפיר אכילה כדאמרינן בערבי פסחים דף קט"ו בלע מצה יצא ומוסכם שם דבליעה חשיבא אכילה וליכא מאן דפליג אך כוונת המקשן דכיון דר' שמעון בן לקיש ס"ל אי חלק הכזית פטור אף שבלעו כולו כאחד וכשיטת רש"י ז"ל מעתה היכי משכחת לה בדרך אכילה דהיינו ע"י לעיסה שיתחייב ומשני בגרומתא זעירתא דדרך הוא לבולעו והוי שפיר דרך אכילה כי כן היא דרך אכילתו וכן משמע להרב תורת חיים ופשוט הוא אלא שהפר"ח נמשך אחר דברי התוס' ולכך נתעצם להקשות כן אך הרואה יראה דמעיקרא קושיא ליתא וק"ל.

הלכה ה

תלש אבר מן החי וכו'. הרמ"ך ז"ל בכת"י השיג על רבינו עיין עליו וזה נמשך לו להרמ"ך מפני שהוא מפרש דמ"ש ר' יוחנן אכל חלב מן החי חייב שתים וכו' היינו שחתך אבר גמור כגון כוליא וכו' וכפירוש הראב"ד ז"ל בדין ב' אבל רבינו סבור דסתם חלב קרוי אבר וכמ"ש הרב המגיד לעיל ד"ה אחד אבר וכו' ועיין מה שכתבתי שם משם הפר"ח ז"ל ולפ"ז מ"ש רבינו בדין זה שאם תלש אבר מן החי וכו' אירי בחתיכת חלב בעלמא שכל החלב נקרא אבר ומכח זה פסק לעיל שאם חתך כזית מאבר שאין בו גידין ועצמות שחייב משום אמ"ה אפילו במקצת האבר.

אכן מאי דקשיא על רבינו הא דקשיא דנראה דפליג מניה וביה דממ"ש ברישא ונטרפה בנטילתו משמע דאם היתה טריפה מקדם אינו חייב משום אמ"ה אלא משום טריפה

שהרי אין שני האיסורין באים כאחד וממ"ש אח"כ דאם תלש חלב מן הטריפה דחייב שלש משמע דאף אם כבר היתה טריפה מ"מ חייב נמי משום אמ"ה והוי דבר והפכו סמוך ונראה ותו דמ"ש וכן התולש חלב מן החי ואכלו לוקה משום אמ"ה ומשום חלב קשה דבזה אין השני איסורין באים כאחד דודאי איסור חלב קדים וכבר ראיתי להרלב"ח סי' פ"ב והרב לח"מ במהדורא קמא ומהדורא בתרא דף קל"א והפר"ח יו"ד סי' ס"ב שעמדו בזה.

אך לענ"ד נראה לקרב מה שרחקו ז"ל וזה דהרב המגיד ז"ל כתב בתלש אבר מן החי ונטרפה בנטילתו וכו' דהוי אוקמתא דרבא בפלוגתא דר' יוחנן וריש לקיש וכן הוא דבפ' גיד הנשה (חולין דף ק"ג) רבא אמר כגון שתלש ממנה אבר ונטרפה בו מר סבר (דהיינו ר"י) בהמה בחייה לאו לאברים עומדת איסור אבר ואיסור טריפה בהדי הדדי קאתו וכו' תו מייתי תלמודא פלוגתא דר"י ור"ל באכל חלב מן החי מן הטריפה דר"י מחייב שלש ור"ל שנים ושקיל וטרי בהא ומתרץ דכו"ע ס"ל דבהמה בחייה לאברים עומדת ובכגון שנטרפה לאחר מכאן ובמתה איסור טריפה אי חל אאיסור אבר קא מפלגי מר סבר (דהיינו ר"י) אתי וחייל מידי דהוה אחלב דאמר מר התורה אמרה יבא איסור נבלה יחול על איסור חלב ויבא איסור טריפה יחול על איסור חלב וכו' ע"כ והנה הדבר מבואר דלרבא דאוקים ברישא בתלש האבר ונטרפה בנטילתו בהכרח גם בהך דאכל חלב מן הטריפה מוקים לה נמי בנטרפה בעת שתלש החלב וכמ"ש התוס' ז"ל ד"ה דאיסור חלב וכו' ומגו דאתי איסור טריפה וחייל אאיסור אבר דבהדי הדדי קאתו חייל נמי אחלב מכח מימרת רבא גופיה (כדאיתא בזבחים דף ע') התורה אמרה יבא איסור נבילה ויחול על איסור חלב ויבא איסור טריפה ויחול על איסור חלב ואין לומר בזה איסור חל על איסור כיון שהתורה הקפידה להדיא וכלומר דאף דבעלמא אין איסור חל על איסור הכא חל.

מעתה רבינו שהקדים בדבריו דנטרפה בנטילתו וכו' ופירש שהרי שני האיסורין באים כאחד יצא לנו דכל מ"ש אחרי זה הוא מזה הטעם ולזה נתכוון בתיבת וכן שהוסיף לומר דזה כעין זה ומשום שלא נאמרה אוקמתא זו בגמ' להדיא בתלש חלב וכו' דהיינו בנטרפה בנטילתו לא חש לבאר וכתב סתם תלש חלב מן הטריפה וכו' דהכוונה שנטרפה בנטילתו דאין לטעות בזה כיון שכבר הקדים דלחייבו יותר ממלקות אחד בעינן שהשנים או שלשה איסורין יבואו כאחד ונמצא דפסק כרבא שהוא בתרא בכל החלוקות ובהמה בחייה לאו לאיברים עומדת וכו' ואף אם נראה לפרש דברי רבינו כפשטן דבתלש חלב מן הטריפה הוי כפשוטו אפילו שהיתה טריפה מקדם ומן הטעם האמור יבא איסור

טריפה ויחול על איסור חלב וכו' ואין להכריח מכאן דגם ברישא בתלש אבר מן החי אפילו שהיתה טריפה מקדם קאמר דהא חלב שאני כמבואר.

גם הרב פר"ח ז"ל הוסיף להקשות על רבינו דכיון דפסק פי"ז דהל' איסורי ביאה כמ"ד איסור חל על איסור באיסור מוסיף ואבר מן החי איסור מוסיף מקרי כיון שעד עכשיו היה מותר לבני נח ועכשיו ניתוסף בו איסור שאסור לבני נח וכו"ע ולפי תירוצו של הפר"ח ז"ל עולה דהן הכי נמי עיין עליו. ולענ"ד נראה דאם איתא הו"ל לרבינו להשמיענו דין זה בפירוש כי חידוש גדול הוא ולא לכתוב ונטרפה בנטילתו דמדיוק דבריו משמע בהיפך לכך נראה ודאי דלדעת רבינו אין זה איסור מוסיף ובעינן דנטרפה בנטילתו דוקא כמבואר כדי שיבואו השני איסורין כאחד ולא אמרינן איסור מוסיף אלא במה שאיסורו נוהג בישראל דוקא כהנהו שכתב רבינו פי"ז דהל' איסורי ביאה ופ"ז גבי כה"ג וכהן הדיוט וכיוצא אבל באיסורי בני נח אין לנו עסק בהם שיקרא בשביל זה איסור מוסיף ואם איתא הו"ל לרבינו להזכירו להדיא ודו"ק כי נלע"ד פשוט. גם מה שהקשה הרב שם בסוף דבריו מדברי התוס' ד"ה שאין בו כזית וכו' זה לפי שיטתו בדברי רבינו אבל לפי מה שכתבנו דרבינו פוסק להדיא כמ"ד בהמה בחייה לאו לאברים עומדת אין כאן קושי ודו"ק.

הלכה ו

בשר המדולדל וכו'. פ' בהמה המקשה (חולין דף ע"ג) וכן פסק הרב ב"י סי' ס"ב ועיין מ"ש בדין י"א.

הלכה ז

שמט אבר וכו'. פשוט דבמקום שאינו עושה אותה טריפה קאמר ויש חולקין על זה עיין להרב כנה"ג יו"ד סימן ס"ב והרב פר"ח שם הביא משם האיסור והיתר שיש מקומות שנותקין ביצים ביצי האילים ג' ימים קודם שחיטה ויש ליזהר בזה עיין עליו עוד הביא שם היתר אכילת הבהמות המסורסין אף לכתחילה מדאסר רחמנא נתוק וכרות לגבוה מכלל דלהדיוט שרי וכ"כ התוספות אמנם בעופות יש לחוש לנקיבת הדקין כמ"ש הרב כנה"ג ועל דברי רבינו עיין להר"ן ז"ל פ' גיד הנשה.

הלכה ח

עצם שנשבר וכו'. הרמ"ך ז"ל בכת"י השיג על רבינו עיין עליו וכן דעת הרא"ש והר"ן והרשב"א ז"ל וכבר הרב המגיד הליץ על רבינו עיין עליו ועוד כתב ז"ל דרבינו איירי כאן באיברים שאינן מטריפין הבהמה וכו' והאמת הוא דרבינו בפרק זה לא איירי אלא לענין האבר מצד עצמו דלענין טרפות הבהמה כבר ביארו בפ"ח מהל' שחיטה דין י"א

וי"ב ועם כל זה עדין הוא מגומגם דהא טרפיות אלו לא ביארם שם מפני שסמך עצמו למ"ש כאן ובודאי דגם אבר שמטריף הבהמה בכלל דהא עיקר הדין הוא מן הארכובה ולמעלה שהוא מטריף גם הבהמה כמ"ש רבינו שם והוא מבואר במשנה וגמרא שם ונתבאר עוד בגמרא שגידין הרכין שסופן להתקשות אינן מצילין וכתב הרה"מ ז"ל דכיון שסופן להתקשות לכך לא הזכירן רבינו וקצת קשה דאם לא הזכירן כאן הרי הזכירן שם בפ"ח מהל' שחיטה וגם הזכיר שם אם נפל מקצת מהעצם הנשבר שאמרו בגמרא ולכך נראה דשם סמך למ"ש כאן וכאן סמך למ"ש שם כיון שבאמת דינן שוה והכל דין אחד ודו"ק אף שהכנה"ג י"ד סימן נ"ה בהגהת הרב ב"י דין ק"ה לא הבין כן עיין עליו.

ודע שראיתי להכנה"ג שם בהגהת הטור סימן כ' שנתקשה בדברי רבינו שלא הזכיר ההיא דניטל שליש התחתון סמוך לעצם ונשארו שני שלישים ועוד דאיך פסק שעור לבדו מציל ולא חש למ"ש בגמ' דילמא דקנה משכא שהכוונה שנשאר העור ע"ג העצם והוא מחזיק בשלו והנה המדקדק בדברי רבינו נלע"ד שיתיישבו דבריו על נכון דזה שלא כתב לאיסור להדיא כשאר מקומות אלא כתב בכל אלו מורין לאיסור שכוונה על צד החומרא ואם כן אף דקנה משכא דעתו ז"ל שיש להחמיר כיון דבגמרא לא נאמר אלא בלשון דילמא וכשכתב או שנגרר הבשר מלמעלה וכו' הכוונה דבכל גווני יש להחמיר וס"ל דניטל שליש לאו דוקא מכ"ש למסקנא דמלתא דסמכינן להרפואה שאם יתרפא באיזה אופן שיהיה חוזר לכשרותו ולהכי סתם הדברים וחש להחמיר בכל גווני ועיין להכנה"ג שם בהגהת הרב ב"י סי' ס"ט וכל זה אם נאמר דרבינו גריס כנוסחאות שלפנינו דאם נאמר כמ"ש הרב המגיד ז"ל דאולי היה לרבינו גירסא אחרת וכו' ואין מקום לשום קושי ועיין עוד להרלב"ח סי' פ"ג.

הלכה ט

עובר שהוציא וכו' ואפילו החזיר או נולד וכו'. הנה מרן ז"ל הקשה על לשון זה דלכאורה נראה שדין זה כולל לכל עובר שהוציא ידו גם למי שלא נשחטה אמו קודם לידתו אבל לפי האמת זה טעות דאם כן ברוב הבהמות ימצא איסור בהרבה אברים שיוצאים קודם הלידה ולכן נ"ל שלא נאמרו דברים הללו אלא בעובר שניתר בשחיטת אמו וקודם שחיטת האם הוציא האבר וכו' ומ"ש רבינו או נולד וחיה כמה שנים תיבת או נולד לא קאי לתיבת נשחטה אמו דסמיך ליה וכו' אלא האי סיפא נמי בנשחטה אמו קודם לידתו היא אלא דברישא מיירי שאחר שחיטת אמו לא הוציאוהו לאויר העולם חי ובסיפא שאחר שחיטת אמו הוציאוהו חי וכו' עד כאן תורף דבריו. ואף שהל'חץ השי'או למרן ז"ל לידחק כל כך בדברי רבינו מ"מ אכתי קשה דרבינו כתב לקמן דין י"א דעובר שהוציא

אבר ונאסר האבר ואח"כ נולד והרי היא נקבה החלב שלה אסור לשתותו מספק ע"כ הרי דגם שם ביאר דעתו עוד דהלידה אינה מצלת האבר שכבר נאסר ואיך נאמר שלא ידע רבינו דבר ולפרש דבריו כהוגן מלבד גמגומים אחרים שיש בלשון ועוד שמכיון שפירש וסיים שכל בשר שיצא חוץ למחיצתו נאסר כבשר שפירש מן החי וכו' משמע דשוין הם וכי היכי דבשר שפירש מן החי אין שום מציאות להתירו כך אבר זה שיצא לחוץ אין לו היתר בעולם וכמ"ש בגמ' ג"כ אמר רבא כטריפה מה טריפה כיון שנטרפה אין לה היתר אף בשר בשדה וכו' וכ"כ רבינו בפי' המשנה אמתניתין דבהמה המקשה לילד וכו' ע"כ.

מעתה חל עלינו חובת ביאו"ר להציל רבינו מקושיית מרן ז"ל והנה המדקדק בדברי רבינו שכתב ואח"כ נשחט או נולד נראה שכוונתו שאחר קצת זמן נולד מדלא כתב ונשחט או נולד וכן דקדק בלשונו לקמן שכתב בלשון זה והשכל מחייבו שאם הוציא האבר בשעת לידה והחזירו ובאותו העת נולד כולו אין זה הוצאה לענין שיאסר האבר דזו לידה גמורה מקרי כיון דאורחיה בהכי ולא חש רבינו שנטעה בזה דהא אי אפשר לעובר שיצא כולו בבת אחת ופשיטא שמ"ש או נולד הכוונה שאח"כ נתחדש לו שעת הלידה לא שבעת שהוציא האבר נולד זו נראית כוונת רבינו האמתית ועפ"ז נמשך הלשון ג"כ שכתב לקמן ואח"כ נולד שהחלב אסור דאח"כ נולד ר"ל שנתחדש לו אח"כ שעת הלידה מה שלא היה בעת הוצאת האבר ועפ"ז קושיית מרן מתורצת דפשיטא דאין מציאות רוב הבהמות דקודם שעת לידה יוצאים האיברים אלא מיעוטא דמיעוטא וזהו עיקר דין המשנה דבהמה המקשה לילד והוציא העובר ידו והחזירה דנאסר האבר אף שילדתו אח"כ כדמוכח בגמרא להדיא והיינו טעמא מפני שלא היה בשעת לידה דקשתה לילד אבל לא הגיעה השעה האמתית דאם הגיעה אף שיצא האבר והחזירו הרי הוא כילוד כנ"ל דאי אפשר להולד להוולד כולו כאחד ונמצאו דברי הכלבו ז"ל שהביא מרן בב"י יו"ד סי' י"ד קיימין וכן מצאתי להרב דמשק אליעזר דף קפ"ו עי"ש והכנה"ג יו"ד שם דחה דבריו ולא מצאתי דחייה גמורה בדבריו דעכ"פ מ"ש כטריפה וכו' הוא בכולל דמה טריפה אין לה שום היתר בעולם אף זה האבר שיצא אין לו שום היתר בין שנשחטה אמו בין שילדתו אח"כ כיון שלא היה בשעת לידה עי"ש. וכן נראית דעת הטור שם ואין צריך לידחק בדברי הרב ב"י שם וכן הבין בס' פרי תואר ז"ל עי"ש ולענ"ד נראה דעת רבינו האמתית זו היא והמעיין יבחר.

הלכה י

הוציא מקצת וכו'. מבואר שם וכר' יוחנן ועיין מ"ש הרב המגיד ועיין להרב לח"מ ז"ל והכנה"ג יו"ד סי' י"ד בהגהת הב"י אות ב'.

הלכה יא

כל אבר וכו'. לכאורה קשה טובא דלעיל כתב רבינו בהיפך דעובר שהוציא ידו או רגלו נאסר אותו אבר לעולם וכו' ומשמע דאיסורא בעלמא קאמר וכמ"ש הרה"מ ז"ל בסוף ד"ה ואם נחתך וכו' כשהציל את רבינו מהשגת הראב"ד ז"ל וא"כ רבינו סותר את עצמו דלעיל בחתכו קודם שחיטה לא כתב כי אם איסור בעלמא וכאן חייבו מלקות ועיין להרב לח"מ ז"ל במהדורא בתרא שהניחו בצ"ע ובאמת שהלשון הוא מגומגם ומאי דאפשר קצת דוחק הוא אך לענ"ד נראה מעיקרא קושיא ליתא דלעיל כתב רבינו הדין דרך כלל שיש איסור עכ"פ בין שחתכו קודם שחיטה בין אחר שחיטה וכו' וכאן ביאר החילוקים דקודם שחיטה מלקות נמי איכא אך אחר שחיטה איסורא הוא דאיכא אבל מלקות ליכא ומה שדקדק רבינו לכתוב והוא בחוץ כי היכי דלא נטעה דה"ה אם הוא בפנים כיון דאפילו כשמת העובר קאמר כמ"ש אחרי זה וא"כ מה לי בחוץ מה לי בפנים וזה אינו דבפנים הוא פטור גמור כמ"ש הרה"מ והזכירו רבינו לעיל ריש דין ט' (כאן חסר וחבל על דאבדין).

פרק ח

הלכה טז

וכל דבר שאסור באכילה וכו'. מדדקדק רבינו לכתוב חוץ מן החלב וכו' משמע דהוי איסור דאורייתא למכור או להסתחר בדברים האסורים וכן דעת רוב הפוסקים עיין בב"י יו"ד סי' קי"ז אלא שקשה לזה מההיא דבכורות דף ו' דבעי לאוכוחי התירא דחלב מקרא דהו"א דאסור משום אבר מן החי ומייתי מקרא דואת עשרת חריצי החלב ששלח ישי לבניו ודחי דילמא לסחורה משמע דאי הוה אמרינן אסור משום אבר מן החי אפ"ה לסחורה שרי מן התורה וכן הקשה התוס' יו"ט ז"ל פ"ז דשביעית.

והנראה לענ"ד יותר פשוט דכוונת התלמוד דהוה אמינא דכי אף אי נימא דאסור משום אבר מן החי מ"מ מזה הפסוק יש ללמוד דשרי לסחורה כי היכי דשרי רחמנא להדיא החלב דכתיב ביה יעשה לכל מלאכה אבל שאר איסורין באיסורייהו קיימי אף לסחורה וכן מצאתי להכנה"ג שם והיה עולה בדעתי תירוץ אחר ומצאתיו ג"כ בהפר"ח שם דההיא בדנזדמנו לו קאמר כלומר דומיא דצייד וכו' אך הוא דחוק הרבה שהרי מייתי שם נמי מקרא דודי חלב עזים ללחמך ללחם ביתך ודאי דילמא וכו' ובאותו פסוק הוא דוחק גמור לומר דאיירי בנזדמנו לו דהא דרך תוכחה ומוסר קאמר ועיין פרטי דינין זה לשו"ת שי למורא.

הלכה יז

הצייד וכו'. דקדק רבינו בלשונו הטהור לחלק המשא בשני חלוקות לאפוקי מסברת בעל ארחות חיים שהביא הרב ב"י דהא דמותר למוכרם ה"מ ביחד הטמא והטהור אבל לא הטמא בפני עצמו והטהור בפ"ע דכיון שהוא צייד יאמרו שכיון להם וכו' ועיין להרב ב"י שם.

פרק ט

הלכה א

ומי שיבשל משניהם וכו'. כתב הרב המגיד דפסק כלוי לגבי רב דרב ולוי הלכה כלוי ע"כ. ולכאורה קצת קשה דבגמרא שקיל וטרי אליבא דרב ומשמע דהלכתא כוותיה גם בס' דמשק אליעזר דף שמ"ד כתב דאין שום פוסק שיביא דברי לוי דהר"ן והרשב"א הביאו דברי רב ומשמע דהלכה כרב אבל רש"ל ורבינו פסקו כלוי ע"כ. וראיתי לרש"ל דף פ"א שכתב דהלכתא כלוי דתנא דמתניתין מסייע ליה ע"כ וגם לדבריו קשה דהך מתני' היא דלוי גופיה וא"כ מה יושיענו לומר דתנא דמתני' מסייע ליה ואיך שיהיה האמת הוא דרבינו פסק כלוי אלא שיש לתמוה על הרה"מ במ"ש אח"כ דכבר נתבאר בסמוך דאפילו רב מודה באכילה ע"כ דהא מבואר יוצא מן הגמרא דרב ולוי חולקין מן הקצה אל הקצה בין באכילה בין בבישול דלרב אם בישל חצי זית בשר וחצי זית חלב ואכלן אינו לוקה על שניהם וללוי לוקה על שניהם ולרב אינו לוקה אלא בנתבשל כזית מזה וכזית מזה ואכל כזית משניהם אף שלא אכל אלא חצי זית בשר וחצי זית חלב ורבינו שפוסק כלוי בהכרח בין בבישול בין באכילה לוקה א"כ מאי אריא לומר דאף רב מודה באכילה כיון דרבינו פוסק דאף אם בישל חצי זית בשר וחצי זית חלב ואכלן לוקה על הבישול ולוקה על האכילה א"כ איך שייך לומר דרב מודה באכילה ואדרבה מדכתב כן על דברי רבינו משמע דבאכילה פסק רבינו ככו"ע ואתמהא דאין הפה יכולה לומר עליו שלא ראה הגמרא ובאמת תמיהא גדולה היא שהזכיר מחלוקת רב ולוי בסתם כפשוטן ואין לומר דמשום שראה הרה"מ דברי רבינו שקולין ואפשר לפרשם דבבישל כזית מבשר וכזית מהחלב ואח"כ אכל חצי זית מזה וחצי זית מזה והיינו ובבא מיורה גדולה שאמרו בגמרא משו"ה כתב דגם רב מודה באכילה. גם זה אי אפשר לאמרו ממ"ש רבינו אח"כ דכיון שאסר הכתוב הבישול מכ"ש האכילה וכיון שחייב מלקות על הבישול בחצי זית מזה וחצי זית מזה כ"ש וק"ו שיתחייב אם יאכל אותו. גם עיין להרב לח"מ שנדחק הרבה בזה ועיין עוד להרב דינא דחיי ז"ל ועיין מעבר לדף.

הלכה ב

לא שתק הכתוב וכו'. כתב הרב המגיד במדרש ויקרא רבא בשלשה מקומות וכו' ובריש הלכות טומאת מת כתב רבינו טומאת משא מפי השמועה וק"ו הדברים וכו' ויראה לי ששתק ממנה הכתוב כדרך ששתק מאיסור הבת לפי שאסר בפירוש אפילו בת הבת ושתק מאיסור אכילת בשר בחלב לפי שאסר בפירוש אפילו בישולו כך שתק מטומאת משא במת וכו' ע"כ. ומרן הקדוש תמה שם דקי"ל אין עונשין מן הדין ותירץ דבבת הבת גילוי מלתא בעלמא הוא וכמ"ש בסנהדרין דף ע"ו וכמ"ש רש"י שם ובשר בחלב מכיון שאסר בישולו הוי בכלל לא תאכל כל תועבה כל שתעבתי לך הרי הוא בבל יאכל. אי נמי דמשמע שלא אסרה תורה לבשל אלא כדי שלא יבא לאכול וכעת משמע דגילוי מלתא בעלמא וכו' ע"כ. והנה בחולין דף קט"ו נחלקו באיסור אכילת בשר בחלב מהיכא ילפינן לה ורבינו ז"ל בס' המצות פסק כתנא דבי ר' ישמעאל דתלתא קראי דלא תבשל חד לבישול וחד לאכילה וחד להנאה וכאן בחיבורו תפס לו סתם ספרי דמשוה הנך תלתא אהדדי דהיינו טומאת משא ובת הבת ובשר בחלב. והרב לח"מ ז"ל תמה על רבינו כאן דאיך הניח גמרא דידן ופסק כהספרי ע"כ ואין זה תימה כלל חדא דליכא נפקותא לענין דינא אלא למסבר קראי אתו דבגמרא דידן איכא פלוגתא ובספרי מתנייא סתמא ועוד דידוע שדרכו של רבינו לפסוק היפך שיטת הגמרא כשהספרי חולק עליה עיין להכנה"ג בכללי הפוסקים סי' כ"ח. גם אינו תימה אם לא הלך לשיטתו בחיבורו למ"ש בספר המצוות הנ"ל והאי נמי שכתב מרן לכאורה מתיישב על נכון לפשטן של דברי רבינו. אך התירוץ הראשון דהגילוי הוא מלא תאכל כל תועבה וכו' קשה שזו היא מימרא דרב אשי שם דף קי"ד דקאמר מנין לבשר בחלב שאסור באכילה שנאמר לא תאכל כל תועבה כל שתעבתי לך הרי הוא בבל יאכל ולפ"ז הוי לאו שבכללות ואין כאן מלקות ורבינו חייב מלקות באוכל בב"ח ולזה י"ל דכיון דנפיק מק"ו אהני לן גם למלקות.

אך מה שיש להקשות ממ"ש בפי"ח דפסולי המוקדשין דין ג' וז"ל כל קרבן שנאמר שהוא פסול בין שנפסל במחשבה בין במעשה וכו' כל האוכל ממנו כזית במזיד לוקה שנאמר לא תאכל כל תועבה מפי השמועה למדו שאין הכתוב מזהיר אלא על פסולי המוקדשין ע"כ. ומדדקדק לכתוב שאין הכתוב מזהיר וכו' משמע דדוקא קאמר וזה הוציאו רבינו מהספרי ג"כ פרשת ראה דאיתא התם ר' אליעזר אומר מנין לצורם אוזן בכור ואוכל ממנו שהוא בלא תעשה ת"ל לא תאכל כל תועבה אחרים אומרים בפסולי המוקדשין הכתוב מדבר נאמר כאן תועבה ונאמר להלן לא תזבח לה' אלהיך שור ושה וכו' מה תועבה האמורה להלן בפסולי המוקדשין הכתוב מדבר אף תועבה האמורה כאן

בפסולי המוקדשין הכתוב מדבר ומדיליף לה בגזירה שוה משמע דדוקא קאמר ולא אתא לדרשא דכל שתעבתי לך. תדע עוד דרבינו פסק פ"ב דבכורות דין ז' דהמטיל מום בבכור הואיל ועשה עבירה קונסין אותו ואינו נשחט על מום זה וכו' הרי דאין בו שום איסור מדאורייתא ולא ס"ל כר"א דקתני בספרי דיש בו בל"ת מלא תאכל כל תועבה ואם איתא לדברי מרן דדרשינן האי קרא לכל שתעבתי למה לא יאסור מטיל מום בבכור אכילתו לפחות וכבר ראיתי להכנה"ג יו"ד סי' פ"ז שהאריך הרבה בכוונת רבינו ונתקשה קושיות אחרות על לשון זה של מרן ז"ל והניחו בצ"ע ולא הזכיר קושיין כלל ועיין להרא"ם פרשת ראה ודינא דחיי דף קל"א.

הלכה ג

ולא נאמר גדי וכו'. קצת קשה דהא גדי אצטריך לכלול ולד השור והשה והעז כנ"ל ואפשר שכוונתו אינו על תיבת גדי אלא בחלב אמו דהו"ל למכתב בחלב אם ומדכתב בחלב אמו השמיענו דדיבר בהווה שדרך הוא לבשל החלב של האם עם הגדי וכן מצאתי להרב דינא דחיי.

אבל בשר בהמה טהורה וכו'. הרב ב"ח יו"ד סי' פ"ז דקדק מדכתב רבינו ברישא אין אסור מן התורה וכו' וסיים ג"כ אין חייבים דהכל מדין תורה קאמר והן הכי נמי דמדרבנן אסור בין בישול בין אכילה בין הנאה ולא ביארו רבינו להדיא משום שגם בגמ' לא בא להדיא אלא נקט במתני' לשון בישול כל דבר שיש בו בישול אכילה והנאה וכו' עיין עליו. והדבר קשה דבבשר בהמה טמאה איך שייך לגזור דהא ודאי לא גזרו חז"ל אלא בדברים ההווים ונמצאים שמא יבואו לידי איסור תורה אבל נדון זה נראה רחוק מן השכל דאין דרך העולם לבשל בשר בהמה טמאה בחלב כי אם לרפואה וזה יתכן אחד לכמה שנים והן נזהרין בו מכח איסור אכילת הבשר ובפרט לאסור אפילו הבישול וההנאה ותו דבאכילה כבר רביע עליה איסורא דטמאה ותו דהמדקדק בלשון רבינו מצד אחר נראה דלהדיא התיר הבישול אפי' לכתחילה מדכתב אבל בשר בהמה טהורה שבשלו וכו' מותר לבשל וכו' דזה נראה שפת יתר והכי הו"ל למימר אבל בשר וכו' מותר לבשלו וכו' ותיבת שבשלו היא מיותרת אלא ודאי שנתכוון לכפול הדבר לאשמועינן דאין בו שום איסור לא מדאורייתא ולא מדרבנן ומ"ש אין חייבים על אכילתו וכו' דמשמע חיובא הוא דליכא הא איסורא איכא לא כתב כן אלא כלפי הטמאה דעכ"פ יש בה איסור דטמאה וק"ל.

הלכה ד

וכן בשר חיה ועוף וכו'. גם בזו הכריח הרב ב"ח ז"ל דיש איסור מדבריהם לדעת רבינו גם בבישול והנאה מכח דברי רב אשי שאמר בגמרא דה"ק כל הבשר אסור לבשל בחלב מהן מדברי תורה ומהן מדברי סופרים חוץ מבשר דגים וחגבים וכו' ע"כ. ומלבד מ"ש הרב המגיד דהאי לבשל לאכול הוא ולישנא דקרא נקט גם ממה שהוסיף רבינו לתת טעם לאכילה כדי שלא יפשעו העם וכו' ויאכלו בשר בהמה טהורה וכו' משמע להדיא דאאכילה דוקא גזרו ולא אבישול ואהנאה גם בפי' המשנה כתב להדיא דשרי עיי"ש ועיין עוד להרב פר"ח שם. ומה שיש לדקדק על רבינו דבפ"ב דהלכות ממרים כתב להדיא דבשר חיה בחלב הוא אסור מפי השמועה ומרן הקדוש כתב שם דבדרך משל בעלמא כתב כן וכן מצאתי גם למהרשד"ם או"ח סי' ב' וכ"כ הרב לח"מ בדרך השני. אך הדרך הראשון שכתב בשם רב גדול דהאי וכן בשר חיה קאי אלעיל ואח"כ מתחיל דין העוף וכלומר דבשר חיה דינו כדין בשר בהמה וכו'. גם בס' דינא דחיי ראיתי שכתב דאי לאו דמסתפי הוה אמר דתיבת חיה שכתוב כאן היא ט"ס וצ"ל וכן בשר עוף וכו' וזה כדי להסכים למ"ש בהל' ממרים ומלבד הדוחק הנראה לעין עוד מדקדוק דברי רבינו אין לומר כן ומ"ש רבינו שהרי אין משמע הכתוב אלא גדי בחלב אמו ממש כוונתו דהכתוב משמע כפשוטו ויש לחוש שיטעו ויבואו להתיר אפילו בהמה טהורה לכך הוצרכו חז"ל לגזור כדי לגדור.

הלכה ה

דגים וחגבים וכו'. משנה שם אליבא דכו"ע והרב ב"י סי' פ"ז אחר שהביא דברי רבינו כתב דמ"מ אין לאכול דגים בחלב מפני הסכנה וכו' ע"כ וכ"כ הלבוש ז"ל והכנה"ג הביא מי שחלק עליהם ומי שהליץ בעדם ודעת רוב הפוסקים שהוא ט"ס בדברי הרב ב"י וצ"ל דגים עם בשר אך אין הלשון מתיישב כלל ומאי דקשה לי טובא דאם יש בו חשש סכנה איך התירוהו במשנה ולא ביארוהו בגמרא גם רבינו שהיה ראש הרופאים איך לא חש לה ומנהג העולם שלא ליזהר וצל"ע.

ומ"ש רבינו

והשוחט עוף וכו' פירש הרב המגיד משם הרשב"א דגמורות היינו שיש להם חלבון וחלמון ע"כ. נראה שכוונתו שכיון שדברי רבינו סתומין יש לדון בהם להחמיר אך רש"י והרא"ש ז"ל פירשו בהיפך דגמורות היינו בחלמון לבד וכו' וכיון דבשר עוף גופיה לא הוי אלא מדרבנן לא ידעתי למה נטה הרה"מ ז"ל להחמיר ועיין להרב ב"י והכנה"ג סי' פ"ז.

הלכה ו

המעושן וכו'. כתב הרב המגיד ז"ל שהיא בעיא דלא אפשיטא בירושלמי פרק הנודר מן המבושל וידוע שספק תורה להחמיר ואין לוקין עליו ע"כ. והפר"ח יו"ד סי' פ"ז כתב עליו דאף דלא אפשיטא הכא אפשיטא בירושלמי גופיה בפ' כלל גדול דקתני הצולה והמטגן השולק והמעשן כולהו משום מבשל ע"כ. ולדבריו קשה דא"כ למה לא חייב רבינו מלקות במעשן כיון שלענין שבת פשיטא ליה להירושלמי דנקרא בישול ותו דאי משבת ילפינן אמאי לא מחייבינן בצלי וטיגון דקתני בירושלמי דלענין שבת מקרי בישול ואלו הפר"ח שם רצה להכריח מהירושלמי דנדרים דמדמספקא ליה במעושן מכלל דצלי פשיטא ליה דאסור מן התורה ע"כ והשתא כיון שנפשט מן הירושלמי גופיה כפי דעת הרב דאפי' מעושן מקרי לענין בשר בישול כ"ש צלי ולילקי עליה כיון דעדיף ממעושן לדעת הרב ז"ל. אכן האמת נראה דהיכא דאתמר אתמר ודוקא כשאמרו בפי' דבישול דבשר בחלב שוה לדין בישול שבת הוא דאמרינן הכי אך מן הסתם לא משוינן בישולי שבת לבישול בשר בחלב והדין עם הרה"מ ז"ל דלענין בשר בחלב לא אפשיטא במעושן משום שאמרו כן להדיא וז"ל שם רבנן דקסרין שאלון מעושן מהו שיהא בו משום תבשילי שבת מהו שיהא בו משום בשר בחלב וכו' ע"כ. ומה שאמרו בפ' כלל גדול אינו אלא לענין שבת דוקא דמדקחשיב ביה צולה ומטגן ושולק ומעושן ואין לדמות בישולי שבת לבישול בשר בחלב אלא היכא דאיתמר להדיא ובהכי ניחא דצלי ומטגן לא הזכירם רבינו כלל משום שלא הוזכרו לענין בשר בחלב לא בגמרא דידן ולא בירושלמי ופשיטא שיש להחמיר בספק. ושלוק שהוזכר בפ' כלל גדול הנ"ל אם הוא כפשוטו שנתבשל יותר מן הראוי פשיטא שהוא חייב שכיון שנאסר מעת שהתחיל להתבשל אפילו כדרך שבני אדם אוכלין אותו מהיכן יפקע איסורו וכמ"ש הפר"ח שם אך האמת נראה שזה השלוק היינו באופן אחר.

ודע דבגמרא דף קי"ג בעא מניה רב אחדבוי בר אמי מרב המבשל בחלב הגדיה שלא הניקה מהו אמר ליה מדאצטריך לשמואל למימר בחלב אמו ולא בחלב זכר זכר הוא דלא אתי לכלל אם אבל האי כיון דבא לכלל אם אסור ע"כ ורבינו השמיטה גם הרי"ף והרא"ש לא הזכירוהו ונלע"ד דכיון שכתבו דין חלב זכר שאין לוקין עליו משום דלא אתי לכלל אם מכלל דגדיה שלא הניקה דאתיא לכלל אם פשיטא שהוא חייב אכן אכתי קצת קשה למה לא הזכירוהו להדיא לענין המלקות שהוא חידוש עכ"פ ונראה שדייקו ז"ל מלשון הגמ' דקאמר אסור ולא קאמר חייב משמע קצת דאיסורא דאורייתא בעלמא קאמר אבל לענין מלקות אפשר דבעינן אם כפשטיה דקרא ולכך סמכו עצמן על מאי

דכתבו חלב זכר פטור דמשמעותו דאיסורא איכא עכ"פ מעתה מכ"ש וק"ו גדיה שלא הניקה ולכך לא חשו לבארו ועיין להרב דמשק אליעזר דף שצ"ו.

וכן המבשל וכו' או בחלב מתה. מדסיים רבינו פטור ואינו לוקה על אכילתו משום בשר בחלב משמע דמשום דבר אחר לוקה ומסתברא דקאי אדם שסיים והיינו דנקט ואינו לוקה על אכילתו בלשון יחיד אך נראה שזה אינו מוכרח דבחלוקה שאחר זו כתב גבי המבשל בשר מתה וחלב דהיינו תרבא ואינו לוקה על אכילתו בלשון יחיד ושם בהכרח דקאי אשניהם דבשר מתה היא נבלה וחלב דהיינו תרבא הוא חייב ומה שהביאני לידי ספק זה הוא למה שנחלקו הפוסקים בדעת רבינו אם חלב המתה דהיינו נבלה אסור מן התורה או לא דהרב לח"מ ז"ל כתב לדעת הרב ב"י בדעת רבינו דלוקין עליו משום נבילה דאף דרבינו כתב בפ"ג דחלב הטמאים אינו לוקה עליהן וכו' דיש חילוק בין חלב הטמאים לחלב הנבילה דחלב נבילה לקו עלה משום נבילה אבל בחלב הטמאים לא דכתיב מבשרם לא תאכלו וכו' אבל מהרו"ך [בדרישה] ז"ל האריך להשיב על מ"ש בית יוסף דהמבשל בשר בחלב מתה לוקה על אכילתן משום נבילה וכתב דמהיכא תיתי לן ללקות על חלב מתה משום נבילה הרי חלב זה כנוס היה בבהמה וא"כ אינו חייב עליו מלקות דהו"ל דומה לביצת נבילה דאינה אסורה מדאורייתא וכו' ע"כ וכ"כ הדמשק אליעזר דף שצ"ו.

אך הרב ב"ח בקונטרס אחרון כתב וז"ל ולפענ"ד נראה דלא דמי לביצת נבילה שנגמרה ומונח בנבילה כמונח בכד אבל החלב שנבלע בגומות דינו כנבילה עצמה כאבר מאיבריה וראיה מדכתב הרמב"ם פ"ד מהלכות מאכלות אסורות קיבת הנבילה מותרת מפני שהוא כשאר טנופת שבגוף אלמא דאי לא הוי טנופת דינו כנבילה ואע"ג דאיכא למימר דאפילו לא הוי טנופת אינה אסורה אלא מדרבנן מ"מ אין זה אלא בקיבתה של נבילה שינקה מן הכשרה אבל חלב נבילה גופה חשוב כגופה ולוקה עליה משום נבילה עכ"ל. והמדייק בדברי רבינו בריש פ"ג נראה שחלב הנבילה הוא מותר מדין תורה כמו הביצה שכתב וז"ל כל מאכל היוצא מן המינים האסורים (דמשמע שהם אסורין מעיקרן ולהכי נקט לשון מן המינים) וכו' כגון חלב בהמה וחיה טמאים וביצי עוף ודג טמאים אסור באכילה מן התורה וכו' ע"כ הרי שהשוה החלב לביצה לענין הטמאים ומינה נמי לטהורים דכיון שהביצה מותרת ה"ה לחלב ועוד דשם בדין י"ב וי"ג הביא דין החלב וגבינות הגוים שהחלב טמא אינו עומד ואם איתא אמאי לא חש לחלב הנבילה דהגם שהוא דבר קצת רחוק מ"מ הרי הוא עומד. גם בדין הקיבה פ"ד דין י"ט הו"ל לרבינו

לחלק בין הקרוש להצלול אם איתא דבצלול לוקה ואיך שיהיה אם איתא דיש חיוב מלקות בחלב הנבילה הו"ל לרבינו לבארו להדיא ודו"ק.

בחלב הזכר. מימרא דשמואל בחלב אמו ולא בחלב זכר וס"ל לרבינו דאיסורא מיהא איכא אמנם הרשב"א בתורת הבית דף פ"א התירו להדיא אפילו מדרבנן ואפי' מפני מראית העין אין בו וקשה דהרשב"א עצמו הביאו הרב ב"י סי' פ"ז שכתב דבחלב אשה אסור מפני מראית העין גם הרב המגיד כתב משם הרשב"א ברישׁ פ"ו גבי דם דגים דאסור מפני מראית העין עיי"ש. אם לא שנאמר דחלב זכר אינו מצוי ואפשר ג"כ שהוא צלול הרבה עד שאין לחוש למראית העין משא"כ בחלב אשה ודם דגים דמראיתן כמראה חלב ודם גמור ודו"ק.

שאין איסור בשר בחלב חל על איסור נבילה וחלב. לכאורה קשה טובא כיון שע"י הבישול נאסר גם בהנאה למה לא יחול איסור זה באכילה ע"פ מ"ש בפי"ד דין י"ט דיש אוכל כזית אחד ולוקה עליו חמש מלקיות וכו' הקדישה נאסר חלבה בהנייה ומתוך שנוסף בו איסור הנייה נוסף עליו איסור קדשים וי"ל בפשיטות דבשלמא קדשים דלקי על ההנאה וחייב קרבן מעילה כמ"ש רבינו שם להכי נקרא איסור מוסיף על ההנייה משא"כ בשר בחלב דאין לוקה על ההניה כלל כמ"ש לעיל ובריש פ"ח דין ט"ו. להכי א"א לקרותו איסור מוסיף לשילקה עליו וכ"כ הרב לח"מ ז"ל ופשוט ועיין עוד להרב דינא דחיי ז"ל דף קל"ב.

הלכה ז

אבל המבשל שליה או עור וכו'. נראה שיש לחלק בעור דאם הוא ממקומות הרכין שדינן כבשר פשיטא שיתחייב וכמ"ש רבינו לעיל פ"ד דהיינו כגון עור בית הבושת וכו' ועור השליל כולו וכיוצא ודו"ק.

הלכה ח

או חלב שנפל לתוך הבשר וכו'. לכאורה נראה מיותר דכבר ביארו לקמן נפל חלב לתוך קדרה של בשר וכו' ואין לומר משום דהכא השמיענו בנתבשל עמו דגם זה מלתא דפשיטא היא אלא צ"ל דתנא והדר מפרש וק"ל ומ"ש במה דברים אמורים שקדם והוציא וכו' הטעם משום שתכף שנפל פולט ממנו טעמו אבל מה שבלע הוא מהחלב אינו פולטו אלא אחר שנח וכן אמרו בגמרא איידי דטריד דמבלע לא פלט פי' לא פלט מה שבלע וכו' אך כשלא קדם וסילקו בעינן ששים כנגד החתיכה כולה דנעשית נבילה ובכולה משערינן ואין להקשות דלא תסגי בששים נגד החתיכה דניחוש שמא בלע ופלט הרבה פעמים עד שנתרבה איסורו יותר מכל גוף חתיכת הבשר די"ל דקמא קמא בטיל ואין לנו

להחמיר יותר וכ"כ הרב פר"ח סי' צ"ב משא"כ בשאר איסורין וכמ"ש הכנה"ג סי' צ"ב בהגהת הטור אות ג' וז"ל כתוב באורחות חיים מעשה באשה שבשלה בשר מע"ש בלי מליחה ושאלוה על המים ואמרה שהיו המים רותחין והתירוה כמה חכמים מפני כן דהו"ל החליטה ומטעם אחר דבמאי דנפיק מינה משערינן אפילו אין הקדרה רותחת וכו' ע"כ. ובסי' ק"ו בהגהת הטור אות ב' כתב דבכולא משערינן משום דלא ידעינן כמה נפיק וכו' וכן נראה מדברי רבינו דבבשר וחלב אמרינן חתיכה עצמה נעשית נבילה ובכולה משערינן והיינו אפשר לסוחטו שאמרו שם בגמ' ופסק רבינו דאסור וכמו שמתבאר מדברי הרב המגיד ז"ל וכן פסק הטור שם.

והרב ב"י כתב דכיון דהרמב"ם והרא"ש מסכימין כדברי הרב רבינו אפרים (שהביאו התוס' ז"ל דף ק') הכי נקטינן וכ"ש שהרשב"א והרה"מ והרמב"ן בתשובות מסכימין וכו' ואע"ג דהר"ן לא ס"ל כוותיה מ"מ הרי כתב דבשאר איסורין לא אמרינן חתיכה עצמה נעשית נבילה אלא מדרבנן וכיון דפלוגתא בדרבנן הוא נקטינן לקולא כנ"ל עכ"ל. ולכאורה קשה טובא במ"ש וכיון דפלוגתא בדרבנן היא וכו' דכיון שהזכיר הרמב"ם והרא"ש והרשב"א והרמב"ן שפסקו להקל הו"ל הר"ן יחיד לגבייהו וכיון דהוו רובא דמנכר אף את"ל דהוה איסורא דאורייתא כרובא הו"ל למפסק אכן י"ל בחדא מתרתי או דקאי למ"ש שם לעיל מינה בשם הסמ"ג בד"ה ופסק רבינו אפרים וכו' דאין לעשות מעשה להקל כדברי רבינו אפרים כי כל רבותינו הקדמונים חולקים עליו ובסמ"ק כתב דאין השיטה מוכחת כדברי רבינו אפרים וכו' ע"כ. מעתה הרי כמה רבנים חלקו על רבינו אפרים ומשו"ה כתב דכיון דפלוגתא בדרבנן הוא נקטינן לקולא.

אי נמי י"ל משום דהר"ן ז"ל הזכיר הירושלמי דמסכת ערלה פ"ב דאיתא התם גריסין של תרומה שנפלו עם עדשין של חולין ויש בהם נותן טעם ריבה עליהן עדשין של חולין מותר עד כמה מרבה דרבי ורבי ישמעאל ב"ר יוסי על דעתיה דרבי דו אמר עד שירבה על כולהון על דעתיה דר"י ב"ר יוסי דו אמר עד שירבו על הנופלין ופירש מהר"י ליב ז"ל ריבה עליהן בשוגג מן העדשין עד שאין טעם הגריסין נרגשין מותר עד שירבה על כולהון אפילו על העדשים דלכתחילה נעשו העדשים חתיכה דאיסורא לפיכך צריך לבטל גם העדשין על הנופלין והן הגריסין שאין העדשים נעשין חתיכה דאיסורא ע"כ הרי דרבי דהלכה כמותו מחבירו ס"ל דחתיכה נעשית נבילה גם בשאר איסורין שמכח זה הירושלמי כתב הפר"ח שם ס"ק י"ד דמכל הפוסקים כרבינו אפרים נעלם זה הירושלמי וכו' דהדיעה מכרעת שאין להרהר אחריה וכו' עיי"ש.

ואני הצעיר אומר דחס לן לומר כן דודאי כל יקר ראתה עינם וגם הרב דמשק אליעזר הביא זה הירושלמי ואפ"ה כתב בדף שמ"ג דהלכתא כרבינו אפרים שהרמב"ם תלמיד תלמידו פסק כמותו וכו' עיי"ש והיינו טעמא דאלה הפוסקים זלה"ה שלא הזכירו זה הירושלמי משום דס"ל דפליג אגמרא דידן וא"כ זה הוא כוונתו דהרב ב"י ג"כ שכתב דכיון דהוי דרבנן נקטינן להקל כדבר האמור גם מהרש"ך ח"ב סי' ל"ה תמה על מי שרצה לפסוק דלא כרבינו אפרים ז"ל עיין עליו והביאו הרב כנה"ג סי' צ"ב בהגהת הטור אות מ' ושם ג"כ תמה על הרב ב"י שכתב דבשאר איסורין לא הוי אלא מדרבנן דהרי מדברי מהר"י קולון שורש קנ"ב נראה דלמאן דאסר גם בשאר איסורין ס"ל דהוי דאורייתא עיין שם.

הלכה י

אבל אם ניער מתחילה ועד סוף. רוב המפרשים פירשו דכוונת רבינו דאפילו ניעור מתחילה לחוד סגי עיין להרב המגיד והרב ב"י סי' צ"ב והרב ב"ח ז"ל ועיין עוד להרב לח"מ.

הלכה יא

קדרה וכו'. פ' כל הבשר (חולין דף קי"א) פריך תלמודא וליטעמיה קפילא ארמאה מי לא תנן קדרה שבשל בה בשר לא יבשל בה חלב ואם בישל בנותן טעם בשל בה תרומה לא יבשל בה חולין ואם בשל בנ"ט ואמרינן בשלמא תרומה טעים לה כהן אלא בשר בחלב מאן טעים לה ואמר לן ליטעמיה קפילא ארמאה וכו' ע"כ וכן איתא נמי בפ' גיד הנשה (חולין דף צ"ז) והשתא רבינו שכתב לעיל דין ח' בשר שנפל לתוך החלב וכו' טועם הכותי את הקדרה וכו' אבל אם לא סילק משערין אותה בששים וכו' ע"כ, שנראה ברור דכי אמרינן טועם הכותי וכו' היינו אף אם אין בה ששים וכיון דהכא גבי קדירה נמי סמכינן אטעימת גוי למה לא ביארו רבינו כדי שלא נטעי דידוע דסתם נותן טעם שאמרו חז"ל הוא ששים דוקא אם לא שנאמר דכיון דלעיל הזכיר ששים וכאן שינה וכתב בנותן טעם אתא לאורויי דהדברים כפשטן דנותן טעם דוקא קאמר ולא ששים ומפני שרצה להעתיק המשנה כצורתה לא ביאר טעימת הגוי ודו"ק ופרטי דין זה ביארו רבינו פרק ט"ז עיי"ש.

הלכה יב

לפיכך אם קרעו ומירק החלב וכו'. לא ידעתי מאין הוציא רבינו שצריך למרק גם לצלי דבגמרא לא הוזכר אלא קריעה וקריעת שתי וערב וטיחה בכותל ובצלי רבו הפירושים רש"י ור"ת והרי"ף והר"י ז"ל עיין עליהם וכיון דרבינו הצריך קריעה גם לצלי א"כ מירוק

למאי בעי הא נורא מישאב שאיב וכן משמע להרמ"ך בכת"י עיין עליו. והנה ראיתי להרב ב"י סי' צ' שכתב בזה דלא אמרינן נורא מישאב שאיב אלא בפליטת דבר מועט אבל בכחל שהוא מלא חלב לא אמרינן הכי עיין עליו ועוד נראה לענ"ד דלא מצינו שאמרו חז"ל נורא מישאב שאיב אלא גבי דם ואף את"ל שישאר שם מעט דם הו"ל דם האברים שלא פירש שהוא מותר לגמרי משא"כ גבי חלב שאם ישאר בו חלב הוי אסור עכ"פ מדרבנן מיהא ותדע עוד שהרב כנה"ג יו"ד סי' ע"ג גבי בשר לצלי פלפל והביא משם הרבה מגדולי הפוסקים שיש להדיח הבשר קודם שיצלנו כי לא אמרו נורא מישאב שאיב אלא בדם הנבלע לא בדם שהוא בעין דאדרבה האש מייבשו עיין עליו. ועוד מצאתי להפר"ח סו"ס פ' שכתב שטבע המלח להפליט הדם ולא החלב עיי"ש והוא מהמפרשים ז"ל. מעתה אף אנו נאמר שכן טבע האש ודע דבשו"ת תרומת הדשן סי' קפ"ב כתב דאם חתך הכחל דק דק הו"ל כמו טיחה בכותל ושרי לבשלו עם בשר לדעת רבינו וסיעת מרחמוהי והסכימו על ידו האחרונים ז"ל עיין עליהם. ודע דרבינו פ"א דטומאת אוכלין דין כ"ג פסק דחלב שבכחל שחישב עליו בטלה דעתו והרי הוא טהור ע"כ דמשמע דאין לו דין חלב וכאן משמע להדיא דדין חלב גמור יש לו אלא שהתורה לא אסרה חלב שחוטה בדין בשר וחלב אם לא שנאמר דאף שיש לו דין חלב מ"מ אין דרך לסוחטו ולאוכלו כלל ולכך כשחשב עליו בטלה דעתו וכו'.

הלכה יג

שהכחל עצמו שנתבשל נעשה כחתיכה האסורה. יש לדקדק דלפי טעם זה למה לא נשער בקדירה שניה חוץ מן הכחל וצ"ל דכיון דעיקר איסורו אינו אלא מדבריהם הקילו בו וכמ"ש רבינו פט"ו וז"ל אבל כחל שנתבשל עם הבשר בששים וכחל מן המנין הואיל והכחל מדבריהם הקילו בשיעורו ע"כ. והר"ן פ' גיד הנשה כתב משום דכיון שאינו נאסר אלא מפני מראית העין אין להחמיר בקדירה שניה מבראשונה ע"כ. וראיתי להט"ז יו"ד סי' צ' שכתב מחלוקת חדשה שלא הזכירוה הפוסקים בין הרמב"ם והרשב"א דהרמב"ם ס"ל דבדרבנן לא אמרינן חתיכה נעשית נבלה אפילו בבשר וחלב כמ"ש פט"ו דין כ"ז דחלב שנפל לקדירה של בשר עוף ונתן טעם בקדירה מרבה עליו עוף עד שיתבטל הטעם ע"כ. ולהרשב"א אפילו אם נפל ממילא אח"כ בשר עוף לא מהני דחתיכה עצמה נעשית נבלה וכו' ע"כ. ולכאורה דבריו תמוהין במ"ש דלהרשב"א אפילו אם נפל ממילא לא מהני דהא אפילו איסור דאורייתא כשנתבטל מאליו נראה דמהני מכ"ש איסור דרבנן והרי הרב ב"י שם סימן צ"ט ד"ה ומ"ש רבינו בזה בשם הרשב"א הנה בתורת הבית הארוך כתב ומיהו וכו' נמצאו ג' דינין בביטול האיסורין וכו' איסור של דבריהם שיש

לו עיקר מן התורה אין מערבין אותו בידים כדי לבטלו ואם עשה כן מזיד אסור אבל אם נפל מעצמו ואין בהיתר כדי לבטלו מרבה עליו ומבטלו וכו' הרי מבואר יוצא דכשנפל ההיתר מעצמו משרא שרי לדעת הרשב"א ז"ל. והנראה לענ"ד פשוט בדעת הט"ז ז"ל דכוונתו כלפי דברי הרמב"ם ז"ל דס"ל דדי בביטול הטעם שנתן בקדירה לחוד ואפי' להרבות בידים שרי ולזה כתב דהא להרשב"א אפילו נפל מאליו לא מהני משום דאיהו ס"ל דחתיכה נעשית נבילה וכיון שכן בעינן ששים כנגד החתיכה כולה שנפל עליה החלב ולא משערינן בכמות החלב לחוד כדברי הרמב"ם ואם יתכן שיפול בזאת הקדירה תשלום הששים מהיתר כנגד החתיכה שנפל עליה החלב דנעשית נבילה או כנגד הקדירה כולה כגון דלא ידעינן וכו' הן הכי נמי דמודה ואזיל דסגי בהכי אלא דעם כל זה אכתי הוא מגומגם למ"ש דזו מחלוקת חדשה שלא הזכירוה הפוסקים דכיון דהרב ב"י בסי' צ"ט הביא דבריהם ופסקו בשו"ע והרמ"א ז"ל הזכיר דעת הרשב"א בהגה"ה הרי נתבאר המחלוקת וגם התולדה להדיא ודוק.

ואין משערין בו אלא וכו'. הנה בגמ' דף צ"ז אמר רב נחמן כחל בששים וכחל מן המנין אמר רב יצחק וכחל עצמו אסור ואי נפל לקדירה אחרת אוסר אמר רב אשי כי הוינן בי רב כהנא איבעיא לן כי משערינן בדידיה משערינן או במאי דנפק מניה משערינן פשיטא דבדידיה משערינן דאי במאי דנפק מניה מנא ידעינן אלא מעתה נפל לקדירה אחרת לא יאסר כיון דאמר ר"י וכחל עצמו אסור שויוה רבנן כחתיכה דנבילה ופי' רש"י בדידיה משערינן דבעינן שיהא בהיתר ס' כמותו או במאי דנפיק מניה אין צריך שיהא בהיתר אלא בס' מה שפלט זה דהאי מאי דאתי קמן לאו בקדירה הוא ומשדא שדינן ליה לבר אלא מעתה הואיל ובדידיה משערינן הא אבטיל כוליה שהלך כל עצמו בתבשיל וכו' וכיון דכוליה בטלתיה נפל בקדירה אחרת אל יאסור ע"כ. וכ"כ התוס' בפי' ראשון והוסיפו פי' שני דאלא מעתה קאי אהא דאמר וכחל מן המנין וכו' והנה הרב המגיד ז"ל כתב דמ"ש רבינו אין משערין בו אלא כמות שהוא וכו' נראה שהוא פי' למ"ש בגמ' בדידיה משערינן או במאי דנפק מניה ויפרש רבינו או אף במאי דנפק מניה ע"כ והרב ב"י יו"ד סי' צ' כתב עליו וז"ל ואיני יודע איך יוכל לישב על פי' זה מה שהקשו בגמ' כשאמרו פשיטא דבדידיה משערינן אלא מעתה נפל לקדירה אחרת לא יאסור וכן מ"ש פשיטא דבדידיה משערינן דאי במאי דנפק מניה מנא ידעינן ואם פירוש במאי דנפק מניה אף במאי דנפק מאי קשיא ליה מנא ידעינן הרי יכולין אנו לידע כמה היה בשעה שנפל עכ"ל. ובהשקפה ראשונה לא ידעתי מאי קשיא ליה להרב ב"י על הרה"מ מכיון

שכבר יש לנו פי' שני של התוס' דכי פריך אלא מעתה וכו' קאי אמאי דקאמר ר"נ דכחל מן המנין מעתה שפיר פריך וכן מצאתי להרב ב"ח והרב לח"מ ז"ל.

גם מ"ש הרב ב"י שם דנפק"ל לרבינו מההיא דההוא כזיתא דתרבא וכו' וכתבו רבינו בכחל וה"ה בשאר איסורין ע"כ אין נראה כן מדברי רבינו וכבר הושג גם בזה עיין עליו מכ"ש דכחל לא הוי אלא מדרבנן ומשונה משאר איסורין שהוא מן המנין ואיך נלמוד שאר איסורין ממנו בסתם אכן מאי דנראה לענ"ד בדעת רבינו שהוא כפי' רש"י ממש אלא שבעוצם חכמתו רצה להשמיענו שני דינים בכלל אחד דידוע דדברי הגמ' ופי' רש"י קיימי אקדירה ראשונה דמשערינן כמו שבא לפנינו אחר שנתבשל אבל אם נפל אח"כ לקדירה שניה יש להסתפק שנשער כשעת נפילתו אחר שנתבשל בקדירה ראשונה דהא כבר שיערנו בו כך בפעם ראשונה ואף אם נצטמק יותר עכשיו אפשר שאין לשער אלא כמו בראשונה דהיינו כמה שקל דרך משל אם אחר שנתבשל בראשונה שקל ליטרא ועכשיו שנפל בקדירה שניה שוקל חצי ליטרא היה אפשר לומר שנשער בליטרא כמו ששיערנו בראשונה והיינו בשעה שנפל לכך כלל רבינו השני דינים במתק לשונו והאי אין משערין אלא כמות שהוא בעת שנתבשל לא כמות שהיה בשעה שנפל קאי לקדירה שניה שסיים ומינה אנו למדין גם לקדירה ראשונה דהדין ג"כ כך דמשערין כשעה שנתבשל ג"כ ולא חש לשנטעה ונאמר דבקדירה ראשונה שהיה בו האיסור נחמיר ונשער גם במאי דנפיק מניה דמכיון שלא ביאר סתמו כפירושו דדין קדירה ראשונה כדין קדירה שניה מכ"ש שכבר הקדים שמשערין בו בששים כבראשונה כלומר דשניהם שוין והמדקדק בדברי הרב המגיד יראה דלא פסיקא ליה מלתא בדעת רבינו מפני שהבין כפשטן של דברים דאקדירה ראשונה קאי ולכך כתב ומ"ש רבינו ואין משערין וכו' נראה שהוא פירוש וכו' ומדכתב לשון נראה הורה לנו שנסתפק קצת בדבר וכן סיים ויפרש רבינו או אף וכו' ולמה לא כתב ומפרש רבינו כדרכו בשאר מקומות אלא ודאי נראה שכתב כן מפני שנסתפק בדבר. אכן לפי דרכינו הכל מיושב ומתוקן כדבר האמור והמעיין יבחר כי תורה היא וכו'.

הלכה יד

אין צולין את הכחל שחתכו וכו'. מרן הקדוש ביאר כוונת רבינו שחתכו כדין חיתוך צלי כמ"ש לעיל דין י"ב והרב לח"מ ז"ל ביאר שחתכו שתי וערב וטחו בכותל ואף שלכאורה דברי הרב לח"מ תמוהין מ"מ כיון דתיבת שחתכו שכתב רבינו היא מיותרת דכל עצמו בדין זה לא בא אלא להודיענו דין צליית הכחל עם הבשר מכח זה אפשר לפרש דבריו דאף אם חתכו בחיתוך דבעי לקדירה אפ"ה אין צולין אותו למעלה מן הבשר ודו"ק.

הלכה טו

קיבה שבישלה וכו'. קצת קשה דרבינו פסק פ"א דטומאת אוכלין דין כ"ג דאם חשב על החלב שבקיבה הרי זה מטמא טומאת אוכלין והראב"ד ז"ל השיג עליו דפרשא בעלמא הוא ומרן הקדוש כתב שם דהוי דומיא דשליא עיי"ש. ולענ"ד נראה דכיון דראוי להעמיד בה חשוב אוכל דומיא דשאור לענין פסח ודע דרבינו פ"ד דין י"ט כתב דאף קיבת הטמאה מותרת וכו'.

הלכה טז

אסור להעמיד וכו'. דברי רבינו נכונין בטעמן והמפרשים ז"ל האריכו בזה עיין להרב ב"י והכנה"ג יו"ד סו"ס פ"ז.

הלכה יז

במה דברים אמורים וכו'. פסחים דף ע"ו פלוגתא דרב ושמואל ואף דבעלמא קי"ל כוותיה דרב באיסורי הכא פסקינן כשמואל משום דתניא כוותיה וכמ"ש רש"י שם אלא דהרב לח"מ ז"ל בפרקין ופ"ח דהל' קרבן פסח הקשה על רבינו גבי נטף מרוטבו על החרס ועל הסולת דאמאי לא ביאר בחרס וסולת רותח כאוקמתת הש"ס לשמואל והניחו בצ"ע ובאמת שגם הרע"ב ז"ל בפי' המשנה ביאר מתניתין בחרס וסולת רותח ועוד כתב דאותו קומץ ישרפנו כשאר קדשים ורבינו כתב שם שישליכנו משמע שאין צריך לשורפו והוא תימה דכיון דהפסח הוא כשאר קדשים למה ישליכנו. ובדוחק היה אפשר לומר דס"ל דאין קדושה ברוטב כלל ולקושיא ראשונה לפי חומר הנושא אפשר דכיון דלא אוקמו הכי בגמרא אלא כי היכי דלא תקשה מתניתין אשמואל דאמר בכל האיסורין תתאה גבר כבר השמיענו זה רבינו בפרקין ודוחק ולמ"ש מרן שם דלשון קליפה לא שייך בסולת כך הוא האמת אבל רש"י ז"ל בגמרא נקט נמי לשון קילוף בסולת עיין עליו. וראיתי להסמ"ג לאוין שכ"א שהעתיק ההיא דנטף מרוטבו על החרס וכו' והשמיט ההיא דנטף על הסולת ולא ידעתי למה גם בירושלמי נתקשיתי שכתוב שם דבצוננת אסור עיי"ש.

הלכה יח

מליח וכו'. מרן ז"ל פירש כוונת רבינו בסוגייא דפ' כיצד צולין דהאי הרי נאכל מחמת מלחו קאי אכותח וכו' ע"כ. ונראה דאין צריך לזה דבפ' כל הבשר (חולין דף קי"ב) איתיה להדיא האי כותחא נאכל מחמת מלחו עיי"ש.

הלכה כג

פת שאפאה עם הצלי וכו'. רבינו לא חש לבאר שאפאה בתנור משום דסתם אפייה בתנור והוא העתיק הלשון שהיה לפניו בתלמוד ומינה לדגים שצלאן עם הבשר דמתסר ג"כ אייר משום דריחא מילתא היא ודלא כמו שהבין הטור יו"ד סי' צ"ה וכמ"ש הרב ב"י והרב ב"ח ז"ל וראיתי להרב דרישה ופרישה ז"ל שם שהליץ בעד רבינו אף לדעת הטור אכן נראה שבחכמה עצומה הבין דפי' רבינו כן שנתכוון למ"ש הרמ"ך על רבינו וז"ל קערה וכו' עיי"ש אכן בדברי הרי"ף ז"ל פ' גיד הנשה מתורץ עיין שם ועיין לרבינו סוף פט"ו דלא קא שרינן אלא בדיעבד וכו'.

הלכה כד

סכין שחתך וכו'. שם דף קי"א אמר חזקיה אמר אביי וכו' ושם אמרו דאם ערב דבר חריף עם דבר שאינו חריף וחתך באותו סכין מותר ורבינו השמיטו ומרן כ"מ נדחק ליישב דברי רבינו עיי"ש ולענ"ד נראה היותר נכון דרבינו לא הוה גריס מהני מילי ואילך וכמו שהזכיר הרב כנה"ג יו"ד סי' צ"ו בהגהת הב"י עיין עליו ומ"מ נראה דלא מחלקינן לדעת רבינו בין אם הסכין מקונח לאינו מקונח שהרי סתם הדברים והרב ב"י שם הביא כמה דעות בדין זה עיין עליו.

הלכה כה

אין מניחין וכו'. הרמ"ך ז"ל השיג על רבינו עיין עליו ומוכרחים אנו לומר שרבינו היה גורס האי שאיב והאי לא שאיב וכ"כ הרב לח"מ ז"ל ומ"מ הדבר קשה עדין שלא מצינו כן בשאר איסורין ודו"ק. שוב ראיתי להכנה"ג יו"ד סי' (כ"ט) [צ"ה] בהגהת הטור אות י"א שכתב בשם הגהות איסור והיתר דלרבינו דוקא מלח בצד כותח אסור מפני ששניהם חדים ובלעי אבל מלח אצל חלב שרי עיי"ש וסברא נכונה היא אך אם איתא אדמחלק רבינו בחומץ וכותח היה לו לחלק במלח וחלב ודוק.

הלכה כו

מי שאכל גבינה וכו'. פ' כל הבשר (חולין דף ק"ד) וק"ה וכבר מרן הקדוש הליץ בעד רבינו ז"ל אלא דבמ"ש ויש סמך לפירוש זה וכו' הקשה הרב לח"מ וכו' עיי"ש ולא נעלם מעיני כבודו של מרן ז"ל ולכך דייק לכתוב ויש סמך כלומר דרך אסמכתא בעלמא דפשטן של דברים מוכח דבעי נטילת ידים וקינוח ותו לא מידי גם במ"ש ועוד דגרסינן וכו' הקשה עליו הרי הכנה"ג יו"ד סי' פ"ט היה רוצה לומר שהוא ט"ס עיי"ש ולפי מ"ש ניחא אך במ"ש שהעולם נהגו וכו' יפה תפס עיי"ש ולמה שלא חילק רבינו בין יממא לילילא נראה דס"ל דאגרא דוקא הוא דס"ל הכי ואנן לא קי"ל הכי אלא כסתמיות בית

שמאי ובית הלל דלא מחלקי בהכי וראיתי עוד להכנה"ג שהכריח מדברי ר"ן דאמר בין תבשיל לגבינה חובה ולא מחלק בין יממא לליליא עיי"ש ומ"ש רבינו דזה הדין נוהג גם בחיה נראה דס"ל כהתוס' שם שכתבו בשם ר"ת דדוקא עוף אינו נדבק בידים ובשינים ובחניכים משא"כ חיה ובהמה דהא כבר הזכיר בראש הפרק דין ד' דחיה ועוף אינן מן התורה עיי"ש.

ואגב ראיתי להזכיר קושיא עצומה ששמעתי מקשים על הזהר הקדוש שבפרשת משפטים בפסוק לא תבשל גדי וכו' כתב וז"ל אשכחן דכל מאן דאכיל האי מיכלא דאתחבר כחדא או בשעתא חדא או בסעודתא חדא וכו' משמע דבסעודה אחת אפילו שימשוך בה כל היום אסור לאכול שניהם ובפרשת פינחס דף רמ"ו כתב שביעאה מים אחרונים וכו' אמצעיים בין גבינה לבשר וכו' הרי דהתיר לאכול שניהם בסעודה אחת דהא אמצעיים לא שייכי אלא בסעודה אחת ולענ"ד נראה דברי הזהר הם עפ"י הדין ולחלק כמו שחילקו הפוסקים ז"ל בין כשהגבינה רכה לכשהיא קשה דכשהיא קשה הרי היא כמו בשר ואף אם אכל גבינה קשה תחילה אסור לאכול אחריה בשר אפילו על ידי קינוח והדחה והם דברי הזהר פרשת משפטים אבל כשהגבינה רכה שרי לאכול אחריה בשר ע"י קינוח והדחה והיינו מים אמצעיים שכתוב בפרשת פינחס ודו"ק.

הלכה כח

מי שאכל בשר וכו'. שם אלא דקשה לדעת רבינו מאי בעי רב אחא בר יוסף לרב חסדא בשר שבין השיניים מהו קרי עליה הבשר עודנו בין שיניהם ע"כ וכיון דס"ל דטעם רב חסדא דאסר לאכול גבינה אחר בשר משום בשר שבין השינים מאי בעי וי"ל דרב אחא היה סבור מתחילה שהטעם הוא מפני השומן הנדבק בחיך כפי' רש"י ולכך בעי על הבשר וכשתירץ לו דמקרי בשר חדית לן דזה הוא טעמו של רב חסדא באשר הוא האמת שיותר הווה ומושך הטעם הבשר של בין השינים מהשומן ודו"ק.

פרק י

הלכה ב

בכל מקום ובכל זמן. כתב מרן הקדוש בסוף ערלה וכו' ואע"ג דבסוף פ"ק דקידושין אמרינן דפלוגתא דתנאי היא פסק כסתם משנה ובמנחות פ"י אמרינן דרבנן דבי רב אשי סברי חדש בחו"ל דאורייתא ע"כ. מה שהוצרך ז"ל להוסיף הא דרבנן דבי רב אשי וכו' כי היכי דלא תקשה ממ"ש הוא עצמו פ"ה מהל' סנהדרין ופ"ט מהל' רוצח דבתרי סדרי יש סדר למשנה והוי סתם ואח"כ מחלוקת ואין הלכה כסתם לכך הוסיף הך במנחות

דכיון דרבנן דבי רב אשי פסקו כן דהוה מארי דתלמודא להכי פסק רבינו כסתם משנה ועיין להתוס' יו"ט פ"ט דסוטה.

בין בפני הבית וכו'. משנה וגמ' שם וראיתי בס' ידי אליהו ז"ל שנתעצם הרבה בדברי הרב קרבן אהרן פרשת אמור דף רמ"ח בביאור הגמ' על כן באתי להצילו מפי הארי ז"ל כי אהרן קרבנו מהודר ומקובל ולא כמו שחישב עליו החכם ידי אליהו וכתב עליו דברים זרים לשומען עיין עליו. הנה במנחות דף ס"ח תנן משקרב העומר הותר החדש מיד והרחוקים מותרים מחצות היום ואילך משחרב ביהמ"ק התקין רבן יוחנן בן זכאי שיהא יום הנף כולו אסור אמר רב יהודה והלא מן התורה הוא אסור שנאמר עד עצם היום הזה מפני מה הרחוקים מותרים מחצות היום ולהלן מפני שהן יודעין שאין בי"ד מתעצלין בו ע"כ במשנה והועתקה בתורת כהנים פרשת אמור. ובגמ' רב ושמואל דאמרי תרווייהו בזמן שביהמ"ק קיים עומר מתיר בזמן שאין ביהמ"ק קיים האיר מזרח מתיר מאי טעמא תרי קראי כתיבי כתיב עד הביאכם וכתיב עד עצם היום הזה כאן בזמן שביהמ"ק קיים וכו' ר' יוחנן וריש לקיש דאמרי תרווייהו אפילו בזמן שביהמ"ק קיים האיר מזרח מתיר והכתיב עד הביאכם למצוה וכו' משחרב בית המקדש התקין ריב"ז שיהא יום הנף כולו אסור מאי טעמא מהרה יבנה ביהמ"ק ויאמרו אשתקד מי לא אכלנו בהאיר מזרח השתא נמי ניכול ולא ידעי דאשתקד לא הוה עומר וכו' ואי ס"ד למצוה משום מצוה ליקום ולגזור אמר רב נחמן בר יצחק ריב"ז בשיטת רבי יהודה אמרה דאמר מן התורה אסור שנאמר עד עצם היום הזה עד עצומו של יום וקסבר עד ועד בכלל ומי סבר לה כוותיה והא מפלג פליג עליה דתנן משחרב ביהמ"ק וכו' ר' יהודה הוא דקטעי הוא סבר ריב"ז מדרבנן קאמר ולא היא מדאורייתא קאמר והא התקין קתני מאי התקין דרש והתקין וכו' ע"כ.

והתוס' ז"ל כתבו בד"ה בשיטת ר' יהודה אמרה וכו' מדוחק קושיא אחרת תירץ כן ר' נחמן דבסוף לולב הגזול דפריך התם מחצות היום ולהלן תשתרי וכו' ע"כ וכוונתן מבוארת דהרגישו דמי דחקו לר"נ ליכנס בזה הלחץ דר' יוחנן בן זכאי שהיה קודם לר' יהודה בשיטת ר' יהודה אמר להאי מילתא ודר"י טעה בדברי ריב"ז ועוד דוחק אחר עצום ורב דמדאורייתא אסור ומאי התקין דרש והתקין לזה כתבו ז"ל דמכח קושיא אחרת דאיתא פ' לולב הגזול הוכרח ר"נ לידחק בדבר זה ולתרץ נמי בעד ר' יוחנן וריש לקיש דס"ל בדברי הת"ק דלמצוה בעלמא הוא דלא אכלינן חדש עד אחר הקרבת העומר ומכיון שכן יש לנו שני דעות בסוגייא בביאור המשנה רב ושמואל ור' יוחנן וריש לקיש ע"פ פי' ר"נ וכן דעת הרב קרבן אהרן ז"ל ומ"ש שם ולדעתיה דר' יוחנן מה שהתקין ריב"ז הוא

על דעתו דרבי יהודה וכו' ר"ל ע"פ פי' ר"נ כן הוא דאמר ריב"ז בשיטת רבי יהודה אמרה ונמצא דלרבי יוחנן כן הוא דעתו של ריב"ז אך רבי יוחנן גופיה ס"ל כת"ק לפי דעתו דאפילו בזמן שביהמ"ק קיים האיר מזרח מתיר ואינו מפרש דברי הת"ק כדברי ריב"ז.

והרב ידי אליהו כתב עליו וז"ל ומי גבר חכם יוכל להלום דברים אלו שר' יוחנן סבר יום הנף אסור מן התורה דעד עצם הוא עד ועד בכלל וזה דבר לא היה ולא נברא דבהדיא אמר רבי יוחנן דאפילו בזמן שביהמ"ק קיים האיר מזרח מתיר וכו' ע"כ הבין ז"ל בדברי הרב קרבן אהרן שמ"ש ולדעתיה דרבי יוחנן וכו' הכוונה שכן פוסק רבי יוחנן ולכך הקשה עליו דדבר זה לא היה ולא נברא אך אינו כן דכוונת הרב קרבן אהרן הוא כדבר האמור דלרבי יוחנן ריב"ז הכי ס"ל לא שר"י גופיה ס"ל הכי ומה שדחה הרב ידי אליהו פי' זה מכח הגהת רש"ל שהגיה ר' נחמן בר יצחק אמר במקום אמר ר"נ ב"י וכלומר דר"נ ב"י לא בא לתרץ בעד ר' יוחנן הרי תשובתו בצדו שכבר העיד שהרב חידושי הלכות חלק על רש"ל בהגהה זאת וסוף כל סוף גברא אגברא קרמית כיון שגירסת הרב קרבן אהרן היתה כן והרב חידושי הלכות ז"ל מסייעו מה מקום נשאר להקשות עליו מכ"ש וק"ו שהתוס' ז"ל מסייעין אותם ז"ל שכתבו דמדוחק קושיא אחרת תירץ ר"נ כן וכו' כלומר מלבד קושיא זו שמקשה תלמודא על רבי יוחנן. ומן האמור נתבאר דמה שהקשה עוד בס' ידי אליהו ז"ל במ"ש הרב קרבן אהרן ז"ל דעל דעתו דרבי יהודה התקין וכפי דעתו אמר שיהא יום הנף כולו אסור דלא ידע מאי קאמר אם רצה לומר דלדידיה לא ס"ל ותקין משום דחש לסברת רבי יהודה מי איכא מידי דאיהו סבר יום הנף מותר ותיקון איסור על דעת אחר ועוד דר' יוחנן בן זכאי קדם לר' יהודה וכו' ע"כ וכל זה גרם לו מפני שפי' דברי הרב קרבן אהרן דעל דעתיה דר"י דקאמר ר"ל שכן פסק הוא ההלכה ואינו כן אלא כוונתו מבוארת דלריב"ז הוא דקאמר הכי כלומר דלרבי יוחנן דעתו הוא דריב"ז נתכוון לדרבי יהודה כמ"ש להדיא בגמ' דריב"ז בשיטת ר' יהודה אמרה והרב קרבן אהרן ז"ל בא לבאר כוונת הגמרא בקיצור.

גם מה שנתעצם בס' הנ"ל למ"ש הרב קרבן אהרן ז"ל דלרב ושמואל למצוה אמרה תורה שבזמן שבית המקדש קיים ימתינו עד שיקרב העומר וכתב עליו דלא ידע אנה פנה דעת הגאון וכו' ע"כ זה גרם לו מפני שנתכוון להשיג עליו שאילו היה מפרש דבריו ע"פ האמת והיושר היה רואה שאין כאן תפיסה עליו דלמצוה דקאמר אין הכוונה כדברי רבי יוחנן וריש לקיש דביאור למצוה דקאמרי ר"ל דלא עבר הלאו וביארו הרב קרבן אהרן להדיא כשבא לפרש דבריהם לעיל אבל בדר"י ור"ל פשיטא ודאי דחיוב גמור הוא ומצוה דקאמר הרב כוונתו מצותו יתברך שהזהירנו מלאכול חדש בזמן שביהמ"ק קיים

עד הקרבת העומר דוקא ולא חש לשנטעה בדבר כיון שהוא מבואר כשמש כדבר האמור ולא כמו שכתב עליו בס' ידי אליהו וז"ל ומה נעשה להרב הקדוש הזה דאגב ריהטיה ולרגל גודל מלאכתו לא עיין כל הצורך בסוגיא זו עכ"ל. באמת התפלל על חבירו והוא צריך לאותו דבר שאחרי המחילה הוא ניהו דלא שם לבו להצדיק הרב קרבן אהרן ע"פ הצדק כדבר האמור ומה שנראה לענ"ד מתוך דברי הרב קרבן אהרן ז"ל דלא היה לפניו הגמ' בשעה שכתב מ"ש אלא עיין כל הצורך בה וכתב הביאור בחכמתו הרמה ואמטו להכי מצא מקום הרב ידי אליהו לחלוק עליו אך האמת יורה דרכו כמבואר גם גמגם שם בדברי התוס' שהזכרנו והם ברורים כשמש אך אין להאשימו מפני שנמשך אחר עיונו ולפי דרכו נקיט ואזיל. שוב מצאתי להרמ"ך בכת"י שכתב עיין עליו הרי מבואר שגם הוא הבין דר' נחמן בר יצחק בא לתרץ בעד ר"י ור"ל כדברי התוס' ולעיקר השגתו הדבר מבואר דפסק כרבינא דבתרא טובא הוא כמ"ש מרן הקדוש וק"ל.

הלכה ו

כלאי הכרם וכו'. יש מקום עיון בדברי רבינו אי ס"ל דמין אחד עם הגפן הוי דאורייתא ולקי עלה על האכילה מיהא דהא בדין זה לא הזכיר מלקות כי אם באכילה ובזריעה לא הזכירו וכן נראה ממ"ש כיצד מין ממיני תבואה וכו' דמשמע מין אחד לבדו עם הגפן או דילמא דבשני מינין קאמר ומאי דלא הזכיר מלקות כי אם באכילה משום דבעינן שיזרע שלשתן בבת אחת וכרבי יאשיה וכאן איירי שלא נזרעו בבת אחת וכן נראה ממ"ש או מיני ירקות שנזרעו דמשמע שהם יותר מאחת גם בפ"ה מהל' כלאים דין ה' כתב אסור לזרוע ירקות או תבואה בצד הגפנים או ליטע גפן בצד הירק או תבואה ואם עשה כן אע"פ שאינו לוקה הרי זה קדש וכו' ע"כ וגם לשון זה מסופק כנ"ל דמתחילה כתב ירקות דמשמע שהם יותר מאחת וסיים בצד הירק דמשמע ירק אחד והר"ן ז"ל בסוף פ"ק דקידושין הכריח מלשון זה דבחד מינא קאמר ומרן כ"מ הקשה עליו שם דאינו רואה מנין לו לומר כן בדברי רבינו. ותמיה לי מלתא דמלשון זה שכתב בפרקין יותר נוטין הדברים כדברי הר"ן ז"ל דבחד מינא קאמר וגדולה מזו שהוא עצמו כתב כן בב"י סי' רצ"ז למ"ש הטור דרבינו ס"ל דאפילו מין אחד עם הגפן אסור (שהוא כדברי הר"ן ז"ל) כתב עליו דהיינו מדכתב רבינו בפרקין מין ממיני תבואה או מיני ירקות דמשמע דבמין אחד מיירי ואע"פ שאפשר לדחות וכו' ממ"ש פ"ה דהל' כלאים אסור לזרוע וכו' משמע שפיר דאפילו במין אחד אסור בהנאה שהרי כתב שאסור ליטע הגפן בצד הירק או תבואה וירק לשון יחיד הוא וכן תבואה עכ"ל. מעתה יש לתמוה למה בפ"ה כתב על דברי הר"ן

שהם כדברי בזוי דאינו רואה מנין לו לומר כן בדברי רבינו אכן האמת הוא ומבואר לכל מעיין שאין להכריח דבר זה מתוך דברי רבינו דיש לו פנים לכאן ולכאן כנ"ל.

אלא שאם נפרש דברי הטור והר"ן דאפילו בחד מינא קאמר וכן דעת התוס' בבכורות דף נ"ד יקשה עליו קושיא חזקה דמנא ליה לחלק בין זריעה לאכילה והנה דבדין זה לא חייב על הזריעה וגבי אכילה כתב אחרי זה והאוכל כזית מכלאי הכרם וכו' לוקה מן התורה ומנ"ל לחלק בהכי והרב לח"מ הניחו בצ"ע עיי"ש והרב ב"ח יו"ד סי' רצ"ז תירץ דהאי והאוכל קאי לעיקר הדין שכתב בריש פ"ה דהל' כלאים דהיינו בתרי מיני חיטה ושעורה וחרצן במפולת יד ולא קאי למה שסיים כאן עיי"ש וקשה טובא דא"כ הו"ל לרבינו לכתוב האוכל מכלאי הכרם וכו' דהוה משמע דהוי דין בפני עצמו השתא שכתב והאוכל בוי"ו הנוספת משמע דקאי אמה שסיים סוף דבר דברי רבינו סתומים וכן כתבו הרבה מן המפרשים עיין עליהם וצל"ע עד יבא מורה צדק.

כלומר פן תתרחק וכו'. הרב לח"מ ז"ל דקדק דלמה לא הביא רבינו דרשת התלמוד פן תקדש פן תוקד אש ולא תירץ כלום. ולענ"ד נראה הדבר פשוט דהכא לא קאי רבינו לדין השריפה אלא לדין הריחוק שאפילו זרען הגוי או עלו מאליהן וכו' נאסרו והיינו כמ"ש רש"י פרשת כי תצא שהוא מלשון ריחוק כמו אל תגע בי כי קדשתיך וכשבא רבינו לבאר דינן שהם בשריפה ביארו בפ"ה מהל' כלאים דין ז' מהך קרא גופיה שכתב שם אסור לזרוע ירקות וכו' ושורפין את שתיהם שנאמר פן תקדש וכו' הרי ששם דקאי לדין הכלאים וביאר שהם בשריפה הביא הדרשא דפן תוקד אש.

הלכה יא

ספק ערלה וכו'. הרמ"ך בכת"י השיג על רבינו עיין עליו וכבר הזכיר הר"ן ז"ל השגה זאת והביאה מרן הקדוש והטריח עצמו ז"ל להליץ בעד רבינו עיין עליו ועיין עוד להרב לח"מ ז"ל ודע דבשתי נוסחאות כת"י קדמונים נמחק הוי"ו של וערלה וכתוב שם כיצד היה כרם ערלה וכו' וזה סיוע לדברי מרן ודו"ק.

הלכה יג

חבית יין וכו'. ב"ב דף כ"ד ההוא חצבא דחמרא דאשתכח בפרדיסא דערלה שרייה רבינא לימא משום דסבר לה דרבי חנינא (דס"ל רוב וקרוב הולכים אחר הרוב) שאני התם דאי מגניב מינה אצנועי בגוה לא מצנעי והנ"מ חמרא אבל ענבי מצנעי ע"כ ומשמע דבין ס"ל דרבי חנינא בין שנאמר טעמא דגנבי וכו' חצבא דחמרא שריא אפילו בשתיה אלא דבענבי אי ס"ל הך טעמא אסירי ורבינו שפסק דיין אסור בשתיה ומותר בהנאה נראה דלא כמאן גם התוס' הקשו שם ד"ה ואצנועי בגוה וא"ת מ"מ יהא אסור משום יין נסך

דרובא דעלמא נכרים נינהו וי"ל דרוב גנבי ישראל וכו' ע"כ ומוכרח שהם ז"ל הבינו דשרי דקאמר היינו אף בשתיה דאי ס"ל דלא שרי אלא בהנאה א"כ מאי מקשו דליתסר משום יין נסך סוף כל סוף הרי הוא אסור ואי על ההנאה קאמרי הכי הו"ל למימר דליתסר גם בהנאה כמו יין נסך ותו דאי מפרשי לה דלא שרי אלא בהנאה ובשתיה מיהא אסור מאי מקשו מיין נסך הרי מאותו טעם שאנו אוסרין ההנאה ומתירין השתיה אף דערלה אסורה גם בהנאה מאותו טעם עצמו נתיר ההנאה אף אי חיישינן ליין נסך דהיא היא משא"כ אם נאמר דשרי אף בשתיה קאמר אתי שפיר דליתסר משום יין נסך גם ראיתי להרא"ש שם שכתב דמאי דשרא רבינא היינו משום דאזלינן אחר הרוב וה"ה אפילו ענבי נמי שרי ע"כ. ולדידיה קשה לישנא דתלמודא דקאמר וה"מ חמרא אבל ענבי וכו' דכיון דרבינא גופיה לפי האמת ס"ל כרבי חנינא למה ליה לפרש דה"מ וכו' דמאי נפק"מ היה די שיאמר שאני התם וכו' לדחויי דאין להכריח מזה דרבינא שריה משום דס"ל כרבינא ובהגהות אשר"י שם כתב דהאידנא דרוב גנבי גוים נינהו מותר בהנאה ואסור בשתיה ע"כ וגם סברא זו אינה צודקת לדברי רבינו שאסר הענבים אפילו בהנאה ושם התירם הרב אם לא שנאמר דבענבים ס"ל לרבינו דכיון דדייניגן להו כדין ערלה משום דהוי קרוב גמור אמרינן כאן נמצאו וכאן היו וודאי דמכרם זה הם וכדאמרינן פ"ק דקדושין דף ל"ח כרם הנטוע ירק וירק נמכר חוצה לו בארץ אסור ופי' הרמב"ן ז"ל משום דדרכם של גננים למכור על פתח גנותיהם וכו' עיי"ש ועיין עוד להרב לח"מ והט"ז יו"ד סי' רצ"ד ובס' מעיל שמואל בנימוקיו על רבינו כתב שמצא שתי נוסחאות מג"ע שכתוב בדברי רבינו גבי יין שמותר בשתיה ובהנאה.

הלכה יד

כותי וישראל וכו'. סוף פ"ק דע"ז והרמ"ך בכת"י השיג על רבינו עיין עליו ודבריו קרובים לדברי הראב"ד ז"ל עיין עליו ועיין למרן ז"ל וכבר הארכתי בביאור דברי רבינו בחיבורי מעשה רקח פ"ו דהלכות שבת קחנו משם ויערב לך.

הלכה טו

יראה לי וכו'. הרמ"ך ז"ל בכת"י השיג על רבינו עיין עליו וכבר נתבאר בדברי מרן בב"י יו"ד סי' רצ"ד.

הלכה יז

כיצד פודין וכו'. הרמ"ך ז"ל בכת"י השיג על רבינו עיין עליו והנה רבינו בפי"א דהל' ברכות דין ט' הזכיר המצות שמברכין עליהם שהחיינו והוסיף על אותם שהוזכרו בגמ' ותוספתא שופר ומזוזה ומעקה ומרן הקדוש כתב שם דיליף להו מהני ע"כ. ולפ"ז גם

בפדיון נטע רבעי יברך שהחיינו אלא שעדין קשה דכיון דרבינו בא לסדר נוסח ברכת פדיון נטע רבעי היה לו להוסיף גם השהחיינו וזה הוא הכח של הרמ"ך ז"ל אם לא שנאמר באופן אחר דזאת המצוה אינה דומה למצות אחרות שהזכיר שם שהם מצות שבהגיע זמנן אי אפשר לו לימלט מהם כלל דאריא הוא דרביע עליה לעשותם ולכך דין הוא שיברך שהחיינו משא"כ נטע רבעי שכדי לאוכלם או ליהנות מהם אמרה תורה שיפדם ויברך בשעת הפדיון ואם הוא לא ירצה לפדותן כלל אלא להניחם כמו שעשה בג' שנים ראשונים הרשות בידו ולכך לא חייבוהו לברך שהחיינו דאין לברך שהחיינו אלא על המצוה המוטלת עליו עכ"פ. ואין להקשות על זה מברכת הפירות וקונה בגד חדש וכו' שמברך שהחיינו אף שאינו מוכרח לעשותם דהתם שאני דמשום שמחה נגעו בה ואינה ברכת המצות וגם רבינו לא הזכירם בכלל אותם שהזכיר פי"א דהל' ברכות אלא סדרם בריש פ"י עיי"ש ואין להקשות על זה ממ"ש פ' כיצד מברכין (ברכות דף ל"ז) היה עומד ומקריב מנחות בירושלים אומר שהחיינו ופירש"י ישראל שלא הקריב מנחה זה ימים רבים והתוס' פירשו דקאי אכהן המקריב במשמרתו ורבינו פ"ז דתמידים ומוספים דין י"ח פסק דכל המקריב מנחה מן החדש תחלה מברך שהחיינו גם לזו י"ל דכבר נתחייב להביא מנחה זו וע"כ יברך שהחיינו ואף אם היא נדבה כבר נתחייב ע"י נדרו ועוד מטעם חדש ודו"ק.

אחר שאוסף וכו'. משמע דדוקא אחר שנתלשו אבל בעודם במחובר לא מהני ומרן ז"ל כתב ומיהו נראה שאפשר לפדותן במחובר לקרקע והוא שיתנה שלא יחול הפדיון עד שיתלשו מן הקרקע ע"כ ובב"י יו"ד סי' רצ"ד הביא ראיות לדבריו עיי"ש אלא דקשה לכאורה דרבינו פ"ט דמעשר שני דין ב' פסק דאין פודין נטע רבעי במחובר לקרקע ובדין ו' פסק כיצד פודין נטע רבעי מניח את הסל ע"פ ג' ואומר כמה אדם רוצה וכו' ואומר כל הנלקט מזה מחולל על המעות האלו וכו' הרי שהתיר לפדות במחובר דהא כל הנלקט משמע שעדין לא נלקט. וי"ל דמ"ש שאין פודין אותו במחובר ר"ל מתחילתו אבל אם בתחילה מחלל על התלושין כדינו ועליהן מחשב על המחוברין ומתנה כל הנלקט מזה וכו' שפיר דמי אלא שהרב ב"י שם הביא ראיות לדבריו ומשמע דר"ל דאפילו בתחילת התנאי קודם שיתלש לגמרי שפיר דמי על ידי תנאי זה.

הלכה כ

ואפילו לא נשאר. עיין מה שהקשה מרן לדברי הראב"ד והניחו בצ"ע. היה נראה דאף דמעשר שני אקרי קדש לא שהתורה עצמה קראתו קדש אלא דבסיפור הענין היה המביא

אומר בערתי הקדש והרב לח"מ תירץ דבההוא קרא דבערתי ליכא לאו ובקרא דאיכא הלאו דהיינו לא תוכל לא כתיב קודש עיי"ש.

הלכה כב

הטבל והחדש וכו'. חולין דף ק"כ וס"ל לרבינו דקראי אסמכתא בעלמא והרמ"ך ז"ל בכת"י השיג על רבינו עיין עליו וכבר כתב מרן הקדוש דקראי אסמכתא נינהו אך מ"ש הרמ"ך ז"ל דלמה ילקה על יין של כלאי הכרם וגם הרב לח"מ ז"ל נתעורר בזה ע"כ. צ"ל דרבינו ס"ל דכלאי הכרם וערלה שוין הם גם בפט"ו דין י"ד כתב דמצטרפין זה עם זה משמע דדינן שוה עיין עליו.

פרק יא

הלכה א

יין שנתנסך וכו'. מבואר הדבר דרבינו לא נחית הכא למנין המלקיות למי ששותה יין נסך שכבר ביאר בהלכות עבודה זרה פ"ז דהנהנה מהע"ז או מתקרובת שלה לוקה שתים אחת משום ולא תביא תועבה ואחת משום ולא ידבק בידך מאומה מן החרם דמינה נפיק אפילו כל שהוא וביין נסך נתוסף מלקות אחר יין נסיכם וזה מבואר ג"כ בדברי רבינו בספר המצוות לאוין כ"ה וקצ"ד ואף שהרמב"ן ז"ל השיג עליו כבר הליץ בעדו בעל מגילת אסתר ז"ל עיי"ש וגם דעת הרמב"ן ז"ל שלוקה מקרא דפן תכרות ברית וכו' ואין לתמוה דאיך ילקה ביין יותר מהע"ז עצמה אין זה פלא דלעולם התקרובת חמור מהע"ז עצמה דהע"ז יש לה בטול והתקרובת אין לו בטול וק"ל.

הלכה ג

יין הכותים וכו'. מדברי רבינו נראה דסתם יינם לא נאסר בהנאה אלא משום גזרת יין נסך והכי מסתברא דאילו משום גזרת דבר אחר לא היו אוסרין אותו אלא בשתייה דמה ענין ההנאה. ויש לגמגם על מרן הקדוש שכתב על דברי רבינו מההיא דע"ז דף ל"ו גזרו על יינם משום יחוד בנותיהם דע"פ טעם זה אין לאוסרו בהנאה וצ"ל דהא והא איתא והן הכי נמי דהעיקר משום בנותיהם וכו' וכן מצאתי לתוס' בשבת דף י"ז ע"ב ד"ה על פתן וכו' וז"ל הקשה ריב"א מאי שנא שהחמירו טפי ביין לאסור בהנאה מפת ושמן ותירץ מפני שהיין משמח אלהים ואנשים והיו רגילין לנסכו אפילו שלא בפני ע"ז הואיל והוצרכו לאוסרו משום בנותיהם נתנו בו חכמים דין וחומר י"נ ממש וכו' ע"כ. אמנם הרשב"א ז"ל כתב דבנותיהם גזרו תחילה ובשתיה לחוד וכו' עיין להב"י יו"ד סי' קכ"ד.

הלכה ה

וכן תינוק וכו'. אף דרבינו לא פסק כשמואל מ"מ בעינן שיהא קטן שיש בו דעת ליגע דאם אין בו אפילו דעת זה אין סברא לאוסרו כלל ולהכי סמך לדין זה דין כותי שנגע ביין שלא בכוונה דכי היכי דהתם לא נתכוון ליגע אך הוא בר ניסוך כלומר דאית ביה חדא לריעותא ה"נ בתינוק דאף דלאו בר ניסוך הוא מ"מ נתכוון ליגע דאית ביה נמי חדא לריעותא וזה הוא הטעם ג"כ שלא הוצרך להזכיר בשיעור התינוק שאינו יודע בטיב ע"ז ומשמשיה האמור בברייתא להודיענו דכיון שיש בו דעת ליגע זהו שיעורו ליאסר בשתיה ומותר בהנאה אך אם הוא יותר גדול שיודע בטיב ע"ז ומשמשיה ונתכוון ליגע מלתא דפשיטא היא דאף בהנאה יאסר כיון שהוא בר ניסוך ובזה יתורץ מה שהקשה מרן הקדוש דלמה לא הזכיר רבינו החילוק האמור בברייתא ובתוספתא דאיזהו גדול כל שיודע וכו' ואיזהו קטן שאינו יודע וכו' וכבר ביאר ג"כ דבלוקח עבדים מן הגוים ומלו וטבלו אין עושין יין נסך אף שלא פסקה ע"ז מפיהם דמינה יש ללמוד דשם ע"ז מפיהם הוי קפידא לאסור אף בהנאה.

הלכה ו

בני השפחות וכו'. מבואר דעת רבינו דבקטנים שמלו ולא טבלו אין אוסרין היין אפילו בשתיה וכמ"ש מרן הקדוש וראיתי להרב לח"מ בזה דברים מגומגמים לא ירדתי לעומק דעתו ז"ל עיין עליו.

הלכה ז

גר תושב וכו'. פ' השוכר את הפועלים דף ס"ה פלוגתא דתנאי ופסק כחכמים ונתבאר שם דמיחדין אצלו יין אפילו בעיר שרובה גוים ואין מפקידין אפילו בעיר שרובה ישראל ורבינו השמיטו וצ"ל דכיון דסתמא קאמר בכל ענין איירי ודוחק דא"כ נימא גם בברייתא ומאי דאיכא למידק דמאי אריא גר תושב שקבל עליו ז' מצוות אפילו גוי גמור שאינו עובד ע"ז אין אוסר היין כי אם בשתייה לדעת רבינו ומרן ז"ל וגם בב"י סי' קכ"ד תירץ דכשהוא מאומה דלא פלחי ע"ז עדיף מאומה דפלחי לה אף שהוא אינו עובד ולכך צריך הוא לקבל עליו ז"מ. אי נמי דמ"ש בגר תושב אינו אלא להשמיענו דאפילו שקבל עליו ז"מ יינו אסור בשתיה. ולתירוץ ראשון הקשה עליו הש"ך שם דא"כ מאי פריך בגמרא ארב יהודה דשדר קרבנא לאבידהנא ביום אידם אמר ידענא ביה דלא פלח לע"ז אמר ליה רב יוסף והתניא איזהו גר תושב כל שקבל עליו בפני ג' שלא לעבוד ע"ז ומשני כי תניא ההיא להחיותו ומאי פריך דהא רב יהודה מיירי כשכל האומה אינה עובדת ע"ז ובברייתא איירי כשכל האומה עובדת ע"ז והניחה בצ"ע. ולענ"ד נראה דכח הקושיא

מדקתני סתמא איזהו גר תושב דמשמע דבכל מין אומה מיירי בין עובד ע"ז בין אינו עובד ע"ז דאף באינו עובד ע"ז בעינן שיקבל עליו בפני ג' דוקא מעתה לא מצי לדחויי ליה דההיא כשעובד כל האומה קאמר דהא סתמא קתני ולכך הוכרח לתרץ דההיא לענין להחיותו היא ומעין זו תירץ הרב לח"מ ז"ל עיין עליו.

הלכה ט

אין מתנסך וכו'. לא מצאתי דבר זה מבואר בגמרא אך הוא קרוב אל השכל ואפשר שלמדו רבינו מדין ארבע עבודות דקי"ל כל שהוא כעין פנים חייב עליה אפילו שלא כדרכה וחד מנייהו ניסוך כדתנן פ' ד' מיתות מ"מ אין כלל זה אמור בכל הדברים שהרי מצינו בדוקין שבעין דלדידהו לא הוי מום ולדידן הוי מום כדאיתא פ' הניזקין והדבש ג"כ פסול למזבח והם מקריבין אותו לע"ז כדתנן פ"ק דע"ז אין מוכרין להם דקל טב וכו' והוא דבש דדרשינן דבש זה דבש תמרים אך נסתפקתי באותם היינות שפסולין למזבח לגמרי כגון תוסס דהיינו לבן ורע מזוג מגולה של שמרים ושריחו רע דאיתא בברייתא פרק המוכר פירות (בבא בתרא דף צ"ז) דלא יביא ואם הביא פסול אפילו בדיעבד והמגולה אף דמעצמו אסור משום סכנה נפק"מ למוכרו וליהנות מדמיו והנה יינות אלו הם ראויים לשתייה ודאי ובפרט המזוג עד שאמרו שם לענין קדוש דע"י מזיגה עלויי עלייא כלומר שהוא יותר ראוי אף שלגבי מזבח פסלתו הברייתא שם לגמרי. וממ"ש רבינו כאן לפיכך יין מבושל וכו' נראה שהדבר תלוי בנשתנה טעמו ממה שהיה בתחילת ברייתו וא"כ הנך יינות דלא נשתנו שייך בהו ניסוך וכן נראה ג"כ ממה שסיים אבל יין מזוג ויין שהתחיל להחמיץ ואפשר שישתה אם נגע בו נאסר הרי שכשהוא כברייתו וראוי לשתייה שייך בו דין ניסוך וזה נראה היפך ממה שהקדים ז"ל.

והנה ראיתי לרבינו פ"ו דאיסורי מזבח שלא פסל היינות אפילו בדיעבד אלא המתוק והמעושן והמבושל ומתוק ומעושן פשיטא שהם ראוים לשתיה וכפי מ"ש כאן דבעינן שיהא ראוי להתנסך ע"ג המזבח משמע דאלו אין שייך בהם ניסוך גוי וזה לא יתכן כלל מכ"ש ממה שסיים אבל יין מזוג ושהתחיל להחמיץ וכו' ויותר תמהתי על רבינו שלא הזכיר שם אותם היינות שפסלו באותה ברייתא בלי חולק כי אם יין שנתגלה ומרן הקדוש ציין שם פרק המוכר פירות ע"כ. ותימה טובא דאיך לא נרגש ממה שלא הזכיר רבינו שאר היינות השנויים שם בהדי מגולה גם הרב לח"מ שם נרגש מזה והצריכו עיון עיין עליו ובפרקין הקשה מיין מזוג ותירץ דס"ל לרבינו דמזוג הוא כשר למזבח מדאמרו שם אי למעוטי מזוג עלויי עלייה דקאי גם למזבח וכו' עיי"ש. ופירוש זה הוא רחוק מאוד דאיך יחלוק האמורא על סתם ברייתא דלא מצינו חולק על זה ועוד דמה יושיענו להמזוג

כיון דאיכא הנך יינות דסתמן כפירושן שהם ראוין לשתיה וודאי דשייך בהו ניסוך אף שהם פסולין לגבי מזבח.

לכך נראה דרבינו לא יליף לה מההיא דהמוכר פירות אחרי המחילה הראויה ממרן הקדוש ז"ל אלא יליף לה מדתנן פרק לולב וערבה (סוכה דף מ"ח) דקתני התם נשפכה או נתגלתה היה ממלא מן הכיור שהיין והמים המגולין פסולין לגבי מזבח ומשם יצא לרבינו שהיין שנתגלה הוא פסול וכן דין היין המתוק והמעושן והמבושל ממתניתין דכל קרבנות הציבור דף פ"ו כמו שציין מרן ז"ל ומדלא קתני התם אלא הנך שמע מינה דלא פסילי אפילו בדיעבד אלא אלו הארבעה ומדלא מייתי על הך מתניתין הפסולין האחרים דמייתי בברייתא פ' המוכר פירות שמע מינה דלאו הלכתא היא דאם איתא הו"ל לאתויי הך ברייתא אמתניתין לאשמועינן דמלבד אלו שנשנו במשנה איכא תו הני וכו' דסוגייא בדוכתא עדיפא ולא העתיק אלא המשניות כצורתן ונמצאו דברי רבינו דאיסורי מזבח שרירין וקיימין.

אכן מ"ש כאן צריך ביאור דמתחילה הקדים דאין מתנסך לע"ז אלא יין שראוי להקריב ע"ג המזבח וכו' וסיים להתיר המבושל לחוד ולמה לא הזכיר גם המתוק והמעושן וממה שהוסיף ביין מזוג ושהתחיל להחמיץ ואפשר שישתה מדתלה באפשר שישתה מעתה גם המתוק והמעושן אפשר שישתה וה"ה התוסס ויין של שמרים לכך נראה דרבינו סדר דבריו ע"פ הגמרא והזכיר המבושל להשמיענו ההיתר דאפילו עם הגוי בכוס אחד יכול לשתותו כדאיתא בפרק אין מעמידין גבי שמואל ואבלט וכן המזוג ושהתחיל להחמיץ אמרו שם אמתני' א"ר אשי הא אתא לאשמועינן חומץ שלנו ביד גוי א"צ חותם בתוך חותם אי משום אנסוכי לא מנסכי ואי משום אחלופי כיון דאיכא חותם לא טרח ומזייף ובגמרא איתא התם במסקנא אמר רבא הלכתא יין מזוג יש בו משום גילוי ויש בו משום יין נסך יין מבושל אין בו משום גילוי ואין בו משום יין נסך ע"כ ועל שאר יינות לא רצה להזכיר מפני שלא נתברר לו דינם מהגמרא אך הודיענו דעתו הרמה שכשאינו מתנסך על גבי המזבח אין בו משום מגע גוי וכמ"ש לפניו דהורו גאוני המערב שאם נתערב ביין ישראל מעט דבש או מעט שאור הואיל ואינו ראוי למזבח הרי הוא כמבושל. ואני הצעיר שמעתי שבעיר מצרים יע"א נוהגים התר זה ואם הם פוסקים כרבינו בשאר הדינים יפה כוונתי כיון דרבינו מארי דאתרא אף שרוב הגאונים חלקו עליו ודחו סברא זו בשתי ידים עיין עליהם.

לפיכך יין מבושל וכו' ומותר לשתות עם הנכרי בכוס אחד. זה הוציאו רבינו מההיא דשמואל ואבלט שהיו שותים יחד יין מבושל ופי' ז"ל דהיינו משהרתיח עד שנתמעט

והרא"ש ז"ל תמה דכיון דעיקר הגזרה משום בנותיהם וכי משום שהרתיחו לא שייכא הך גזרה ואי משום דלאו בר ניסוך הוא גם המזוג לאו בר ניסוך הוא ואפשר משום דמבושל אינו מצוי כל כך ומלתא דלא שכיחא לא גזרו בה רבנן ע"כ. ולרבינו קשה ממ"ש פי"ז דין ט' וז"ל אסרו לשתות עמהם ואפי' במקום שאין לחוש ליין נסך כיצד לא ישתה אדם במסיבה של גוים ואע"פ שהוא יין מבושל שלא נאסר וכו' ואם היה רוב המסיבה ישראל מותר ע"כ דמשמע דמחצה על מחצה אסור וכאן התיר ישראל עם הגוי דהוי מחצה על מחצה ואולי דבשנים לחוד לא הוי כל כך אקרובי דעתא.

הלכה י

הורו גאוני המערב וכו'. עיין להתשב"ץ שנדפס מחדש ח"ב סי' קי"ב ודע דהרב ב"ח יו"ד סי' קס"ד פירש דכוונת רבינו בהיתר זה בדיעבד דוקא אבל לכתחילה בעינן עד שישתנה טעמו מכח הדבש ובזה הצילו מכל ההשגות שהשיגוהו ז"ל ועיין להכנה"ג שם.

הלכה יא

מאימתי יאסר וכו'. רבינו לא חילק בין אם מלאה הגת ופקוקה או לאו משום דס"ל דלא קאי במסקנא וגם אסר לדרוך עם הגוי ואפילו היה כפות משום דס"ל דלית הלכתא כההוא ינוקא אי נמי משום דאיכא למגזר כפות אטו שאינו כפות ועובדא דההוא ינוקא בדיעבד הוא והרב לח"מ ז"ל נתקשה בזה ונראה שהוא פשוט גם לקמן אסר רבינו בכותי שדרך היין ולא נגע בו וישראל עומד עליו מטעם גזרה וק"ל.

הלכה יג

היה אוכל מן הסלים וכו'. מרן הקדוש ציין מהתוספתא פ"ח דע"ז וכו' ע"כ. וזאת התוספתא הובאה ג"כ בגמרא דע"ז דף נ"ט גוי שהביא ענבים לגת בסלים ובדרדורים אע"פ שהיין מזלף עליהם מותר ע"כ. ובדברי רבינו נפל ט"ס שכתב אע"פ שהיין מגתו וצ"ל אע"פ שהיין מנתז וכו' והם דברי התוספתא אך מאי דקשיא לי טובא מזה שהוסיף רבינו היה אוכל מן הסלים והותיר כסאה וכסאתים וכו' דזה לא אמרו בברייתא ונראה דזה אינו מעלה ולא מוריד לענין הדין וא"כ לאיזה דין הוסיף רבינו זה וצל"ע טובא או שנאמר שכך היתה גירסתו.

הלכה יד

החרצנים וכו'. רבינו נראה שמפרש כפירוש רש"י שהדברים כפשטן ודלא כהתוס' דס"ל דלא התירו אלא כשנתן בהם מים אחר שהוציאו היין הראשון הא לאו הכי אפילו אחר י"ב חדש אסורים וממ"ש רבינו כבר יבשו וכו' שמרים וכו' והרי הם כעפר וכו' נראה להדיא דבכל גווני קאמר וק"ל.

הלכה טו

נודות הגוים וכו'. מדדקדק רבינו לכתוב לשון הכנסה משמע דגם במכניסן לקיום איירי ומ"ש אח"כ וכן כלי שנתנו בו יין ואין מכניסו לקיום וכו' לא בא לומר דעד השתא במכניסו לקיום דוקא איירי אלא משום דבעי לפרושי מהות הכלים שאין מכניסן לקיום שהוא כגון המשפך והכלי שדולין בו היין וכו' ובזה תתורץ קושית הרב לח"מ ועיין להכנה"ג יו"ד סי' קל"ה ובספרו דינא דחיי ז"ל דף קכ"א ואין להאריך.

הלכה טז

ומותר ליתן וכו'. מבואר שם בגמרא דף ל"ג דאפילו לכתחילה שרי להכשירן בהכי אלא שיש לדקדק דרבינו בפי' המשנה שם כתב וז"ל ואם נתן בהם ציר או מוריס וכיוצא בהם בתחילה וכו' מותר לתת בו יין אח"כ ומותר לתת בהם שכר לכתחילה וכו' ע"כ. מדכתב לשון ואם נתן משמע דלא הותר הכשר זה אלא בדיעבד וכן נראה ממ"ש גבי שכר לשון לכתחילה והוי היפך הגמרא להדיא ע"ש והכנה"ג בסי' קל"ה הניחו בצ"ע ולענ"ד נראה אי משום הא לא איריא דכיון דכתב רבינו לשון בתחילה הוי משמעותן לכתחילה וכבר ידוע דהלשון מועתק מערבי ללשון הקדש גם על רבינו בעל הטורים הקשה שם הכנה"ג ואפשר לישבו כמבואר למעיין אכן מ"ש על הרב ב"ח הא ודאי עקתא שבאמת הרב ב"ח ז"ל כתב בפירוש שמדברי הטור נראה דדוקא בדיעבד קאמר ויותר תמהתי דהזכיר בדבריו דברי התוס' שם שהביאו התוספתא דמשתמע קצת לשון דיעבד ולא נרגש דעלה בעו בגמרא ותירצו דאפילו לכתחילה ואעיקרא דדינא לא ידעתי מי הכריחו לפרש דברי הטור כן מה שלא מצינו בשום פוסק ואי ממ"ש אם הכניס וכו' יש לפרש דה"ק אם לא רצה לעשות ההכשר הראשון שכתב ז"ל לעיל אלא הכניס וכו'.

ועל מ"ש רבינו

ואינו צריך לכלום דקדק הרב לח"מ ז"ל דהיינו דוקא קודם שנתן בו השכר אבל אחר שנתן בו השכר צריך הכשר ושכן משמע בגמ' ע"כ. ואני הצעיר לא מצאתי הכרח זה בגמרא עיי"ש. וגם בדברי רבינו אין לנו הכרח חותך דאי ממ"ש אח"כ ומותר ליתן היין אחר שנותן הציר והמוריס אפשר דה"ה שכר אלא משום דטעם המלח אין שייך בשכר מכ"ש שבגמרא התירו השכר אפילו לכתחילה הן אמת דמצד הסברא ציר ומוריס שורף ומפליט טפי משכר והיינו טעמא שלא הזכירו בברייתא אלא ציר ומוריס.

הלכה יז

הלוקח כלים וכו'. הרמ"ך ז"ל בכת"י השיג על רבינו וז"ל וכבר מרן כסף משנה כתב בדבריו דבמשפך ומחץ של ישראל איירי רבינו ע"כ. ולמה שהקשה הרמ"ך ממ"ש רבינו

פי"ב איני רואה שום קושי אחרי המחילה הראויה דמבואר שם בדבריו דניגוב גרידא הוא דקאמר ולא ניגוב דמים ואפר המוזכר בגמרא ובדין כ'. שהרי כתב שם וז"ל משפך וכו' עד שידיחנו וינגב ואם לא הדיח הרי זה אסור ע"כ ואי ניגוב ע"י אפר קאמר הו"ל למימר ואם לא הדיח וניגב ה"ז אסור ותו דאם איתא למה הזכיר הדחה כלל הרי די בניגוב דבכלל מאתים מנה ועוד דאם איתא עד שידיחנו וינגבנו הו"ל למימר מדקאמר וינגב משמע דינגב מעצמו קאמר אחר הדחה. שוב ראיתי למרן ז"ל שם שנרגש מזה ונדחק בדברי רבינו הרבה מכח שהזכיר ניגוב אך אם נאמר כמו שכתבתי ניחא טפי ומה שהזכיר ניגוב הוא כדי שנדע שכלה כל צחצוחי היין והא ראיה שאם לא ניגב לא עיכב.

הלכה יח

וכן כוס של חרש וכו' עד אבל של חרש צריך הדחה. הרבה פירושים נאמרו בדברי רבינו עיין למרן הקדוש ז"ל ולענ"ד נראה אפשר דמ"ש רבינו אבל של חרש צריך הדחה ר"ל אם הם של גוים אפילו הם חדשים דהו"א דא"צ שום הכשר כמ"ש בדין י"ז הלוקח כלים חדשים וכו' קמ"ל דהיינו דוקא שאר כלים אבל כוס דרכו בשתיה והוא דבר קל והווה אין להתירו בלא הדחה מיהא ודו"ק.

הלכה יט

אם היו לבנים או אדומים או שחורים. לכאורה קשה טובא דרב זביד לא הזכיר אלא לבנים ושחורים אבל אדומים מנין לו לרבינו וכבר ראיתי להמפרשים ז"ל ולא מצאתי מי שנתעורר בזה ואי רבינו ס"ל דכיון דלא אסרו אלא ירוקים מכלל דכל שאר גוונים שרו א"כ מאי אירי שהזכיר אדומים ואולי דחד מנייהו נקט וה"ה לאינך כיון דבאמת לא נאסרו אלא ירוקים דוקא.

הלכה כ

גת של אבן וכו'. כתב מרן ז"ל דהיינו ברייתא דהגת והמחץ והמשפך וכו' ע"כ. וקשה דמאי אריא נקט רבינו גת ולא הזכיר מחץ ומשפך גם לעיל ד"ה הלוקח כלים וכו' פי' דרבינו מפרש הך דמחץ ומשפך בלוקח מן הגוי והתם מיירי כשהם של ישראל וקשה דאי ס"ל שהדין שוה למה לא הזכיר שם גת בהדי מחץ ומשפך מאחר דדינם שוה לפי דעתו ז"ל ובהכרח צ"ל לפי דברי מרן הקדוש דחדא מנייהו נקט בין הכא ובין התם ודינם שוה דאם הם של ישראל בין גת בין מחץ בין משפך דינם בשכשוך כיון שאין מכניסן לקיום וכשהם של גוי דינם ג"כ שוה בניגוב דכיון שדרך בהם הגוי בלעו טפי וצריכין ניגוב בין מחץ בין משפך בין גת מהטעם האמור והרב לח"מ ז"ל מחמת שלא היה לפניו דברי מרן

ז"ל נתקשו אצלו דברי רבינו ותירץ באופן אחר בדוחק עיין עליו ולכל הפירושים אין די באר בדברי רבינו ועיין בס' דינא דחיי ז"ל.

הלכה כב

גת של חרס וכו'. הראב"ד ז"ל השיג על רבינו ומרן הקדוש תמה עליו דלמה כתב שזה שיבוש כיון שיש מקום לסברא זו וכו' ע"כ. ולכאורה לא ידעתי מאי קא מתמה על הראב"ד דאי ממ"ש לעיל בהנהו זיקי דכתנא וכו' שאע"פ שאינו מועיל למה שבגו קטרי מועיל למה שבלוע בזפת וכו' אין זה מקום ברור לשיעלה בדעת הראב"ד ז"ל ותו דלמה לא תמה מרן ז"ל על הראב"ד לעיל בהשגה ראשונה ואולי כוונת מרן ז"ל כלפי מ"ש כאן הראב"ד ז"ל שזה שיבוש מה שלא השיג בלשון זה בהשגה ראשונה וזה גרם למרן ז"ל לתמוה עליו דהיה יכול הראב"ד ז"ל לחלוק על רבינו כפי דעתו ולא לכתוב לשון שיבוש כיון שיש לו לרבינו כמה פנים בסברתו וק"ל.

הלכה כג

אם היתה של שער וכו'. רש"י ז"ל פירש של שער אדם דלא בלעי טובא ע"כ ונראה משום דקשיתיה דאם הוא של בהמה היינו עמרא דקתני בהו מנגבן אך רבינו העתיק כדברי הגמרא ומה שנפרש בדברי הגמרא נפרש בדברי רבינו.

הלכה כד

הדפין והעדשים וכו'. רש"י ז"ל פירש שהעדשים הוא הגת עצמו ומכח זה כתב דאין הלכה כמתני' דקתני בגת שצריך ניגוב או יישון וכו' אלא הלכה כהך ברייתא דאין צריך אלא הדחה והתוס' לא נתעוררו בזה כלל אך דברי תורה עניים במקום אחד ועשירים במקום אחר דבנדה פ' תינוקת (נדה דף ס"ה) חלקו התוס' על פירוש רש"י ופירשו דעדשין הוא מכלי הגת ולא גת גופה אכן מכח שנתקשו מלשון גתיו דקתני בברייתא נטו להודות לפירוש רש"י וחלקו בין כשהגת היא של גוי לכשהיא של ישראל ונגע בה הגוי אכן לרבינו שסתם הדברים צריך לומר כהפירוש האחר ומ"ש רבינו ושל בצבוץ מנגבן רש"י ז"ל פי' דבצבוץ הוא קנבוס וקצת קשה דא"כ מאי שנא מדכתנא דקתני התם דבעייא יישון י"ב חדש ולא סגי לה בניגוב ובדוחק צ"ל שהקנבוס אינו בולע כמו פשתן אכן על הר"ש ז"ל יש לתמוה שכתב בסוף מס' טהרות על הך ברייתא גופה דבצבוץ היינו פשתן וקשה כנ"ל ומ"ש רבינו או חולטן במי זתים הר"ש ז"ל הביא שם גירסא אחרת או מולגן במי זתים ופי' שאין דרך לחמם המים כדי להוציא שומנן של זתים כל כך עד שיבשלו הזתים אלא כעין מליגת תרנגולין ולפ"ז צ"ל דעם כל זה נקרא הכשר כמו

רותחין משום דהזתים הם חריפים הרבה ויש כח בהן כמו רותחין אך רבינו העתיק לשון חליטה שהוא יותר מסתם רתיחה כדאמרינן גבי פסח ליכא בזמן הזה דידע למחלט.

הלכה כה

בזמן שהיתה וכו'. עיין לעיל פ"ג דין כ"א והרב המגיד שם. יהי רצון שנזכה לישוב ארץ הקדושה חדש ימינו כקדם כן יה"ר.

פרק יב

הלכה א

כיצד היא הנגיעה וכו'. נראה דקאי אמ"ש בריש פי"א דין ד' וז"ל וכל יין שיגע בו הכותי הרי זה אסור וכו' הא למדת שיין ישראל שנגע בו הגוי דינו כסתם יינן שהוא אסור בהנייה ע"כ וכאן מפרש כיצד היא הנגיעה וכו' הוא שיגע ביין עצמו וסיים וישכשך נראה דבעי נגיעה עם שכשוך אך אם שכשך ולא נגע או נגע ולא שכשך משמע דלא נאסר ולא משמע כן ממ"ש אחרי זה אבל אם פשט וכו' דהיינו נגיעה בלא שכשוך כתב שלא נאסר היין וכן אם אחז כלי פתוח של יין ושכשכו אע"פ שלא נגע נאסר היין הרי דכל הקפידה היא בשכשוך דוקא ומדקדוק לשון רבינו שכתב בחלוקה דנגע ולא שכשך דלא נאסר היין ולא כתב הרי זה מותר בשתיה משמע דלא בא להתירו אף בשתיה אלא לומר דלא יאסר בהנאה כשאר סתם יינם ותדע דלקמן דין ו' בבא היין מכחו של גוי שלא בכוונה התירו בשתיה הואיל ולא נגע ביין משמע דנגיעה בלא שכשוך אוסרו בשתיה מיהא ונמצאו דברי רבינו קיימים דבין נגיעה ביין עצמו לחודה בין שכשך בלא נגיעה אוסר אלא דנגיעה לחודה אינו אוסר אלא בשתיה ומותר בהנאה ושכשוך אוסרו אף בהנאה וכבר הקדים רבינו בפרק הקדום דכל מקום שנאמר אסור היינו איסור הנאה ומינה שכשכותב לא נאסר הכוונה שלא נאסר בהנאה אבל בשתיה לא הותר כאמור. והראב"ד ז"ל הבין הדברים כפשטן והשיג על רבינו אך עם האמור יבא הדבור על אופניו וכן היא מסקנת מרן והרב לח"מ ז"ל.

אלא שדברי מרן ז"ל יש לגמגם שמתחילה כתב שדברי רבינו כדברי רש"י ז"ל ורש"י ז"ל כתב ואח"כ יוציאנה ותהא מותרת בהנאה משמע להדיא דבשתיה לעולם הוא אסור מפני הנגיעה משמע שהבין בדברי רבינו דבנגע ולא שכשך אסור בשתיה מיהא ואח"כ כתב דלכאורה נראה מדברי רבינו דלא נאסר היין כלל ואף בשתיה מותר כלפי לייא הוא. ועוד מהיכן הוליד הך לכאורה הרי רבינו הקדים שנגיעת היין היא אוסרת וכיון שכן על כרחך שמ"ש אחרי זה דלא נאסר היין היינו בהנאה לחוד כדי שלא יסתור רבינו דברי

עצמו. וי"ל דכוונת מרן ז"ל דממ"ש דלא נאסר היין הן הכי נמי דמצינן לפרושי כדברי רש"י דלא נאסר בהנאה כי אם בשתיה אמנם מלשון אבל שכתב משמע שבא להתירו אף בשתיה ואמטו להכי נסתפק בדבר וצדד בדברי רבינו עד שעלה בהסכמה וכו'. ומ"ש שהתוס' והר"ן חולקים לא מצאתי שיחלוקו בזה אלא בטעם הדבר עיין עליהם גם מ"ש דמשמע ליה דשכשוך אינו נענוע כל דהוא וכו'. הוא מגומגם דמכיון שהשוה דברי רש"י לדברי רבינו הרי מבואר יוצא מתוך דברי רש"י דנענוע כל שהוא הוי שכשוך לאוסרו אף בהנאה שהרי כתב דכל זמן שידו תחובה ביין אם יוציאנה אי אפשר לשמור שלא ישכשך ואע"פ שאנו אוחזים את ידו ע"כ וכן דקדק הר"ן ז"ל עיין עליו גם ראיתי להדרכי משה יו"ד סי' קכ"ד סעיף ט' שכתב דיש להבין בדברי רבינו דאף שכשוך כל דהו אוסר בהנאה עיין עליו.

הלכה ב

נטל כלי וכו'. כתב מרן ז"ל בשם רבינו ירוחם שדעת רבינו לאסור אף היין העליון משום ניצוק כמ"ש לקמן דין י"א מדלא כתב בפירוש והיין שנשאר בכלי מותר ע"כ. ולא ידעתי איך החליט ז"ל שזו היא דעת רבינו. חדא דפשטן של דברי התלמוד אין מוכיחין כן דקאמר ההוא דנפיק לבראי גזרו ביה רבנן ההוא דיתיב בגוואי לא גזרו ביה רבנן ותו דעכ"פ למה לא כתב רבינו דנאסר כל היין ותו יש לתמוה טובא דמרן ז"ל כתב לקמן דין ט' גבי חבית שהניח הגוי אצבעו וכו' דלא אמרינן ניצוק חיבור אלא כשנאסר היין במגע גוי וכו' עיי"ש א"כ איך החליט כאן שגם העליון אסור משום ניצוק ודוחק לומר דמשם רי"ו הוא דקאמר לה ואיהו לא ס"ל וצ"ע ומ"מ אין להקל ותא חזי מאן גברא רבה דסהיד עלה.

הלכה ג

גוי שהיה אוחז וכו'. הרמ"ך ז"ל בכת"י וז"ל ועיין מה שאכתוב בע"ה בדין ט' ובדברי מרן ז"ל.

הלכה ד

העביר כלי חרש וכו'. התוס' ז"ל כתבו דהיינו דוקא כשנושא הכלי על ראשו או על כתפו שיש לחוש שמא נגע אבל אם נושאו במוט או בחבל וכיוצא שרי ונראה שדקדקו כן מלישנא דדרי דקאמר תלמודא אמנם רבינו שלא כתב לשון משא אלא העברה נראה דלא מחלק בהכי ודו"ק.

הלכה ה

גוי שנגע וכו'. נראה פשוט דלאו דוקא נגיעה בעלמא אלא אף אם שכשך כיון שהוא שלא בכוונה שרי דהא כבר הוכחנו לעיל דין א' שנגיעה בלא שכשוך אוסר היין עכ"פ בשתיה מיהא א"כ הכא דהוי שלא בכוונה נחתינן דרגא בהכרח.

הלכה ו

כיצד כגון שהגביה וכו'. בדין זה נחתינן תרתי הדרגות דאף ששכשך ע"י ההגבהה דאי אפשר בלאו הכי אפ"ה כיון דאיכא תרתי שלא נגע ממש וגם מדמה שהוא שמן שרי להדיא ולמ"ש רבינו דין ב' עיין להדרכי משה יו"ד סי' קכ"ד סעיף ט'.

הלכה ז

נכנס הגוי וכו'. להשגת הראב"ד ז"ל עיין להרב לח"מ והט"ז יו"ד סי' קכ"ד ואין להאריך.

הלכה ח

חבית וכו'. בחבית של חרס דוקא קאמר ומשו"ה כתב שלא יתפרדו החרשים אבל אם היא של עץ כעין שלנו אף שנסדקה לארכה מותרת וכן כתבו ז"ל ומ"ש רבינו דלרחבה שרי אף בשתיה שהרי אין היין על כחו נראה דהיינו מ"ש רש"י דמעשה לבנה בעלמא הוא דקעביד שהוא מכביד על החבית וכו' והיינו על כחו שכתב רבינו שהרי אין היין על כחו כלומר אין היין תלוי על כחו ומעתה אין לדמות דין זה להיא שכתב רבינו בדין ט' דחילוק גדול יש ביניהם ועיין להרא"ם ח"א סי' נ"ד שלא הבין כן ומכח זה נתקשה בדברי רבינו.

הלכה ט

או שהיה מטפח ע"פ החבית הרותחת וכו'. הרב ב"י ז"ל כתב שליקט החרצנים והפסולת מן החבית ונראה דהיא היא לענין דינא ומ"ש או שנטל חבית וזרקה בחמתו כן הוא לשון המשנה ומדנקטו חבית ולא אמרו שזרק חפץ נראה ע"פ מ"ש הר"ן ז"ל דמפני שהחבית היא כבדה ומשו"ה התירו בחמתו דטרוד הוא בכעסו ולא יהיב דעתיה לנסך אבל שלא בחמתו יש לחוש בחבית שמא יגע ביין ע"י שהוא מגלגלה אבל בחפץ אחר שזריקתו קלה באויר הן הכי נמי דאינו אוסר כלל וכפ"ז דברי רבינו נכונים ע"פ הש"ס וכן נראה מהירושלמי דקתני אין זריקה אוסרת ביין נסך עיי"ש ויש להכריח דבר זה מדקתני ליה בהדי הנך חלוקות דבכולהו איכא נגיעה ממש ביין א"כ הך דזריקת חבית ע"כ היינו נמי דנגע בחבית ביין ודו"ק. ועיין למרן והרב לח"מ והרב ב"ח יו"ד סי' קכ"ד והכנה"ג סי' קכ"ה בהגהת הטור אות י"ג.

הלכה י

החבית שהיה וכו'. מרן הקדוש תמה על הר"ן ז"ל שכתב בדעת רבינו שמ"ש אסור היינו בשתיה ממ"ש בפי"א דכל מקום שכתב אסור היינו אסור בהנאה וכו' ע"כ. ויפה תמה עליו אך כדי שלא נאמר שנעלמו מעיני הר"ן ז"ל דברי רבינו שבפי"א י"ל (כאן חסר וחבל על דאבדין).

פרק יג

הלכה ח

מותר לישראל וכו' עד והוא שיחד לו קרן זוית. מבואר הדבר דרבינו ס"ל דקמא לה הך אוקמתא דקרן זוית ופסק כאיכא דאמרי בתרא דאיתא בגמרא דף ס"ט ובהכי מיתבא השגת הראב"ד ז"ל ואפשר שזהו מה שחסר מדברי מרן ז"ל ודו"ק.

הלכה י

יין מבושל וכו'. שם דף ל"א ובפ"י דין ט' פסק דיין מבושל אין בו משום ניסוך ובשיעור הבישול לא ביאר רבינו בכמה. והר"ן ז"ל הביא י"א שהוא כדי שיתחיל להרתיח וי"א שהוא כדי שיתחיל להחסיר וסיים ז"ל דדא ודא אחת היא ומ"ש רבינו והשכר דין השכר לא הוזכר בגמרא וכתב מרן ז"ל דילמדו מדין יין מבושל ע"כ ומשמע לכאורה שהשכר של גוים אסור ומפני זה אם הפקידו ביד גוי צריך חותם שמא יחליפנו וקשה טובא דבפרק אין מעמידין (עבודה זרה דף ל"א) אמרו להדיא שהשכר של גוים לא נאסר אלא משום חתנות ופי' רש"י שלא ירגיל לעשות משתאות אצל הגוי ויתן עינו בבתו ע"כ ורב פפא היו מוציאין לו (היין) [השכר] לפתח החנות והיה שותהו ורב אחאי היו מביאין לו לביתו ושותהו וכתבו שם התוס' דאיסור שכר לא מצינו לא במשנה ולא בברייתא ושמא בימי האמוראים אסרוהו ורבינו בפי"ז דין י' כתב ואין שותים שכר שלהם שעושים מן התמרים ומן התאנים וכיוצא בהם דאינו אסור אלא במקום מכירתו אבל אם הביא השכר לביתו ושותהו שם מותר שעיקר הגזרה שמא יסעוד אצלו ע"כ.

גם בפ' ערבי פסחים (פסחים דף ק"ז) אמרו בעא מיניה רב הונא מרב חסדא מהו לקדושי אשיכרא אמר השתא ומה פירזומא ותאני ואסוני דבעאי מיניה מרב ורב מרבי חייא ורבי חייא מרבי ולא פשט ליה שיכרא מבעייא ופירש"י ורשב"ם פירזומא שכר שעורים שכר תאנים ואסוני שעושין שכר מפרי סנה כגון תותין והללו חשובים יותר מסתם שכר שלהם של תמרים ע"כ. ובפ"ק דכתובות אמרינן מכי רמו שערי באסינתא ופירש"י עריבות ששורין בהם שעורים לעשותו שכר והתוס' ז"ל כתבו פ"ק דע"ז דלא מצינו בכל התלמוד

שהיו עושים שכר כי אם מתמרים או מכשות עיין עליהם נקוט מיהא בידך דשם שכר לא נאמר כי אם על העשוי מאלו המינים שאין בעיקרן שום איסור אפילו מדרבנן וא"כ מאיזה טעם אסר רבינו השכר שלנו להפקידו ביד גוי כי אם על ידי חותם דאין לומר שמא יערב בו יין להכשיל את הישראל דהא כבר הסכימו כל הפוסקים דאין לחוש לזה ומה שחששו אינו אלא בעושה להנאת עצמו ובשכר אף אם יחליפהו משרא שרי והיה עולה בדעתי שכוונת רבינו כאן הוא על היין שרוף שנוהגים בזמן הזה דהיינו אגוא"ה ארדינטי שהזכיר הרב ב"י ביו"ד סי' קכ"ג שהוא עשוי משמרי היין או מצימוקין על ידי זיעה וכן מורה לשונו שהזכיר תחילה יין מבושל וזה ג"כ הוא מעין זה וכן נראה מלשון מרן ז"ל כנ"ל. אך הוא דוחק דאין דרכו של רבינו אלא לכתוב מה שנאמר בגמרא ואיך יכתוב מה שלא נמצא בזמן התלמוד ואף בשם שכר לא נמצא לא בגמרא ולא בפוסקים ואם נאמר דהן הכי נמי דבסתם שכר איירי אלא דיש לחוש לתערובת יין או שהיה נהוג בזמנו של רבינו לערב בו יין מ"מ היה לו לפרש ולא לסתום ואולי משום שהיה פשוט אצלו ודו"ק. ומ"ש רבינו אבל היין וכו' הרמ"ך ז"ל בכת"י השיג עליו וז"ל ועיין להתוס' ז"ל שהאריכו בזה ופתח פתוח לפני רבינו זלה"ה.

וכן החומץ וכו'. שם בגמ' אך היה לו לרבינו לחלק בחומץ מאימתי נקרא חומץ והרי שם אמרו דף ל' אמר רבא האי חמרא דהקרים (ופירש"י דהקרים החמיץ ולא חומץ הגון) עד תלתא יומי יש בו משום גלוי ומשום יין נסך מכאן ואילך אין בו משום גלוי ואין בו משום יי"נ ע"כ. ורבינו סתם הדברים ומצינו לר"ת שהביאו שם התוס' ד"ה אי משום אנסוכי וכו' שכתבו בשמו דבזמן הזה אין אנו בקיאים בטיב החומץ שמעשים בכל יום בדעות חלוקות יש קורין אותו חומץ ויש קורין אותו יין וכו' ע"כ. אך רבינו משולם התירו ורבינו נראה דס"ל כוותיה ומשום דסתם חומץ כבר עברו עליו שלשה ימים לא חש לפרש וק"ל.

הלכה יא

יראה לי וכו'. דין זה כבר כתבו רבינו פי"א דין ח' וכאן כפלו מפני שהוא ענייננו ולהשמיענו שהישמעאלים אינן בכלל עובדי ע"ז לענין זה דאילו לענין יהרג ואל יעבור מלתא דפשיטא היא שהרי הם כופרין בתורת משה רבינו ע"ה ועיין להרדב"ז סימן כ"א.

הלכה יב

אבל המפקיד וכו'. עיין מ"ש פי"א דין ז'.

הלכה יג

יש דברים וכו'. הרמ"ך ז"ל בכת"י השיג על רבינו וז"ל וכבר הליץ בעד רבינו מרן הקדוש ז"ל עיין עליו.

הלכה יד

וכן מותר וכו'. פי' ולא חיישינן שמא יגע כמו שסיים והתוס' כתבו באופן אחר עיין עליהם.

ומותר להריח וכו'. אף שרבינו פסק לעיל פ"ט דין כ"ג דפת שאפאה בתנור עם הבשר ודגים שצלאן עם הבשר אסור לאכלן בחלב דמשמע דריחא מלתא היא צ"ל דהתם ע"י הצליה והאפיה שנמשך זמן מרובה נכנס הריח עד שכמעט נרגש באכילה כמבואר במציאות משא"כ בריח שהבן אדם מריח אין פועל בעצמותו ובגופו ממש ודו"ק. וכיוצא בזה פסק רבינו פט"ו דהלכות תרומות דין י"ג הרודה פת חמה ונתנה ע"פ חבית של יין של תרומה אם הפת של שעורים אסור מפני שהשעורים שואבות הרי דאף בריח ממש מ"מ באוכלין יש מהם שנבלע הריח ונרגש מעצמו ודוק ועיין להרב לח"מ ז"ל.

אך קשה דמדכתב רבינו בחבית של יין נסך משמע שהריח אפילו של תקרובת ע"ז מותר להריח בו שהרי כתב לעיל פי"א דין א' ב' שיין נסך הוא תקרובת ע"ז וכזבח שקרב לה ממש ולכך איסורו בכל שהוא והרי מצינו לרבינו בפ"ט דהלכות ברכות שפסק דריח של ע"ז אסור להריח בו עיי"ש. ואין לחלק בין לכתחילה לדיעבד דהרי כאן התיר לכתחילה ואפשר דרבינו מחלק בין ריח שעיקרו להריח דזו היא הנאתו ליין שאין עיקרו להריח אלא לשתותו ועוד דסתם מריח ביין אין כוונתו ליהנות מן הריח אלא לבדוק היין אם הוא טוב וחזק או אם התחיל להחמיץ אלא דקשה לזה מדין פת שאפאה בתנור כנ"ל דאף שאין הבשר והדגים עיקרן להריח אפ"ה אסור אם לא שנאמר דהתם שאני שהוא ע"י אכילה שאוכל שטועם האיסור הנמשך מן הריח וכן נראה מדברי רבינו פט"ו דהל' תרומות דין י"ד שכתב וז"ל תנור שהסיקו בכמון של תרומה ואפה בו את הפת הפת מותרת שאין בה טעם כמון אלא ריחו והריח אין בו איסור ע"כ. הרי דהתיר משום דאין שם טעם אלא ריח משא"כ בבשר ודגים צלוים דידוע שנרגש הטעם ממש מכח הריח.

אכן ראיתי עוד לרבינו פט"ו דין ל"ג שפסק דאם צלה בשר שחוטה עם בשר נבילה או בהמה טמאה בתנור אחד מותר אפילו היתה האסורה שמנה הרבה והכשרה רזה שהריח אינו אוסר ואין אוסר אלא טעמו של איסור ע"כ. וזה נראה היפך ממה שכתבנו. אכן עדין פתח פתוח לפנינו להבין כוונת רבינו ממה שסיים דאין אוסר אלא טעמו של איסור דהוי שפת יתר ואין כאן מקומו ומי לא ידע דטעם האיסור אוסר אלא רמז לנו כוונתו הישרה דבשלמא גבי פת שאפאה עם בשר כיון דהוו שני מינים נרגש טעם האיסור בפת משא"כ בשר שחוטה עם בשר נבילה דהכל מין אחד ואין נרגש טעם הנבילה אינו אוסר כלל וזהו שסיים דאינו אוסר אלא טעמו של איסור ודוק כי נכון הוא ועיין להר"ן ז"ל שם.

הלכה טו

כבר ביארנו וכו'. לעיל פ"ח דין ט"ז ומ"ש חוץ מע"ז וכו' עיין בהל' ע"ז פ"ז דין ט'.
לפיכך גוי ששכר וכו'. כתב בשלטי גבורים דאף להיות סרסור בין גוי לגוי אסור דנמצא נהנה וכתבו ז"ל דאפי' בחינם אסור דהגוי יעשה לו איזה טובה מצד אחר ופשוט הוא ומ"ש רבינו הרי זה ישרוף אותם ויקבור האפר אף דבגמרא אמרו שיקבור האפר בי קברי הוא לא פסק כן דלא חמיר מכל הנקברים והנשרפים דלא חייבו לקבור האפר בי קברי.

הלכה יז

מותר לישראל וכו' עד והוא שיחד לו קרן זוית. מבואר הדבר דרבינו ס"ל דקמא לה הך אוקמתא דקרן זוית ופסק כאיכא דאמרי בתרא דאיתא בגמרא דף ס"ט ובהכי מיתבא השגת הראב"ד ז"ל ואפשר שזהו מה שחסר מדברי מרן ז"ל ודו"ק.

הלכה יח

השוכר את הפועל. פסק כסתם ברייתא שם ואף דבאידך ברייתא קתני דדוקא בדאמר לו כן לעתותי ערב הוא דשרי. בחבית בפרוטה רבינו מפרש כדברי התוס' דלעתותי ערב הכוונה כשהשלים קבלנותו וא"כ מלתא דפשיטא היא וכ"כ מהרש"א בס' לחם סתרים והרב לח"מ ז"ל ופשוט.

הלכה כ

ואם משנכנסה לרשותן אסור וכו'. פי' ז"ל דלאו דוקא שנכנסה לרשותן דהא אם גילו דעתן שאין רצונם שיקנה להם רשותן לא קנו אלא הכוונה דתלוי בדעתם אם כשהכניסוהו לרשותן שתקו הרי קנו ונאסר וכן משמע דומיא דחמץ בפסח וכו'.

הלכה כא

ישראל שהיה נושה וכו'. עיין הרמ"ך ז"ל מה שהשיג על רבינו ולכאורה קשה דמנא ליה הך משמעות מהברייתא שיהא אחריותו עליו אלא די"ל דס"ל כר"י שהביאו התוס' שם דף ס"ד דלשון המתן לי שאומר לו הגוי משמעותו דאינך יכול ליפרע ממקום אחר וצריך אתה להמתין עד שאמכור ומ"מ אין מקום להשגה זאת דכיון דרבינו העתיק הברייתא מה שנפרש בברייתא נפרש בדברי רבינו ואם הוא מוכרח מלשון הברייתא מוכרח ג"כ בדברי רבינו ואם אינו מוכרח גם בדברי רבינו נפרש כן וק"ל.

הלכה כג

ישראל שמכר וכו'. עיין הרמ"ך ז"ל וכבר מרן ז"ל פקח עיניו על זה ועיין עוד להתוס' יו"ט ז"ל אך במה שסיים מרן ז"ל דבמדד ולא פסק דהדמים אסורים אמאי כיון דאינו מוכרו אלא לאותו גוי שמכרו שרי. וי"ל דרבינו לטעמיה דסבר דאינו מותר למוכרו אלא

דוקא כשנתכוון להזיקו והכא לא נתכוון להזיקו וכו' ע"כ. ולכאורה קשה דרב אשי הוא דקאמר לה בפ' ר' ישמעאל (עבודה זרה דף נ"ט) ומייתי ראיה למלתיה מברייתא דקתני גוי שניסך יינו של ישראל שלא בפני ע"ז אסור ור' יהודה בן בתירא מתיר מפני שני דברים אחד שאין מנסכין אלא בפני ע"ז ואחד שאומר לו לא כל כמינך שתאסור ייני לאונסי ע"כ הרי שלא נתכוון להזיקו דלא נתכוון אלא להנאת עצמו לעבוד אלילו ואפ"ה שרי למוכרו לאותו גוי מיהא וכמ"ש רש"י ז"ל ותוס' שם דאף דלא קי"ל להתיר למוכרו לגוי אחר מההוא גוי מיהא שרי לאפרועי נזקו מטעם לא כל כמינך ע"כ. ומזה ג"כ קשה לרבינו גופיה דבסוף הפרק פסק דין זה בטעמו של מרן ז"ל עיין עליו ובשלמא לרב אשי לא תקשי ליה מהך מתני' דמדד עד שלא פסק דדמיו אסורים דרב אשי יתרץ דהכא לא נתכוון להזיקו כלל דסבור הגוי שהוא שלו כיון שכבר מדד לו אבל למרן ז"ל שחילק בין נתכוון להזיק ללא נתכוון קשה. וי"ל דכיון דרבינו מפרש לדרב אשי דדוקא לאונסו ונתכוון להזיקו קאמר ה"נ ברייתא דמייתי מפרש לה הכי ודוק.

הלכה כה

הנותן דינר וכו'. ברייתא דף ס"ד ואוקמה רב פפא בהקדים דינר כדברי רבינו ורב אשי אוקים לה כגון שנטל ונתן ביד דהו"ל מאכילן איסור בידים וכתב הרשב"א דרב אשי לא פליג אדרב פפא וכו' ורבינו לא הזכיר הא דרב אשי משום דמלתא דפשיטא היא אלא שראיתי להתוס' שם ד"ה תני טלו וכו' שכתבו דכשנותן להם הדינר ואמר להם לכו ואכלו וכו' והם נתנו הדינר לחנוני אע"פ שנשא ונתן ביד מותר דאינו אלא שלוחו של חנוני וכו' ע"כ. וקשה דהיכי שרי להאכילן איסור בידים ואף דנימא דהוי שלוחו של חנוני סוף סוף אין שליח לדבר עבירה ובשלמא אם הפועלים גוים וספי להו יין נסך איכא למימר דהגוי לא הוזהר על יין נסך דלא הוזהר אלא בע"ז לחוד אבל בפועלים ישראלים קשה ואולי י"ל דהכא אין כאן איסור ודאי דאין לנו וודאות שיתן להם שאינו מעושר או פירות שביעית לכך מקילינן בספיקו וגם בלשון רבינו שכתב לקמן אבל אם אמר להם אכלו ושתו בדינר זה וכו' משמע דאין שום איסור בדבר ורבינו יודה לדברי התוס' ודו"ק.

הלכה כז

מלך שהיה מחלק וכו'. שם דף ע"א אמר רב יהודה אמר רב מותר לאדם לומר לגוי צא והפס עלי מנת המלך מתיבי לא יאמר אדם לגוי עול תחתי לאוצר אמר ליה רב עול תחתי קאמרת הא לא דמיא אלא להא אבל אומר לו מלטני מן האוצר ופירש"י שהישראל חייב לתת למלך יין בארנונא וכו' ע"כ וזהו דעת הראב"ד ז"ל בהשגות וכן דעת התוס' ז"ל אמנם לרבינו קשיתיה דאי מיירי בחייב מס למלך א"כ אמאי לא מחלקינן בהקדים

דינר ללא הקדים כדאמרינן גבי פועלים תו קשיתיה קושית הר"ן ז"ל דבעול תחתי לאוצר אמאי מתסר דהא אמרינן גבי פועלים דאינו חושש משום יין נסך אלא בהקדים דינר או נשא ונתן ביד וכו' ע"כ והוא נכלל ג"כ בקושיא ראשונה ולא ניחא ליה לרבינו תירוץ הר"ן ז"ל דגבי פועלים דמיא למלטני מן האוצר וכו' וק"ל.

הלכה כח

כותי שנגע וכו'. עיין בדברי [מרן] הקדוש ז"ל ובמה שכתבתי אני הצעיר דין כ"ג ועיין להרמ"ך ז"ל.

פרק יד

הלכה א

כל איסורי מאכלות וכו'. לשון כל הכתוב בדברי רבינו כוונתו על הרוב כמ"ש בגמרא ארץ שרוב שיעוריה בכזית וכגון חלב ודם ונותר פיגול ונבלה ובהמה טמאה ויש ששיעורן בכעדשה כגון ח' שרצים ובריה ג"כ כברייתה חייב כמ"ש רבינו לעיל בפ"ב וסתם כזית שאמרו היינו עם הגרעין כדאיתא בברכות דף ל"ט ועיין להתוס' ביומא דף ע"ט והזית שאמרו לחה ולא יבשה וכדתנן בפי"ז דכלים כזית שאמרו בבינוני זהו אגורי ופי' בגמרא פ' כיצד מברכין ששמנו אגור בתוכו. ובשו"ת תומת ישרים סי' מ' כתב דבינוני שכתב רבינו יצא לו מהסוגיא דפ' יום הכפורים (יומא דף פ') אמר ר' אלעזר האוכל חלב בזמן הזה צריך שיכתוב לו שיעור וכו' ע"כ. ולא ידעתי למה לא הזכיר המשנה ערוכה דפי"ז דכלים כנ"ל ומ"ש בין למלקות וכו' כרת ילפינן מדכתיב ונכרתו לעיני בני עמם וכתיב במלקות ונקלה אחיך לעיניך גמר עיני מלעיניך ומשלקה הרי הוא כאחיך וה"ה לחייבו מיתה בידי שמים.

הלכה ג

כזית שאמרנו וכו'. בחולין דף ק"ג אמר ר' שמעון בן לקיש כזית שאמרו חוץ משל בין השינים ור' יוחנן אומר אף עם מה שבין השינים אמר ר' פפא בשל בין השינים כו"ע לא פליגי כי פליגי בין החניכים מר סבר הרי נהנה גרונו בכזית ומר סבר אכילה במיעים בעינן ע"כ ומדקאמר אמר רב פפא ולא קאמר רב פפא אמר משמע דלא בא לחלוק על מ"ש תחילה דפליגי רשב"ל ור"י בשל בין השינים אלא בא להודיענו שלא נבין המחלוקת כפשוטו דבבין השינים ממש פליגי אלא דכוונת מחלוקתם במה שבבין החניכים דאילו בשל בין השינים ממש א"א בעולם שיצטרף דהרי לא נהנה וכן נראה מפירוש רש"י שכתב וז"ל בשל בין השינים אפילו ר"י מודה דלא מחשיב בהדיה דהא לא נהנה לא גרונו

ולא מיעיו דאין אדם טועם עד שיהא סמוך לבית הבליעה כדכתיב וחיך אוכל יטעם בין החניכים המדבק בחכו שגרונו נהנה ומיעיו לא נהנים פליגי עכ"ל. וא"כ יש לתמוה על מרן ז"ל שכתב דשל בין השינים פלוגתא דר"י ור"ל וכו' ובין החניכים הוא לדברי הכל ע"כ וכלפי לייא הוא דהדבר בהיפך ואולי דגירסא אחרת היתה לו.

הלכה ד

כזית חלב וכו'. פ"ג דטהרות ומנחות דף כ"ה ובפי' המשנה פי' רבינו דידוע דטבע השמש ליבש וטבע הגשמים להגדיל וכו' ע"כ למדנו מדבריו דאף שהכזית נשלם ע"י הגשמים דהיינו שנתגשמו בתוכו אפ"ה מצטרף עם האיסור משום שמתחילתו היה שיעור שלם וכן העתיק רבינו פ"ד דשאר אבות הטומאות אך בפ"ד דטומאת אוכלין לא הזכירו ולא ידעתי למה עיין עליו.

הלכה ה

והבציקות שלהם. כן הוא לשון הברייתא במנחות דף ע' ופי' בגמרא דהא קמ"ל תבואה וקמחים דומיא דבצקות מה התם אוכלא בעיניה אף הכא נמי אוכלא בעיניה ופירש"י מה התם בצק אוכלא בעיניה לאפוקי קליפת שעורים וקליפת חטים דקה ורכה היא וראויה לאכול וכו' ע"כ.

הלכה ז

האוכל אכילה גדולה וכו'. נראה שיש ללמוד מדברי רבינו דאם הם גופים מוחלקים חייב בהתראה אחת על כל כזית וכזית דמ"ש כאן אכילה גדולה מדבר איסור ר"ל גוף אחד של איסור כגון נבילה או טריפה או דבר טמא וכיוצא אבל אם היה כזית נבילה מן השור וכזית נבילה מן השה וכזית נבילה מן הצבי הואיל ומצטרפין לכזית כמ"ש רבינו בדין הקודם מצטרפי נמי לענין מלקות ללקות על כל כזית בהתראה אחת. וכדתנן בכריתות דף י"ג הבא על חמש נשיו נדות בהעלם אחד שהוא חייב על כל אחת ואחת ובגמרא טעמא משום שהם גופין מחולקין והכי נמי אמרינן בקידושין היכי דמי אילימא שבא על אלמנת ראובן ועל אלמנת שמעון ועל אלמנת לוי אמאי אינו חייב אלא אחת הרי גופין מחולקין הרי שמות מחולקין וכו' ע"כ. אלמא דפשיטא ליה לתלמודא דבגופין מחולקין חייב על כל אחת ואחת אף דלא התרו בו כי אם התראה אחת. ואע"פ שכולן משם אחד ופסקו רבינו פ"ה דהלכות שגגות וכן מצאתי להריטב"א ז"ל שם אלא שחילק בין בעלי חיים כגון בא על הנידות או רבע כמה בהמות ולשחוטים כגון אכל חלב מכמה בהמות או נבילה מכמה נבילות דלא אמרינן בהו גופין מחולקים לחייב על כל אחת ומאי דתנן בפרק גיד הנשה אכל מזה כזית ומזה כזית סופג שמונים איירי שאכלן בשתי

התראות ואשמועינן וכו' ועפ"ז גם בבהמה נמי אמרינן גופין מחולקין בבעלי חיים דמה לי רבע ה' בהמות מה לי בא על ה' נידות וכן אם אכל אבר מן החי מחמש בהמות או שתלש חלב מחמש בהמות או שאכל דם הקזה מה' בהמות בהעלם אחד חייב על כל אחת ואחת ע"כ.

והרב משנה למלך ז"ל בפרקין ופ"א דהל' איסורי ביאה לא ראה המשנה דכריתות ולא דברי הריטב"א ז"ל שהרי דייק מהגמרא דקידושין הנ"ל שמכח דיוק יש ללמוד דין חדש דבגופין מחולקין אף שלא התרו בו חייב על כל אחת ואחת וכו' ע"כ. ומה צורך לדיוק מה שהוא גמרא ומשנה ערוכה כנ"ל. אכן נראה דהר"ב מל"מ ז"ל נמשך אחרי דברי התוספות דזבחים דהביאו ההיא דפרק עשרה יוחסין ולא הזכירו ההיא דכריתות ונראה פשוט דהתם לענין חטאות ואנן בעינן לאתויי למניין מלקות ולכך מייתו מההיא דקדושין וק"ל. ודעת רבינו נראה כדברי התוס' שהזכיר הרב שם דאף בדברים שאינם בעלי חיים אמרינן גופין מחולקין לחייב על כל אחת ואחת בהתראה אחת והיינו מדדימו ההיא דבא על חמש אלמנות וכו' לאוכל כזית פיגול וכזית נותר וכו' עיי"ש.

הלכה ח

האוכל כשעורה וכו'. מרן הקדוש כתב שהוציאו מהמשנה פרק אמרו לו ופסק כחכמים וכו' ותמה על רבינו בשיעור שהיית השתיה מכח הברייתא ששנו בה כדי אכילת פרס ורבינו פסק כדי שתיית רביעית ותירץ בשם המ"מ דהוציאו מהתוספתא פרקא בתרא דיומא וכו' וההיא דכריתות לא נאמרה אלא לענין לפסול את הגויה וכו' ע"כ. משמע מדבריו דמפרש דהך ברייתא דכריתות לא פליגא אתוספתא דיומא דההיא לענין חיוב קרבן או מלקות וההיא לענין פיסול הגוויה ולכאורה קשה דבההיך ברייתא קתני להדיא לפסול את הגוויה בין בחלוקא דצירוף האוכלין בין באידך דצירוף המשקין וכי היכי דסיפא לענין גוויה דוקא ולא איירי בשאר איסורין ה"נ ברייתא צ"ל דלא איירי בשאר איסורין וא"כ מאי איריא בשיעור המשקין אפילו בשיעור האוכלים לית לן למילף מינה מידי לענין השהיה ותו דכי היכי דילפינן מההיא תוספתא דיומא לשאר איסורין ג"כ לשהיית השתיה אמאי לא נילף נמי לענין שהית האוכלים ונילף כולה מהתם ומרן ז"ל ציין מהמשנה דכריתות דקתני בה נמי שהיית השתיה ויש לישב קצת כמבואר למעיין ועיין עוד למה שכתבתי בס"ד בפ"ב דשביעית עשור.

הלכה ט

וכן השותה וכו'. עיין בשו"ת זרע אברהם או"ח דף ב' מה שפלפל עם מהר"א הלוי ז"ל אי בעינן רביעית גם בחמץ וחלב בעת האכילה או דילמא כיון דעיקרן אוכל יהבינן להו

שיעורייהו כאוכל בכזית עיין עליו והדברים נוטים יותר דגם באלו בעינן רביעית מדעריב להו בהדי הדדי וק"ל.

הלכה יא

כיצד הרי שהמחה וכו'. וה"ה אם אכל דבר איסור כרוך בסיב או בדבר אחר שלא נהנה גרונו שהוא פטור כמ"ש רבינו גבי מצה פ"ז אך אם כרך בדבר שהוא ראוי לאכילה נראה ודאי דחייב וכמ"ש רבינו פ"ג דשאר אבות הטומאות דין א' דאם כרך מנבילת עוף טהור ובלעו בסיב טהור ובחזרת וכיוצא טמא וכן אוכל דבר איסור אכילה גסה עד שהזיקו ג"כ הוא פטור וכמ"ש רבינו בפ"ב דשביתת עשור ועיין מה שכתבתי שם בס"ד ובפ"ט דהלכות תרומות וכמ"ש התוס' בנזיר דף כ"ב והמל"מ פ"ה דיסודי התורה ועיין הרמ"ך וז"ל ודבר פשוט הוא דבעלמא אמרינן נפש לרבות את השותה.

הלכה יד

עוברה שהריחה וכו'. דברי רבינו לקוחים מהברייתא דכריתות דף פ"ה דקתני התירו לעוברה פחות מכשיעור אפילו טובא מפני הסכנה וביומא דף פ"ב תנן עוברה שהריחה מאכילין אותה עד שתשיב דעתה ובגמרא ת"ר עוברה שהריחה בשר קודש או בשר חזיר תוחבין לה כוש ברוטב ומניחין לה על פיה אם נתישבה דעתה מוטב ואם לאו מאכילין אותה רוטב עצמו וכו' ואם לאו מאכילין אותה שומן עצמו שאין לך דבר שעומד בפני פקוח נפש ע"כ. ורבינו השמיט הא דתוחבין לה כוש ברוטב ואם סמך עצמו על הברייתא דכריתות שם לא הוזכר רוטב כלל אלא חצי שיעור להדיא וודאי מדנקט הכא רוטב הוציאו מזאת הברייתא וא"כ למה השמיט תחיבת כוש דקפיד ביה בברייתא כדי למעט באיסור כל מאי דאפשר. גם שם ביומא בפירושו למשנה כתב סתם מאכילין אותה עד שתשיב נפשה והשמיט כל האמור בברייתא ואי הוה ס"ל כסתם מתניתין למה הזכיר כאן דמאכילין אותה מן המרק כלל הא כפי פשטן של דברי המשנה אפילו מן הבשר עצמו מאכילין אותה להדיא לכך נראה דרבינו קשיתיה דהך ברייתא פליגא אמתניתין דקתני מאכילין אותה דמשמע מהאיסור עצמו ובברייתא לא התירה אלא טעימת הרוטב אבל גוף האיסור להדיא לא ולכך מפרש לה דלאו דוקא תוחבין לה בכוש דהא רוטב הוא ומה לי תחיבה בכוש מה לי טעימת הרוטב בקערה ולכך כתב כאן סתם דמאכילין אותה מן המרק תחילה כי היכי דלא ליפלוג אמתני' דודאי השכל מחייב דכל כמה דמצינן למעוטי איסורא טפי עדיף ולא תחלוק המשנה בזה ומכ"ש אם נפרש דמתניתין איירי בדבר שאין בו רוטב והברייתא איירי בדבר שיש בו רוטב דודאי לא פליגי.

אלא דתו איכא למידק אמאי לא העתיק רבינו דלוחשין לה באזנה תחילה כדאיתא התם בגמרא ואף דהתם לענין יוה"כ קאי מסתברא דמעשה שהיה כך היה והן הכי נמי דה"ה בשאר איסורים דהא מעשים בכל יום שמתאוית האשה מעוברת מדבר איסור ולוחשין לה באזנה שדבר זה אסור ופעמים שהוא נח מתאוותו וצ"ל דפשיטא דהוא הדין בנדון דידן וסמך אמ"ש פ"ב דשביעית עשור ותדע דהתם כתב בסתם דיאכילוה מעט מעט וכאן ביאר הדברים יותר אף שהברייתא גבי יוה"כ מתנייא ודקדק רבינו לכתוב עד שתשיב דעתה כלשון המשנה משום דאין דרך קבוע למלאות תאוותה ופעמים שתאכל חתיכה אחת או פירות יותר מאחת ולא נתמלאה תאוותה ותפיל כאשר שמענו מעשים אמתיים שלפעמים היא מעוברת משנים ושלש וולדות ואם לא תאכל כל מה שהיא תאווה ממש תכף ומיד תפיל ודע דרש"י ז"ל פ"ה דאבות גבי עשרה נסים נעשו לאבותינו בבית המקדש וכו' לא הפילה אשה מריח בשר הקדש. פי' מתאות בשר הקדש אי נמי מריח אברים של המערכה שאילו הריחה ובאת לטעום אין שומעין לה להאכילה בשר קודש ע"כ. והביאו התוס' יו"ט שם ולכאורה הוא תמוה דאיך נאמר דנעלם מעיני כבודו של רש"י ז"ל זאת הברייתא מפורשת בלי חולק דקתני עוברה שהריחה בשר קודש וכו' ועוד הלוא כלל פשוט הוא בכל התלמוד שאין לך דבר עומד בפני פקוח נפש ובדוחק היינו יכולין לומר דכיון דהברייתא הזאת לא התירה להאכילה הבשר להדיא אלא תחילה תוחבין לה כוש ברוטב ושוב משקין אותה מן הרוטב וכו' זהו מ"ש אין שומעין לה להאכילה בשר קדש כלומר תכף ומיד אלא כדינו. אי נמי י"ל דרש"י גופיה הרגיש בקושיא זאת דאיך שייך למתני נס בדבר זה הלא מן הדין יכולין להטעימה בשר הקדש כדאמרן ומה צורך לנס לכך הוכרח לפרש דאף דמצד הדין הוא מותר גמור מ"מ לא היו שומעין לה שלא לזלזל בקדשים וזה היה כחו של נס ודוק כי זה נכון ועיין בס' שמות בארץ שם שהביא תירוצים אחרים.

הלכה טו

וכן החולה וכו'. לא ידעתי מאי איריא חולה דאפילו בריא גמור שרי להדיא כדמוכח מהנהו עובדי דסו"פ אף על פי. גם הר"ן אמתניתין דעוברה כתב דה"ה לבריא וכו' והוא פשוט ואולי כוונת רבינו שע"י הריח נחלה והיינו מ"ש בגמרא חזייה דמחוור אפיה כלומר שנשתנו פניו והם דברי הר"ן ז"ל שכשרואין שנשתנו פניו הרי הוא מסוכן ומאכילין אותו מיד. אי נמי י"ל דרבינו דיבר בהווה ומצוי יותר וה"ה לבריא וסמך על המבין מכ"ש שכבר הזכיר דין מי שאחזו בולמוס וכו'. ודע שראיתי להרמ"ך בכת"י שכתב וז"ל עוברה שהריחה וכו' ולכאורה הם דברים תמוהים הרבה ואולי שכוונתו

להשיג על רבינו במ"ש דינו כעוברה דמשמע דמאכילין לו מן המרק תחילה וכו' וזה לא יתכן אלא בעוברה שאין היא מצד עצמה מתאוית אלא העובר וכיון שעדין לא יצא לאויר העולם דרכו לנוח בטעימה בעלמא משא"כ האיש שנחלה צריך בהכרח להאכילו תכף וכדחזינן בעובדא דאמימר ומר זוטרא ורב אשי אלא דאם נפרש כן דברי הרמ"ך ז"ל אינו מדוייק מ"ש עוברה שהריחה וכו' ובמשנה קתני מאכילין אותה עד שתתיישב דעתה דמשמע שאין משערין בדבר כלל ויותר נראה לומר דכוונת הרמ"ך ז"ל דיש לדייק במשנה דנקט עוברה שהריחה ולא קתני מי שהריח וכו' אלא שהכוונה דבעוברה אף שלא נשתנו פניה כיון שהריחה ושאלה נותנין לה תכף מחשש שמא תפיל משא"כ באיש דאין תלוי בריח לחוד אלא בעינן שישתנו פניו כדמוכח מההיא עובדא דאמימר ומר זוטרא ורב אשי דקאמר חזייה דמחוור אפיה וא"ל לרבנן חזיתיה דרוח צרעת פרחה ביה וכדברי מרן שהזכרנו. אי נמי בעינן שיראה בו סימן שהוא מסוכן כדאמרינן התם בההוא רומאה דהוה קא אכיל רמוני קמה דההיא אתתא וכו' עד דזג לה ופי' רש"י נפחו פניה וכריסה ונעשו כזכוכית שכך דרך הנפוחים ע"כ. ואין זו השגה לדברי רבינו דמלתא דפשיטא היא שאין מאכילין דבר איסור אלא מכח חשש סכנה מבוארת בין שגרם הריח בין שגרם ראית העין תדע דהא עוברה שהריחה תנן ואם ראתה ונתאוית וכי נאמר שישתנה הדין וכבר ביאר רבינו דין החולה בהל' שביתת עשור דבעינן סימני חשש סכנה וגם כאן כתב בדין י"ג ופשוט.

הלכה טז

מי שאחזו בולמוס וכו'. משנה שם דף פ"ג מי שאחזו בולמוס מאכילים אותו אפילו דברים טמאים עד שיאורו עיניו ובגמרא ת"ר מנין היו יודעים שהאירו עיניו משיבחין בין טוב לרע אמר אביי ובטעמא ע"כ. ופי' רש"י משיודע להבחין בין טעם תבשיל יפה לטעם תבשיל רע ע"כ. ורבינו השמיט הך ברייתא נראה משום דקשיתיה דאי הויא הך ברייתא היפך מתניתין דלא סגי בשיאורו עיניו אלא שידע להבחין א"כ הו"ל לאתויי בלשון קושיא והתניא וכו' אלא ודאי דלא פליגא וא"כ מאי קאמר מנין היו יודעין וכו' והרב שמות בארץ שם כתב דספיקא דברייתא היינו למי שאין לו ראות כגון סגי נהור ולענ"ד נראה כוונת הברייתא משום דלפעמים אפי' שכבר האכילוהו אינו נח לפתוח עיניו בקל מחמת החולי אף שכבר האירו באמת וחשש הברייתא שלא להרבות באיסורין ולהכי בא אביי לומר ובטעמא ופי' רש"י משיבחין בין טוב לרע שהוא דבר קל ולא פירש משיבחין בין תבשיל יפה לשאינו יפה כל כך משום דנקיט לה לחומרא שלא להרבות באיסורין ורבינו חשש יותר לפקוח נפש ופסק כמתניתין וכ"כ בפירוש המשנה עיי"ש. ומכ"ש שרבינו

היה רופא מובהק וידע דכדי שינצל לגמרי בעינן שיאורו עיניו דוקא דשורייקי דעינא באונתא דלבא תלו. אי נמי י"ל באופן אחר דכוונת הברייתא להקל דמשיאורו עיניו הוא יותר קל משיבחין דכיון שראינו שמכיר פלוני ראובן ופלוני שמעון די והברייתא לא סגי לה בהכי ואף אם נאמר דטבע זה החולי דעיניו פקוחות אך אינו רואה עד שיאכל מ"מ מחמת החולי אינו נח להאיר וכוונת הברייתא דמאכילין אותו עד שיאורו עיניו ממש דהיינו עין שכלו להבחין וכו' ורבינו נקט לה כסתם מתניתין לחומרא וזה מדויק ממה שסיים אם האירו עיניו דיו וכו' דמשמע שאין להרבות באיסורין והמעיין יבחר.

הלכה יז

כיצד וכו' נבילה וספיחי שביעית. בברייתא שם אין שם חלוקה זאת ואולי רבינו הוה גריס לה. ועל כרחך דשביעית ונבילה מאכילין אותה נבילה ומשמע דשביעית חמור משום דהוא עשה וחמיר מלא תעשה דקי"ל דאתי עשה ודחי ל"ת ומ"ש טבל ותרומה אם א"א לתקן הטבל הך לישנא משמע שהמניעה היא מצד שאין כאן בקי שידע לשער ולתקן הטבל או שיש כאן מניעה אחרת לא שהמניעה מצד החולה שאין מספיק לו אם נפריד התרומה מהטבל כפי' רש"י ז"ל ונראה דקשיתיה לרבינו דאם איתא כפי' רש"י הו"ל לתקנו וליתן לו הטבל מתוקן שאין בו שום איסור ושוב יתנו לו התרומה שהוא דבר מועט ובהכי קא ממעטינן באיסורא וק"ל.

הלכה יח

לפיכך יש אוכל כזית אחד וכו'. לאו דוקא קאמר דכדי לחייבו משום יום הכפורים בעינן ככותבת שהוא שני זתים כדאיתא התם פ"ג דכריתות אלא כזית אחד כלפי האיסור קאמר וק"ל ומ"ש ומתוך שנוסף בו איסור הנייה וכו' ועיין מה שכתבתי בס"ד לעיל פ"ט דין ו'.

פרק טו

הלכה א

מין בשאינו מינו בנותן טעם. מפשט דברי רבינו דבמין בשאינו מינו לא משערינן בששים אלא בנותן טעם כפשוטו וזהו מ"ש אח"כ כיצד חלב הכליות שנפל לגריסין וכו' אם לא נמצא בהם טעם חלב הרי אלו מותרים ולא כתב הרי אלו מותרים מן התורה משמע דאפילו איסורא דרבנן אין כאן ומ"ש לקמן דין ה' דכדי שיאבד עוצם מיעוט האיסור בעינן ששים וכו' לא קאי אלא אמין במינו שקדם דהיינו חתיכת נבילה שנתערבה בחתיכות של שחוטה אלא דקשיא לן דכיון דמדין תורה חמירי מין בשאינו

מינו ממין במינו שהרי בשאינו מינו בנותן טעם ומין במינו חד בתרי בטיל ופשיטא דנותן טעם בעי טפי מחד בתרי מעתה למה החמירו חז"ל במין במינו להצריכו ששים ובשאינו מינו דחמיר אוקמוה אדין תורה בנותן טעם. וי"ל דנותן טעם לפעמים חמיר ששים דיתכן דברים שנותנין טעם אפילו ביותר ששים וכן מצאתי להרב ב"י יו"ד סי' צ"ח שכתב דלרבינו במין בשאינו מינו סמכינן אטעימת גוי אם אומר שיש בו טעם אפילו ביותר ששים אסור עיי"ש. ומשום הכי לא רצו חז"ל לגזור דכבר הוא חמור מצד עצמו מצד אחד אלא שאחרי העיון אין זה אמת אלא דנותן טעם גופיה אינו אלא מדרבנן דמדאורייתא לית לן אלא חצי שיעור וטעמא משום דחזי לאיצטרופי כדאיתא בפ' יום הכפורים משא"כ בנותן טעם דאם אין כזית בכדי אכילת פרס אפילו יאכל הקדרה כולה אין כאן חיוב מדאורייתא והן הן דברי רש"י שהביא מרן הקדוש דטעמו ולא ממשו אינו אסור אלא מדרבנן אף דבמין במינו נראה דפליג רבינו ארש"י ז"ל דס"ל דאפילו באלף לא בטיל כמ"ש בפ' כל הבשר (חולין דף ק"ט) וע"ז דף ס"ט.

הלכה ב

נמצא בהם טעמו וכו'. עיין הרמ"ך ז"ל וכבר נתבארו הדברים ודעת רבינו ז"ל.

הלכה ג

כיצד הוא ממשו וכו'. מדברי רבינו נראה דכל שיש כזית מן האיסור בכדי אכילת פרס זה נקרא ממשו ואפילו אם האיסור נימוח לגמרי ובזה פליג רבינו ארש"י ז"ל בפ' גיד הנשה דף ס"ז דכשנימוח האיסור אין כאן ממש ושיטת הפוסקים וראיותיהם בדינים אלו עיין להרב ב"י יו"ד סי' צ"ח והפר"ח או"ח סי' קמ"ב.

הלכה ד

נפל חלב הכליות לחלב האליה וכו'. נראה דנקט הני משום דנקראו חלב כמ"ש פ"ז דין ה' דהאליה נקראת חלב בלשון הפסוק וס"ל דבתר שמא אזלינן ועיין מ"ש פט"ז דין י"ד ומזה נראה דשומן ובשר וכ"ש חלב דהיינו תרבא ובשר הו"ל מין בשאינו מינו וכדעת הפוסקים שהביא הרב ב"י ריש סי' צ"א. אך מאי דאיכא למידק במה שהצריך שנים מן ההיתר נגד אחד מן האיסור ומשמע דדוקא קאמר דאם היה אחד מן האיסור ופחות משנים מן ההיתר כגון לח בלח או שנים מן האיסור ושלשה מן ההיתר בדבר יבש שהוא עומד בפני עצמו לא בטיל ואסור מן התורה ועם כי חז"ל אמרו בכמה מקומות יבש ביבש חד בתרי בטיל אעיקרא דדינא פירכא אמאי כיון שעיקרן של דברים מפני שהתורה אמרה אחרי רבים הא כל שההיתר טפי מן האיסור מקרי רבים דאפילו בדיני

נפשות ל"ו מזכין ול"ה מחייבין זכאי וכן להיפך לולי דרשא דלא כהטייתך וכו' ואיך נחלק העניינים והדרשות בפסוק אחד.

ומאי דנראה לענ"ד פשוט דהן הכי נמי מאי דאמרו חד בתרי מלתא פסיקתא נקטו ומשום דביבש א"א לאוקומי כי אם חד בתרי דאי בציר מתרי שלמים כגון שאחד מן ההיתר הוא חסר הרי הוא ניכר וכיון דבדבר שאינו ניכר אנן קיימינן בהכרח חד בתרי בעי ומינה דאי הוו תרי דאיסור ותלתא דהיתר משרא שרו כדאשכחן בדיני נפשות דכי טפי חד היינו רבים אך לפ"ז נפק"מ לכשהאיסור נימוח שאם יתרבה ההיתר אפילו דליכא על חד תרי שרי ורבינו כתב להדיא אם היה חלב האליה כשנים בחלב הכליות דמשמע דבעי דוקא שנים אף דבזה ג"כ יש לדחות דנקט האי לישנא משום דבר יבש דבעי למימר אחרי זה ודייק לשונו שכתב בשנים כלומר קרוב לשנים ולא כתב שנים לאורויי דבנימוח לאו דוקא קאמר ושוב מצאתי להרב מנחת כהן ז"ל בס' התערובות ח"א פרק א' שעמד בחקירה זאת והסכים לדברינו שבח להשי"ת אך עם כל זה אין דעתי נוחה עדיין דא"כ לכתוב קרא אחרי רוב מאי אחרי רבים דמשמע דלעולם בעינן אחד שלם יותר והרב כתב שם דבלח בלח אפילו כל שהוא יותר רוב מקרי ודוק. וזכורני שהמפרשים ז"ל כתבו דאף דמן התורה חד בתרי בטיל לא יאכלם כולם איש אחד דא"כ עכ"פ אכל האיסור אלא יאכלום בשנים או בשלשה כדי שכל אחד יכול לומר אני אכלתי ההיתר אך זה אינו אלא מדרבנן לא מדאורייתא ודו"ק.

הלכה ו

וחוץ מטבל וכו'. הרמ"ך ז"ל בכת"י השיג על רבינו וז"ל ביאור דבריו דבע"ז דף ע"ג אמרו בשלמא יין נסך משום חומרא דע"ז אלא טבל מאי טעמא כהיתרו כך איסורו האמר שמואל חטה אחת פוטרת כל הכרי והקשו התוס' דבירושלמי קאמר דטעמא משום דטבל יש לו מתירין וכו' ותירצו דאיצטריכו השני טעמים דאי מטעם דבר שיש לו מתירין הו"א דוקא כשהבעלים בעיר אבל אם אינם בעיר הוי כאין לו מתירין כיון שיש טורח והוצאה להוליכו אצל הבעלים כמ"ש ר"ת פ' הזהב הילכך אצטריך טעמא דכהיתרו כך איסורו ואי משום האי טעמא לחוד הו"א טבל דוקא אבל מעשר ראשון הטבול לתרומת מעשר דבהכרח מעשר מן המעשר בעי לאפרושי לכך אצטריך טעם הירושלמי ע"כ. ולכאורה הוה קשה בדבריהם דמאי מקשו מגמרא ירושלמית לגמרא דידן אימא דפליגי בהא. אך אין זה קשה דכל כמה דמצינן להשוות הירושלמי עם גמרא דידן טפי עדיף וה"נ מצאו התוס' ז"ל תירוץ נאות לשני הטעמים דאצטריכו תרווייהו אלא דאכתי קשיא לי בגוויהו אמאי אצטריכו לאתויי מהירושלמי הרי גמרא ערוכה היא בנדרים דף נ"ח

ר' שמעון אומר כל דבר שיש לו מתירין כגון טבל ומעשר שני והקדש וחדש לא נתנו בהם חכמים שיעור ופי' ר"ש שם דלהכי אפי' באלף לא בטלי דהא אפשר להו בתקנתא ע"כ. וחפשתי בירושלמי במס' ע"ז ולא מצאתי דבר זה רק בנדרים פ"ו עיי"ש מ"מ אכתי קשה ואפשר דהירושלמי שהזכירו התוס' הוא לאשמועינן דאיסור טבל במשהו משום דיש לו מתירין וההיא דנדרים מצינן לדחויי דכללא הוא דהא כייל ר"ש אבל לא שטעם איסורן במשהו משום דבר שיש לו מתירין. ואיך שיהיה עלה בידינו מלבד מ"ש מרן ז"ל דרבינו תפס טעם הירושלמי מפני שהוא כולל יותר עיין עליו דרבינו יש לו סמוכות מהך ברייתא דנדרים כמבואר. ועוד נראה דרבינו כתב לקמן דין י"ב יראה לי וכו' לא יהיה זה שיש לו מתירין חמור מן הטבל וכו' וכיון שדעתו ז"ל ללמד כל דבר שיש לו מתירין מטבל לכך נקט טעם זה שהוא ג"כ אמיתי ודו"ק. ועניין תיקון תערובת הטבל עיין בפ"ח דהל' מעשר ועיין עוד מה שאכתוב בדין ט' גבי חמץ בפסח.

הלכה ח

פירות שביעית וכו'. ביאור דברי הראב"ד בזה עיין להרנ"ח דף ק"י ובס' צרור החיים נר"ו.

הלכה ט

חמץ בפסח וכו'. כתב מרן ז"ל שבא לתרץ למה לא אמרו ר' יוחנן וריש לקיש וחוץ מחמץ בפסח שבין במינו בין שלא במינו בכל שהוא ונתן טעם מפני שהוא דבר שיש לו מתירין ולא איירו ר"י ור"ל אלא באיסורי תורה שאין להם מתירין ע"כ. ודבריו תמוהים הרבה במ"ש דר"י ור"ל לא איירו אלא בדבר שאין לו מתירין דהרי טבל בהכרח הוא דבר שיש לו מתירין ואף דאינהו יהבי טעמא משום דחטה אחת פוטרת כל הכרי מ"מ בהכרח צ"ל דחדא מתרי טעמי נקטו מכ"ש דהכי תניא בברייתא דנדרים ובירושלמי כמ"ש לעיל דין ו' ואף את"ל דלא ס"ל לר"י ור"ל הך טעמא כדי לאוסרן בכל שהוא אלא הטעם דחטה אחת וכו' מ"מ קשה טובא דכיון דרבינו יהיב טעמא לטבל משום דבר שיש לו מתירין מעתה למה הוצרך בחמץ בפסח להרגיש עצמו ולעשות ריוח בין הדבקים בין טבל לחמץ בפסח משום קושיית ר"י ור"ל לדעת מרן ז"ל.

שוב זכיתי ומצאתי כדברי בס' עץ החיים להר"ח אבולעפיה בסוף הסימן דף ו' ע"ג והוסיף קושיא אחרת עצומה דר"י ור"ל ס"ל דחמץ אפי' בזמנו אינו אלא בנותן טעם בין במינו בין שלא במינו כדאיתא בפסחים דף כ"ט מעתה אין אנו יכולין להוציאו מן הכלל והניח הכל בצ"ע עיי"ש. וקושיא זו תפול ג"כ בדברי מרן ז"ל במ"ש לעיל גבי פירות שביעית שכתב שבא רבינו לתרץ קושיא דלמה לא הוציאו ר' יוחנן וריש לקיש שביעית מכלל כל האיסורין שבתורה כמו שהוציאו טבל ויין נסך וכו' ע"כ. וקשה טובא

דכיון דאינהו לא ס"ל טעמא דדבר שיש לו מתירין כדמוכח ממ"ש בפרק כל שעה דאפי' חמץ יש לו ביטול בנותן טעם מעתה מה שהוציאו כאן טבל ויין נסך בהכרח יין נסך משום חומרא דע"ז וטבל משום דכהיתרו כך איסורו דוקא א"כ מה ענין שביעית עם אלו. ואנכי הרואה שקושיא זאת תפול ג"כ על דברי התוס' שם בע"ז שכתבו דהני תרי טעמי דכהיתרו כך איסורו וטעם דבר שיש לו מתירין אצטריכו תרוויהו דוקא כמו שכתבתי דבריהם לעיל דין ו' גבי טבל וכו' דמשמע דר' יוחנן וריש לקיש ס"ל טעמא דדבר שיש לו מתירין וזה אינו דחמץ בפסח דבר שיש לו מתירין הוא ואפ"ה ס"ל דבנותן טעם לחוד הוא שיעורו וכשאינו נותן טעם דיתכן אפי' פחות מששים בטל. הן אמת דכפ"ז תקשה טובא על ר"י ור"ל דהוו אמוראי מהברייתא דר' שמעון בנדרים דף נ"ח שהזכרתי לעיל דין ו' דפשטא דברייתא משמע דטעם חומר איסור טבל ומעשר שני והקדש וחדש משום דיש להם מתירין דאל"כ לאיזו נפקותא הזכיר הכלל דכל דבר שיש לו מתירין.

והנה לדעת התוס' נוכל לתרץ ולומר דחמץ בפסח הוי דבר שאין לו מתירין דדבר שיש לו מתירין דאמרינן כוונתו שנשאר בהתירו לעולם כגון טבל ומע"ש והקדש וחדש דמביא ר' שמעון בברייתא משא"כ חמץ דלשנה הבאה יחזור לאיסורו וזה לא מקרי דבר שיש לו מתירין לאסור תערובתו בכל שהוא אלא הרי הוא כשאר איסורין בנותן טעם ומצאתי סברא זאת לר"ת בעצמו הביאה המרדכי פ' כל שעה משם הרא"ש מפלוזא משם ר"ת ור' חיים דדבר החוזר לאיסורו מאיליו כגון חמץ שחוזר לשנה הבאה לאיסורו לא שייך לומר בו דבר שיש לו מתירין עיין להרב ב"י יו"ד סי' ק"ב ותירוץ זה היה מספיק גם לדברי מרן שכתב לעיל גבי פירות שביעית דרבינו בא לתרץ וכו' כלומר דגם ר' יוחנן וריש לקיש ס"ל טעמא דדבר שיש לו מתירין וא"כ הו"ל להוציא פירות שביעית אך ללשון זה שכתב גבי חמץ אכתי לא עלתה לנו ארוכה וצ"ע. גם יש לגמגם על מרן ז"ל מצד אחר דכיון דכתב כאן דלא אמרו ר"י ור"ל אלא באיסורי תורה שאין להם מתירין מעתה איך הרגיש לעיל גבי פירות שביעית דהוצרך רבינו להפרידם ולתת להם טעם אחר מכח דקשיתיה בדר"י ור"ל דלמה לא הוציאו פירות שביעית וכיון דאינהו איירו בדבר שאין להם מתירין איך יוציאו פירות שביעית ונמצא מרן סותר את עצמו סמוך ונראה.

לפיכך אוסר בכל שהוא בין במינו בין שלא במינו. קשה דכיון דמשום דבר שיש לו מתירין נגעו בה א"כ לא יאסר אלא במינו דוקא אבל שלא במינו בנותן טעם כדין טבל שהוזכר בדין ז' ולזה י"ל דס"ל לרבינו דכיון שהוא עתיד להיות ניתר מעצמו הרי הוא חמור משאר איסורי תורה שיש להם מתירין. אי נמי י"ל דס"ל דשאני חמץ דכתיב ביה כל מחמצת אך מתיבת לפיכך שכתב ז"ל נראה כתירוץ ראשון אכן אכתי יש לגמגם דא"כ גם

ביצה שנולדה ביו"ט וחדש הו"ל לאוסרן בין במינן בין שלא במינן וזה לא מצאנו לרבינו. שוב ראיתי לרבינו לקמן דין י"ב שביאר כוונתו אכן תיבת לפיכך היא קצת מגומגם כנ"ל ואיך שיהיה אכתי קשה טובא ממ"ש לעיל גבי טבל ויין נסך דאין אוסרין בכל שהוא אלא במינן אבל שלא במינן בנותן טעם ואיך יתן הדין שיהא חמור חמץ בפסח מע"ז ששקולה ככל התורה כולה וכתיב בה ולא ידבק בידך מאומה וכו' וכעת צל"ע.

הלכה י

וה"ה לתבואה חדשה וכו'. כלומר דדינו במינו במשהו שלא במינו בנותן טעם כדין טבל וכן ביאר לקמיה ופשוט הוא.

הלכה יא

וכן תרומות וכו'. מרן ז"ל הטריח עצמו לכוין דברי רבינו וא"צ לזה דגמ' ערוכה היא בנדרים דף נ"ט דקאמר שאני קונמות הואיל ואי בעי מתשיל עלייהו הוו להו כדבר שיש לו מתירין ולא בטיל ופריך והרי תרומה וכו' ומסיק קונמות מצוה לאתשולי עלייהו משום דר' נתן וכו' תרומה מאי מצוה לאתשולי עלה ע"כ הרי דכיון דלאו מצוה לאתשולי עלה דנוה כדבר שאין לה מתירין ומבואר יותר בירושלמי דנדרים משנה ח' עיי"ש ומזה קשה למ"ש לקמן דנדרים הוי דבר שאין לו מתירים וכו' עיי"ש.

הלכה יב

ואל תתמה על חמץ וכו'. קשה דרבינו פ"א דחמץ ומצה דין ו' יליף מהך קרא לפטור תערובת חמץ מכרת ולחד תירוץ של מרן א"כ היכי מצי לרבות מינה בין במינו בין שלא במינו והר"ח אבולעפיה ז"ל בס' עץ החיים וס' מקראי קדש הניחו בצ"ע. ולענ"ד נראה דבר פשוט דמחמצת היינו תערובת כדאיתא בגמרא ובדברי מרן סוף ד"ה ונראה לומר וכו' וא"כ הוה סגי דלימא קרא מחמצת לא תאכלו והוה משמע להוציאו מכרת אתא השתא דכתיב כל לרבות שזה התערובת אוסר בכל שהוא בין במינו בין שלא במינו ואף שמן הגמרא נראה דמתיבת כל הוא דקאמר מ"מ יש ליישב כנ"ל כיון שהשכל מחייבו וק"ל.

הלכה יג

וכן פרוסה של לחם הפנים וכו'. מדכתב וכן משמע דתרומה ולחם הפנים שוין בדבר זה ומרן ז"ל הכריח דהכא אירי רבינו בפרוסה של לחם הפנים טמא שנתערבה עם הפרוסות של חולין וכיון שכן קשה דפי"ז דהל' תרומות דין י"ג פסק רבינו דבין תרומה טמאה שנפלה לחולין טהורים בין תרומה טהורה שנפלה לחולין טמאים תעלה בק"א וצ"ל דמ"ש וכן לא קאי אלא כלפי העלייה ולעולם דאינן שוין דהאי כדינה וכו'.

הלכה יד

הכל אסור בהניה. הראב"ד ז"ל השיג דאין עירובו אסור בהניה ע"כ ולדעת רבינו י"ל דכיון דלא הוכפל שיעורם אלא מפני איסורן בהנאה דין הוא שכשלא נתבטל ישאר באיסורו כשאר איסורין. שוב מצאתי שהר"ן ז"ל בפ' בתרא דע"ז בסוגיא אמתני' דואלו אסורין ואוסרין בכל שהן שפירש סברותיהם ז"ל בשלמות והסכים לסברת רבינו עיי"ש.

הלכה יז

שאר איסורין שבתורה כולן כגון בשר שקצים וכו'. ראיתי מי שדקדק על רבינו דמדלא הוציא נבלה ובהמה טמאה ודגים טמאים שמע מינה דס"ל דהוו חתיכה הראוי להתכבד ואינן כמו שמונה וכו' ולענ"ד נראה אין זה דיוק דלאו כי רוכלא הוא ותו מדכתב תיבת כולן הרי כלל הכל כלומר חוץ מאותם שהזכיר לעיל וכו' וק"ל.

ומ"ש

כיצד חלב כליות שנפל לחלב האליה דקדק מזה הפר"ח יו"ד סי' צ"ח סוף ס"ק ז' דמדהזכיר חלב ואליה שמע מינה דס"ל דאליה עם חלב דינם כשומן עם החלב דהוי מין במינו וכו' אבל עם בשר הוי מין בשלא מינו והר"ח אבולעפיה בסוף ספר עץ החיים דף ז' חלק עליו כמעט מסברא ועיין מה שכתבתי לעיל בדין ד'. ולמ"ש שאין בגידין בנותן טעם עיין להרב לח"מ פ"א דין ח'.

וכן אם נפל כשעורה וכו'. שם דף צ"ח ההוא פלגא דזיתא דתרבא דנפל בדיקולא דבשרא סבר מר בר רב אשי לשעוריה בתלתין פלגי דזיתא אמר ליה אבוה לא אמינא לך לא תזלזל בשיעורא דרבנן ועוד הא אמר ר' יוחנן חצי שיעור אסור מן התורה ע"כ ופי' רש"י אפי' במידי דלא מיתסר מדאורייתא לא תזלזל בשיעורי ועוד הא מדאורייתא אסור דחצי שיעור אסור מה"ת וכו' ע"כ מפשט לשונו נראה דר"ל דאף במידי דעיקר איסורו מדרבנן לא תזלזל ומ"ש ועוד וכו' הכוונה שבמציאות זה אפי' איסור דאורייתא איכא. עוד י"ל דכוונת רש"י אינה על איסורין דעיקרן מדרבנן אלא כוונתו כלפי שיעור שישים דרבנן הוא שתקנוהו ואסמכוהו אקרא דזרוע בשלה כמ"ש התוס' לקמן ע"ב ד"ה ומ"ד וכו' וזהו מ"ש אפי' במידי דלא מתסר מדאורייתא וכו' כלומר דמן התורה או בנותן טעם או חד בתרי וחז"ל הוא שהצריכו לשעורי בששים ומ"ש ועוד הא מדאורייתא אסור [כלומר] שלא תהא סבור דחצי שיעור אינו מה"ת אפי' בעיניה ולכך רצית לזלזל בשיעורו אלא קי"ל כר"י דאסור מה"ת וכיון שכן מה לי זית שלם מה לי חציו ולפי פי' זה לא איירי הכא באיסורין שעיקרן מדרבנן כלל ורבינו ממה שסיים וכן בשאר איסורין נראה שכוונתו כפי' ראשון שפירשנו בדברי רש"י דאל"כ הוי שפת יתר שכבר הקדים שאר איסורין

שבתורה כולן ומתיבת כולן נלמוד הכל א"כ מאי ריבה וכן בשאר איסורין ודוחק לומר דלעיל איירי בשיעור שלם וכאן בחצי שיעור ולכך הוצרך לפרש דכיון שכתב וכן אם נפל כשעורה וכו' אנו למדין דכל כך הוא חצי שיעור כמו שיעור שלם והנה מצאתי להכנה"ג יו"ד סי' צ"ח בהגהת הטור אות ל"א שהזכיר מחלוקת זה בין הפוסקים ומטו לה מפירוש רש"י הנ"ל עיי"ש.

הלכה יח

הואיל והכחל מדבריהם וכו'. ולפ"ז יש נפקותא גדולה שאם נתבשלה חתיכת בשר בלא מליחה שאין איסורה אלא מפני הדם הכנוס בתוכה שהוא דמיא לכחל יצטרף החתיכה לעצמה למנין ששים שהרי קי"ל דם שבשלו אינו עובר עליו וכ"ש לפי מ"ש מרן ז"ל דלרבינו ה"ה שאר איסורין דדבריהם אף דאנן לא קי"ל הכי ועיין בס' מעדני מלך פ' גיד הנשה דף ר"ה ע"ב.

הלכה כ

או שנתערבה ביצת עוף טמא וכו'. כתב מרן ז"ל דאפשר דסובר רבינו דמדאורייתא חד בתרי בטיל אבל מדרבנן בעינן וכו' ע"כ ולא ידעתי למה כתב לשון אפשר כמסתפק בדבר הרי דברי רבינו מבוארים כשמש לעיל דין ד' וז"ל אפי' חתיכת נבילה שנתערבה בשתי חתיכות של שחוטה הכל מותר מן התורה אבל מדברי סופרים וכו'.

הלכה כד

כשמשערין וכו'. איכא למידק לדעת רבינו עצמות האיסור מה דינן שהפוסקים נחלקו בזה יש מי שסובר שמצטרפין עם האיסור ויש מי שסובר שאין מצטרפין עם האיסור ויש מי שסובר שמצטרפין עם ההיתר לבטל האיסור כמ"ש הרב ב"י יו"ד שם והנה מצינו לרבינו בפי"ג דהלכות תרומות שהביא דין כיוצא בזה לענין ביטול התרומה וכתב מהרלב"ח סי' פ"ח שאם נדון באיסורין כדין תרומות יש ללמוד דין זה מדבריו עיין עליו.

הלכה כה

אסור לבטל וכו'. ביאור דבריו דביטול מידי דאיסורו מן התורה בשיעורין דרבנן קאמר דאילו מדאורייתא מין במינו חד בתרי בטיל וכשאינו מינו בעינן טעמו וממשו כדי שיהא אסור מן התורה לדעת רבינו כמ"ש בראש הפרק וכיון שכן בהכרח שאיסור זה אינו אלא מדרבנן דהא במידי דרבנן קאמר דהיינו השיעורים דשישים וכיוצא ואיך נאמר דאסור מה"ת בשיעורין דרבנן זה לא יתכן בעולם ואין לומר דבשיעורי תורה איירי רבינו חדא דמאי נפק"מ כיון דסוף סוף אכתי אסור מדרבנן עד ששים וכו' ועוד דא"כ נימא דבאיסורי תורה בשיעורין דרבנן שרי לבטל אפי' לכתחילה וכל כי האי הו"ל לבארו

דהא רבינו לפסק ההלכה ולמעשה קאי וא"כ יש לתמוה על הפר"ח יו"ד סי' צ"ט ס"ק ח' שכתב דמוכיח מלשון רבינו דאסור לבטל האיסורין מדאורייתא מדכתב אסור לבטל איסורין של תורה ואם ביטל הרי זה מותר ואעפ"כ קנסו אותו חכמים ואסרו הכל. הנה משמע ודאי מלשונו שאסור מן התורה לבטל איסורין אלא שאם ביטל ה"ז מותר ומדרבנן קנסו ואסרו הכל וכו' עכ"ל. וליתא אחרי המחילה הראויה דמלבד מה שכתבנו אפילו לפי דבריו היכי קאמר רבינו דמדרבנן קנסו ואסרו תיפוק ליה דאף בלא קנס עדין הוא אסור כל עוד שלא הגיע לששים וכו' אלא ודאי דבאיסורי תורה ושיעורין דרבנן קאמר רבינו ובשיעורין דרבנן לא שייך לומר איסור תורה כלל והשתא אתי שפיר לשון קנס שכתב רבינו דאף שאפי' מדרבנן שרי דהא איכא ס' וכו' אפ"ה משום קנס אסור וכו' וכן מוכח מדברי מרן שציין ממתני' פ"ה דתרומות סאה תרומה שנפלה לפחות ממאה וכו' והא ודאי מדרבנן היא דמדאורייתא חד בתרי בטיל דאחרי רבים כתיב וכן דעת התוס' שם ד"ה למימרא גמרינן וכו' וכן נראה שהבינו הפוסקים ז"ל מדלא הזכירו אלא סברת הראב"ד דס"ל דהוי מדאורייתא ופשוט הוא ואין להאריך.

אך את זו ראיתי להטור סי' שצ"ט וז"ל וכתב הרמב"ם דוקא למבטל עצמו אם הוא שלו קנסינן לאוסרו עליו או למי שכיוון לבטלו בשבילו וכו' וכתב עליו הרב ב"י דאין זה מלשון הרמב"ם וגם כאן תמה מרן גופיה בזה ותירץ שלא כתב הטור כן בשם הרמב"ם אלא לפי שמצא להרשב"א שכתב וז"ל וכי אסרינן ליה במבטלו לכתחילה דוקא למי שעבר וביטל וכן למי שנתבטל בעבורו כדי שלא יהנו לו מעשיו הרעים אבל לשאר כל אדם מותר דקנסא בלחוד הוא דקנסינן וכ"כ הרמב"ם וכו' ע"כ. והן אמת דלהחמיר טפי עדיף ולו אנו שומעים אך אם באנו לדייק אין לנו שום הכרעה להעמיס בדברי רבינו שדעתו לאסור אף למי שנתבטל בשבילו דכיון שמן הדין הוא מותר גמור שהרי נתבטל לגמרי ובדיעבד די לנו לקנוס על העובר עצמו אבל למי שנעשה בשבילו זו חומרא גדולה היא ואפילו גבי שבת דחמיר לא מצינו חומרא זאת שהרי רבינו בפ"ו דהל' שבת פסק דהמבשל בשבת אסור לו למבשל עצמו לבד ולא אסר למי שנעשה בשבילו דאין שליח לדבר עבירה גם בהל' יו"ט החמיר במערים טפי ממזיד וכ"ש שוגג אי נמי דיעבד דהוי קרוב לשוגג ומעתה מ"ש הטור ז"ל אין כוונתו על הרמב"ם אלא שהטור עצמו סבור כן ומ"ש או למי שכוין לבטלו בשבילו אין כוונתו שכ"כ הרמב"ם ולא שכן דעתו אלא דעת הטור עצמו היא זאת וכן מוכח המשך לשונו דאל"כ הכי הו"ל למכתב דוקא למבטל עצמו אם הוא שלו או למי שכוין לבטלו בשבילו קנסינן לאוסרו עליו מדהפסיק בקנס

בין אם הוא שלו למי שכוין וכו' שמע מינה דלאו משם הרמב"ם קאמר לה וא"כ לא היה לו למרן לתמוה על הטור בזה.

גם בדברי הרשב"א ז"ל שמהם כתב מרן שלמד הטור ז"ל אין הכרע ויש לפרשם בסגנון דברי הטור כנזכר דמ"ש וכ"כ הרמב"ם לא קאי אלא כלפי הקנס אמנם הרשב"א גופיה דאזיל בתר אהנו מעשיו הרבה להחמיר גם למי שנעשה בשבילו וכו' והוא לענ"ד נראה פשוט ותו מדסיים רבינו ויראה לי שכיון שהוא קנס אין אוסרין תערובת זו אלא על זה העובר שביטל האיסור אבל לאחרים הכל מותר המשך לשון זה מורה שלא בא להחמיר אלא להקל. ותו מדכתב לשון זה העובר מורה באצבע דלזה העובר בידים הוא דקאמר משא"כ למי שנתבטל בשבילו דהוא לא עבר כלל כנזכר ולא נתכוון רבינו מכ"ש וק"ו למ"ש הרב ב"י שם דלזה שעבר וביטל מותר ולמי שנתבטל בשבילו שרי עיי"ש זה נראה היפך דברי רבינו להדיא מדיוק הלשון כדבר האמור.

ודע דרבינו סוף פט"ז דהל' איסורי ביאה פסק דאסור לומר לגוי לסרס וכו' ואם הערים בדבר קונסין אותו ומוכרה לישראל אחר ואפי' לבנו גדול מותר למוכרה אבל לבנו קטן אינו מוכרה לו ולא נותנה לו ע"כ ומכאן היה נראה דכי קנסו למבטל האיסור הו"ה לבני ביתו אסור וכ"כ הפר"ח י"ד שם ס"ק י"ג. אמנם לענ"ד נראה דאינו הכרח חדא דאם הוא מערים וידוע דהוא חמור מן המזיד ואפי' שם לבנו גדול שרי ותו מדדייק רבינו לכתוב כאן ולא קנסו לזה העובר לשון זה משמע דלו דוקא קאמר ודו"ק. ועוד הרי הוכיח הפר"ח שם ס"ק י"א דמדברי רבינו בפ"ו דחובל ומזיק מוכח באם אנסוהו לערב משרא שרי וא"כ זה שלא ידע בביטול אין לך אונס גדול מזה עיי"ש. ועוד יש ללמוד מדברינו אלה דלא אמרו קנס זה אלא בודאי אסור אבל בספק אין שייך קנס ושרי דמלתא דלא שייכא היא וכדברי התורת הבית סי' קע"א עיין עליו וכמה כללים בענין זה עיין להכנה"ג שם.

הלכה כו

אבל באיסור של דבריהם וכו'. עיין הרמ"ך בכת"י וכבר מרן ז"ל הראה פנים מאירות לדברי רבינו.

הלכה כח

אבל אם פגם זה האיסור וכו'. מוכח להדיא מדברי רבינו דדוקא כשהאיסור הוא הפוגם לאפוקי אם האיסור מצד עצמו אינו פוגם אך בהתערבו עם זה ההיתר יפגום דהיינו שההיתר הוא גורם הפגם לא שרי. והטור יו"ד סי' ק"ג כתב דאפי' אין כח באיסור לבדו לפגום אלא ע"י דבר אחר וכו' אפ"ה מותר וכתב הרב ב"י דהיינו מדאמרינן התם נותן טעם שאמרו לא שיאמרו קדרה זו חסרה מלח או תבלין או יתירה מלח או תבלין אלא

השתא מיהא הא פגמה וזה לכאורה מנגד לדברי רבינו והרב ב"י שם לא נרגש מזה וצ"ל דרבינו אינו מפרש כפירוש רש"י אלא שהכוונה כיון שהאיסור פגם אף אם היה מחמת ד"א סוף סוף האיסור הוא שגרם הפגם ויש להתיישב ולזווגו עם פירוש רש"י ודו"ק.

ועל מ"ש רבינו

אבל אם פגם לכתחילה וכו' מבואר הדבר דכוונתו דאפי' בשעה שהוא פגום אסור וכן נראה מהכ"ש שהזכיר מרן ז"ל ודלא כהש"ך שם וכ"כ הרב פר"ח ומתבאר עוד מדברי רבינו לקמן שכתב ומי יטעום וכו' והוא שלא יהיה סופו להשביח וכו' דמשמע דכשסופו להשביח אף בשעה שהוא פגום אסור ועיין להתורת חיים ז"ל שם.

הלכה כט

אם היה המעורב תרומות וכו'. כל זה לאפוקי מדעת הרב פלכו שהזכיר הרב ב"י סו"ס ק"ג בשם הארחות חיים שכתב דאין אומרים נותן טעם לפגם מותר אלא באיסור שהוא בטל בששים אבל איסור שצריך שיעור גדול מזה כגון בריה או תרומה אפילו פגום אסור ע"כ.

הלכה ל

טועם אותם הגוי וכו'. עיין הרמ"ך ז"ל בכת"י ודעת רבינו מבוארת דלא בעינן לא קפילא ולא מסיח לפי תומו כמ"ש הרב ב"י שם.

הלכה לא

עכבר שנפל וכו'. עיין להרמ"ך ז"ל בכת"י וכוונתו שהתוס' ז"ל הקשו דאיך יאסור העכבר בצונן הא לא בלע ולא פלט כיון שהוא בצונן ותירצו דאיירי ששהא שם העכבר יום שלם דהו"ל כבוש והרי הוא כמבושל. ולרבינו צ"ל דחריפות השכר והחומץ גורם שיפלוט לשעתו וכמ"ש התוס' עצמם שם ד"ה אבעיא להו וכו' ולפירוש רבינו מתיישב טפי דלא מיבעיא להו אלא בחלא דוקא שהוא דומיא דשכר וכו' ולא שייך בזה דליטעמיה גוי וכו' דהא זה אינו ניכר כמבואר. ומ"ש רבינו

אבל אם נפל ליין או שמן או דבש וכו' נראה פשוט דדוקא בהני קאמר דשרי אבל בשאר משקין סמכינן אטעימת גוי והכי מוכח מזה שסיים שכל אלו צריכין להיותן מבושמין וכו' וכ"כ רש"ל פ' גיד הנשה סי' מ"ח.

הלכה לב

גדי שצלאו וכו'. עיין הרמ"ך בכת"י ז"ל ומ"ש רבינו וכן ירך שצלאה בגיד הנשה שבה וכו' נראה דכוונתו שאם בשלה נאסר בכדי קליפה או נטילת מקום מפני שומנו של גיד שישראל קדושים הם ונהגו בו איסור. ולמ"ש רבינו שאין בגידין בנותן טעם כדי לשער

בהם הלשון מגומגם הרבה ועיין למרן ז"ל וגם הרב לח"מ נדחק בו ומה שנראה יותר שכוונתו כלפי גיד הנשה עצמו שאיסורו מן התורה ולזה כתב שאף שאיסורו מה"ת כיון דקי"ל אין בגידין בנותן טעם הכל שרי משא"כ שומנו דכיון שאינו אלא מדרבנן אין הדין נותן לומר שיאסור אף בצלי בלא רוטב וגבי חוטין וקרומות לא הוצרך לתת טעם דאף שעיקר איסורן מדאורייתא כיון שנצלו פקע איסורייהו דקי"ל דם שבשלו אינו עובר עליו ותו דהא איכא קרום דמפסיק ודוק.

הלכה לג

אין צולין וכו'. כבר כתבתי לעיל פי"ג דין י"ד מאי דנראה לענ"ד בדעת רבינו דלעולם ס"ל דריחא לאו מילתא היא והיינו דוקא בדבר שאינו דרך אכילה אבל כשהוא בדרך אכילה כגון פת שאפאה עם דגים או דגים עם בשר שכמעט נרגש טעם הריח אסור והיינו דוקא כשאינו מינו דשייך טעם אבל במינו כי הכא שהוא בשר עם בשר כיון שאין טעם הריח נרגש כלל שרי וכל זה הוליד רבינו מסברתו הישרה ע"פ הש"ס דהרי בפסחים דף ע"ו איפליגו רב ולוי בבשר שחוטה שצלאו עם בשר נבילה דרב אסר ולוי שרי ופשטא דברייתא דאין צולין שני פסחים כאחד קמסתייעא ליה מדאסר אפילו גדי וטלה אלא דאיכא ר' מאיר ור' יוסי דקיימי בחד שיטה דריחא מילתא היא גבי הרודה פת חמה וכו' ורבה בר בר חנה אמר ריש לקיש קמסייעי לסברת רב ורב כהנא בריה דרב חנינא סבא מסייע ליה גבי פת שאפאה עם צלי ורבא מפרזקיא נמי אסר ביניתא דאטוה בהדי בשרא וכו' ומר בר רב אשי קמסייע ליה טפי וידוע דהלכתא כמר בר רב אשי בכולי תלמודא בר מתרי וכו' גם בע"ז דף ס"ו מייתי הך פלוגתא גבי בת תיהא ופשטא דמתני' דתנור שהסיקו בכמון של תרומה קא מסייעא לרבא להדיא דאילו לאביי דס"ל דשאני התם דמקלא איסוריה מאי נפק"מ בטעמא דיהיב שאינו טעם כמון אלא ריח כמון ומכח זה פסק רבינו בההיא כרבא ובהך דלוי ורב פסק כלוי ובההיא דרודה פת חמה כר' יוסי וכ"כ בפי' המשנה ובההיא דדג עם בשר וכו' כרבא מפרזקיא מכח מר בר רב אשי כמבואר ונמצאו דברי רבינו נכונים וישרים למוצאי דעת.

הלכה לד

בשר נבילה מליח שנבלל וכו'. נראה דכוונת רבינו שהנבילה לחוד היא המלוחה וכמ"ש לקמיה בדג טמא ולא חש למטעי מכיון שפירש מפני שתמצית הנבילה וכו' דהיינו ע"י המלח שבה ולשון שנבלל הכוונה שעמד שם קצת זמן דאל"כ הרי כתב רבינו בפ"ט שאם צרר בשר עם גבינה יחד די בהדחה אף דסתם גבינה מלוחה היא אלא די"ל עוד

דהך מלח דנבילה היינו שאינו נאכל מחמת מלחו כדקי"ל בעלמא. ולדברי מרן ז"ל כבר כתבתי בפ"ט עיי"ש.

ומ"ש רבינו

דג טמא שכבשו עם דג טהור וכו' הוא מהמשנה פ"י דתרומות וכמ"ש בפ' כל הבשר דף צ"ט ופסק כר' יהודה והטעם שהחמירו בזה משאר איסורין נראה משום דקי"ל בציר דג טמא חריף טובא ונותן טעם עד קרוב למאתים וכ"כ הרב לח"מ ופשוט.

פרק טז

הלכה א

כל השיעורין וכו'. דברי רבינו צריכין ביאור מכ"ש שמרן הקדוש לא ביארן כאן כלל הנה בפ"ב דערלה תנן כל המחמץ והמתבל והמדמע בתרומה ובערלה ובכלאי הכרם אסור וכו' ולמה אמרו המחמץ והמתבל והמדמע להחמיר מין במינו להקל ולהחמיר מין בשאינו מינו כיצד שאור של חטים שנפל תוך עיסה של חטים ויש בו כדי לחמץ בין שיש בו לעלות בק"א בין שאין בו לעלות אסור וכו' להקל ולהחמיר מין בשאינו מינו כיצד כגון גריסין שנתבשלו עם עדשים ויש בהם בנותן טעם בין שיש לעלות באחד ומאה בין שאין בהם אסור אין בהם בנ"ט בין שיש בהם לעלות באחד ומאה בין שאין בהם מותר ע"כ. ופי' רבינו שם וז"ל כל המחמץ שמחמץ בערלה כגון תפוח של ערלה שריסקו ונתנו לתוך העיסה וחימצה וכו' וכן תבלין של ערלה או של תרומה שנתנן לתוך הקדרה וכו' כשנפל חלק אחד ביותר ממאה חלקים ונותן טעם וחזר הכל מדומע זהו להחמיר וכשנפל חלק אחד בפחות ממאה ולא נתן טעם ונשאר הכל מותר כמו שנזכר זהו להקל הנה נתבאר לך מה שאנו אומרים בתרומה וחבריה תעלה באחד ומאה מין במינו ובתנאי שלא יהיה מחמץ ולא מתבל אבל אם יהיה מחמץ או מתבל אוסר בכל שהו כמו שביארנו אבל מין בשאינו מינו לא נחוש בו אלא לנ"ט בלבד וכמו כן בערלה וכלאי הכרם וכו' ע"כ פשטן של דברי רבינו בפשטא דמתני' דמחמץ ומתבל דוקא במינו הוא דאסור בכל שהוא אבל שלא במינו בנ"ט ומאי דקתני מתני' גריסין שנפלו לתוך עדשים ולא תני שאור של חטים בתוך עיסה של שעורים אפשר כמ"ש התוס' יו"ט דמשום דלא שכיחא לא קתני לה אף דבאמת גם גריסין לתוך עדשים לא שכיחא ואולי בזמנם הוה שכיחא משא"כ שאור של חטים לעיסה של שעורים דלא שכיחא כלל.

ואיך שיהיה מפשטא דמתני' למדנו דמחמץ ומתבל אינו נוהג להחמיר בכל שהוא אלא במינו אבל שלא במינו בנותן טעם לחוד וכמבואר מדברי רבינו שהזכרנו והוא מסכים

למ"ש בפרקין כמבואר לכל מבין אלא דקשה לזה למ"ש רבינו במשנה דמחמץ ומתבל כגון תפוח של ערלה שריסקו ונתנו לתוך העיסה וכו' דכיון דמחמץ ומתבל אינו נוהג אלא במינו דוקא אמאי פירש בתפוח שנתנו לתוך העיסה שהוא מין בשאינו מינו. וצריך לומר דשאור בעיסה הוה ליה כמין במינו וכמ"ש התוס' בביצה דף ל"ט [ד"ה] משום דהוי וכו' דכיון דהעיסה אינה נילושה אלא ע"י מים והקדרה נתקנה בשביל התבלין א"כ כשמערב זה בזה הוי כאילו מין אחד ע"כ וה"נ גבי שאור כיון שאין העיסה נתקנת אלא בשביל השאור הו"ל מין במינו וה"ה גבי תבלין ודברי רבינו אלה הם משנה ערוכה פרק י' דתרומות ופסקה רבינו פט"ו דהלכות תרומות דין ד' וז"ל כבר ביארנו בהל' איסורי מאכלות שהמחמץ והמתבל אוסר בכל שהוא לפיכך אם ריסק תפוח של תרומה ונתנו לתוך העיסה והחמיצה כל העיסה מדומעת ואסורה לזרים ביצה שנתבלה בתבלין של תרומה אפילו חלמון שלה אסור מפני שהוא בולע ע"כ. הרי שכדי להשמיענו דהשאור שבעיסה הו"ל מין במינו הקדים וכתב כבר ביארנו וכו' כלומר מ"ש בפרקין דדוקא מין במינו הוא דאוסר בכל שהוא מחמץ ומתבל וכיון שכן מה שאמרו בתפוח בעיסה ותבלין בביצה היינו משום דכיון דאין העיסה נתקנת אלא על ידי השאור והביצה גם כן על ידי התבלין דהיאכל תפל מבלי מלח הו"ל מין במינו.

ודבר זה הוא מוכח מצד עצמו שהרי במשנה זאת דערלה סתם רבינו הקדוש דמחמץ ומתבל אינו נוהג אלא מין במינו והוא עצמו סתם בפ"י דמסכת תרומות ההיא דתפוח שריסקו וההיא דביצה שנתבלה בתבלין של תרומה וא"כ רבינו הקדוש ג"כ סותר דברי עצמו אלא ודאי מבואר כמ"ש אלא דכפ"ז יקשה מדברי התוס' יו"ט שהזכרנו גבי מתניתין דגריסין שנתבשלו עם עדשים וכו' שכתב דה"ה שאור של חטים בעיסה של שעורים דא"כ היכי סתם רבינו הקדוש ההיא דתפוח שריסקו ונתנו לתוך העיסה פ"י דתרומות וההיא דביצה וכו' שם בסוף הפרק והו"ל למימר כגון שאור של חטים או שעורים לעיסת אורז וכדתנן פ"ג דחלה הנוטל שאור מעיסת חטים ונותן לתוך עיסת אורז אם יש בה טעם דגן חייבת בחלה וכו' ולא אמרינן דשאור החטים יתבטל בתוך העיסה ויעשה מין במינו ותהא פטורה מן החלה כדאמרינן גבי תפוח של תרומה שריסקו לתוך עיסת חיטים וכו' והיינו טעמא דכיון דאין דרך להחמיץ עיסת אורז דאין השאור פועל בעצמותו בעיסת ה' המינין א"א שיקרא מין במינו אלא מין בשאינו מינו משא"כ בה' המינין כמבואר.

וכל זה אינו אלא במחמץ ומתבל אבל במעמיד חמיר טפי מהני ונוהג אפילו במין בשאינו מינו בכל שהוא והיינו טעמא כמ"ש רבינו פט"ז דין כ"ו דהמעמיד גבינה בשרף פגי ערלה וכו' אע"פ שהוא מין בשא"מ אסור בכל שהוא שהרי דבר האיסור הוא הניכר

והוא שעשה אותה גבינה ע"כ מבואר כוונתו דאינו דומה למחמץ ומתבל דלא אסרינן אלא במינו דוקא דהתם אין השאור והתבלין משנין מהותם דאף בלא שאור במים לבד היא עיסה א"כ אין השאור ניכר בעיסה בפני עצמו משא"כ המעמיד שהאיסור ניכר ועומד שהרי מתחילה היה חלב דהיינו משקה ומי המעמיד נקפה ועושה גבינה וניכר לכל שהוא אוכל ולכך דין הוא שנחמיר בו אפילו שלא במינו (אלא דעדיין יקשה לנו כפי מ"ש לעיל דכל דבר שצריך לעיסה נקרא מינו וכההיא דתפוח של תרומה שריסקו בעיסת חולין וכו' מעתה היכי קרי רבינו שרף פגי ערלה וקיבת תקרובת ע"ז וחומץ יין נסך מין שלא במינו. ולזה י"ל בענין אחר ותתורץ קושית התוס' יו"ט שהקשינו דלא מקרי מין במינו אלא כשהשאור הוא מים דכיון דא"א לעיסה בלא מים הו"ל מין אחד גם כשהשאור הוא מים דהיינו מי התפוח הרי בטל הוא לגבי העיסה לגמרי והו"ל מין במינו וכדמוכח התם בירושלמי עיי"ש ולעולם דשאור של חטים בעיסת שעורים הו"ל מין בשא"מ וכדברי התוס' יו"ט ז"ל כנ"ל) והנה כבר ידוע דמחמץ ומתבל דאסורין בכל שהוא אינו אלא מדבריהם כמ"ש רבינו בפרקין דין ט' אבל במעמיד לא ביאר לנו לקמן אי הוי מדבריהם או מן התורה וא"כ דין הוא שיהא חמור איסור תורה מאיסור של דבריהם. **וכל** זה דלא כהפר"ח יו"ד סי' פ"ח ס"ק ז' שאחר שפלפל הרבה בדבר זה העלה דלדעת רבינו בהכרח גם במחמץ ומתבל אוסר בכל שהוא אף שלא במינו ונסתייע מהההיא דתפוח של תרומה שריסקו וכו' ומההוא דמעמיד בשרף פגי ערלה וכתב דמ"ש רבינו בפרקין מינו לרבותא נקטיה וכל שכן שלא במינו שהרי נרגש בו טעם האיסור וכדקי"ל בעלמא דמין במינו חד בתרי סגי כיון דליכא למיקם אטעמא ובשלא במינו כל זמן שנותן טעם אסור מן התורה דהיינו כזית כדי אכילת פרס כמ"ש רבינו פט"ו וכו' עיי"ש. ולענ"ד נראה דאין זה הכרח כלל חדא דהא חכמינו ז"ל לא החמירו בספק אלא במינו דוקא לדעת רבינו ושלא במינו אוקמוה כעין עיקר דיניה בנותן טעם כמ"ש רבינו שם ואם איתא אמאי לא החמירו יותר בשאינו מינו ממינו לאוסרו בששים או בנותן טעם אם יתכן אפילו ביותר מס' דהא מחמץ ומתבל אינם אלא מדבריהם כמ"ש רבינו לקמן דין ט'. ועוד דא"כ היכי כתב רבינו וכן תבלין וכו' והן ממין החולין ואם איתא דכל שכן בשאינו מינו למאי אצטריך לחזור ולומר והן ממין החולין דמוכח דדרך קפידא קאמר הרי כתב לעיל שנתערב במינו המותר וכו' דמינה מוכח דמ"ש לקמיה במין במינו קאמר ולדברי הרב פר"ח ז"ל הכי הו"ל למימר אפילו שהם ממין המותר כלומר דכל שכן בשאינו מינו. ועוד הרי מצינו הדבר בהפכו דגבי מעמיד כתב רבינו לאסור בכל שהוא אע"פ שהוא מין בשאינו מינו ומאי אע"פ אדרבה יותר ראוי להחמיר בשא"מ ממין במינו לפי דברי

הפר"ח ז"ל ודיוק זה מצאתי ג"כ להר"ח אבולעפיה ז"ל פ' שלח לך שבח להשי"ת ושם הוסיף ג"כ להההיא דהחמיצה שהכריח הפר"ח וכתב ז"ל דהחמיצה היינו שנתן טעם עיי"ש. וכן נראה שע"י שהחמיצה העיסה נתפשט הטעם בכולה היטב והכי מוכח נמי ממ"ש דין י"ד גבי תבלין וכו' שכתב אם היה טעמן שוה וכו' כלומר דאל"כ הו"ל מין בשא"מ ודו"ק כי נראה לענ"ד נכון ותורה היא וכו'.

הלכה ג

דבר חשוב וכו'. פ"ג דערלה מי שהיו לו חבילי תלתן של כלאי הכרם ידלקו וכו' שהיה ר' מאיר אומר את שדרכו לימנות מקדש וחכמים אומרים אינו מקדש אלא ששה דברים בלבד ור' עקיבא אומר ז' ואלו הן אגוזי פרך וכו' ר"ע אומר אף ככרות של בעה"ב וכו' כיצד נתפצעו האגוזים וכו' נתפרסו הככרות יעלו באחד ומאתים ופי' שם רבינו ואין הלכה כר"ע ושוב כתב אמרם כיצד רוצה בו על איזה דרך יהיו אלו מקדשות כל שהן השיב ואמר כי זה לא יהיה אלא בשהיו שלימות וכו' אבל נתפצעו וכו' וביאר הגמרא שזה הסתם הוא לר"ע שהוא מונה ככרות בעה"ב כמו שקדם ע"כ. והקושי בדבריו מבואר כשמש דמתחילה כתב דאין הלכה כר"ע ושוב כתב דביאר הגמרא שזה הסתם הוא לר"ע וכו' דמשמע דהלכה כמותו ומזה קשיא לי תו על הרב לח"מ ז"ל שכתב רבינו פסק כר"ע דהלכה כמותו מחבירו וקשה טובא דהא איכא חכמים דפליגי עליה והו"ל מחביריו דאין הלכה כמותו ואם נאמר דס"ל דחכמים לא פליגי עליה וליכא כי אם ר"מ שזה הוא פירושה דמתני' לדעת רבינו א"כ היכי כתב בפי' המשנה דאין הלכה כר"ע. ואם נאמר דרבינו חזר בו מפי' המשנה לפסק הדין בידו החזקה אכתי תקשי דהא סתמו במשנה כר"ע כאמור א"כ מאי איריא מ"ש הרב לח"מ ז"ל דהלכה כר"ע מחבירו תיפוק ליה דר"מ שמותי הוא ותו דסתם לן תנא כר"ע ותו דכיון דרבנן קאמרי אינו מקדש אלא ששה דברים בלבד בהכרח פליגי אר"ע דהא בלשון שלילה קאמרי. ואין ספק שלא ראה הרב לח"מ ז"ל דברי רבינו בפירוש המשנה ודבריו צ"ע כמבואר.

ולדברי רבינו י"ל דמ"ש דאין הלכה כר' עקיבא כוונתו רצויה כלפי לישנא דמתניתין דפליגי עליה רבים וודאי דלפ"ז אין הלכה כמותו דקי"ל מחבירו ולא מחביריו ולכך נתכוון שלא כתב הלכה כמאן כלומר דלפום הך מתני' אין לנו כי אם דאין הלכה כר"ע מחביריו אמנם כדחזינן תו באידך מתניתין דסתם לן תנא כוותיה וכמ"ש ג"כ בגמרא מעתה על כרחך לפסוק כמותו וזו כזו של רבינו בידו החזקה ג"כ לפסוק כמותו משום דחזינן בפרק גיד הנשה (חולין דף צ"ו) שסתם רבינו הקדוש ג"כ דגיד הנשה דהיינו משום בריה כמ"ש שם בגמרא וחתיכה של נבילה ודג טמא כולן אוסרין בכל שהוא.

מעתה בהכרח לומר שרבינו הקדוש ס"ל דכי קאמר ר"ע שבעה אינו אלא כלפי דברי חכמים וכלומר לדידכו דלא קפדיתו אלא לזרע הארץ מנו ג"כ ככרות של בעה"ב דלדידי כל דבר חשוב כעין ככרות של בעה"ב ובריה אף שאינו מזרע הארץ לא בטיל והן הן דברי רבינו ז"ל שפסק כן מכח הסתמיות של מס' ערלה ופ' גיד הנשה וריש פרק כל הזבחים עיי"ש ודברי מרן כ"מ כאן לא נתחוורו אצלי עיין עליו ומכ"ש דבתחילה כתב דרבינו פסק כר"ע ושוב כתב וסובר רבינו דאע"ג דנקטו בדוקא הנך ששה דברים היינו משום וכו' ע"כ דנראה דפוסק כחכמים וזה סותר למ"ש תחילה ותו דכיון דלישנא דחכמים אינו אוסר אלא ששה דברים בלבד בלשון שלילה גמור איך אפשר להעמיס כל הנך דנקט רבינו וכבר מרן גופיה נראה מתוך ריסי עיניו שנרגש בדוחקיו ולענ"ד נראה כמ"ש והוא הנכון. ודע דהרמ"ך בכת"י נראה מדבריו שהיה גורס ששה דברים בדברי רבינו ולדבריו קשה תו מהנך דמנה רבינו ודו"ק.

הלכה ו

או של חולין שנשחטו בעזרה שהרי הם אסורים מדבריהם. מדלא כתב וה"ה לכל שאר איסורין דדבריהם מבואר הדבר דכוונתו אינה לאסור איסורין דדבריהם אלא לומר דהנהו דוקא דאיסורן דדבריהם דהיינו בשר בחלב וחולין בעזרה משום דסמך עצמו למ"ש פ"ט לעיל ולקמן פ"ב דהלכות שחיטה דחתיכת בשר שנאסרה מחמת שנתבשלה בחלב הרי היא אסורה מן התורה בהנייה דתלתא קראי כתיבי וקרי להו מדבריהם משום דחז"ל הם שפירשו לנו זה דחד קרא לאיסור הנאה וכן חולין בעזרה הרי מבואר יוצא ממ"ש בהל' שחיטה שאיסורן מה"ת וכן דרכו של רבינו על דרך מ"ש פ"א דהל' אישות דקרי לקידושי כסף של דבריהם אף דאתי מגזירה שוה דקיחה קיחה וכאן ג"כ יש לדייק שזו היא כוונתו ממ"ש שהרי הם אסורין מדבריהם בהנייה ע"כ. ואי אמרת בשלמא דמה"ת קאמר ניחא דהרגיש בעצמו דהנהו דמנה לעיל כולן איסורן דאורייתא להדיא ולהכי הוצרך לתת טעם להכי שג"כ אלו הן מה"ת אלא אי אמרת דמדרבנן להדיא קאמר מאי שהרי שכתב ז"ל וכלפי לייא הוא דעדין לא גילה לנו דבר זה כדי שיתן לנו זה הטעם אדרבה עד כאן לא איירי אלא באיסור תורה דוקא ועוד מתבאר בכמה מקומות מדברי רבינו שחולין שנשחטו בעזרה אסורין מה"ת עיין בס' מקראי קדש ז"ל אף דהרב ב"י ז"ל לא הבין כן דעת רבינו ועיין להמפרשים ז"ל ובמרן סי' ק"ד ומ"ש וכו' דמה שכתב ט"ס הוא וצ"ל דמאי שנא וק"ל.

הלכה י

נפל רימון וכו'. בשו"ת הרלב"ח סי' פ"ח דקדק דאמאי לא נקט רבינו אגוזי פרך שהוא הראשון בשבעה דברים שהזכיר בדין ג' ונדחק בדבר עיין עליו וזו אינו דקדוק על רבינו כי הוא העתיקו מהברייתא דחולין דף ע"ד וק"ל. ומ"ש הרי אלו האחרים מותרים פשטן של דברים מוכחי דר"ל דוקא תערובת שלישי הוא מותר אבל השני נשאר באיסורו והקושי מבואר דבפ"ז דעבודה זרה פסק רבינו דבשני תערובות שרי וכאן הצריך שלש ואיך נאמר דע"ז קיל מהני וכבר עמד עליו מרן ז"ל שם ונדחק הרבה בדבר והניחו בצ"ע. ולענ"ד נראה יותר טוב אם נדחוק עצמינו קצת בדברי רבינו אלה מלומר דאיכא מידי דחמור מע"ז וזה עם מ"ש רש"י שם וז"ל ר' שמעון אומר וכו' אבל פירש אחד מאותו ריבוא לג' רמונים ומן השלישי פירש אחד למקום אחר מותר אף השלשה אמצעיים דספק ספיקא בטיל ע"כ ודברי רבינו יפורשו כן שכשכתב הרי אלו האחרים מותרים ר"ל בין האמצעיים בין האחרונים כדברי רש"י ז"ל וזהו שנתן טעם שהרי הרמון של תערובת הראשונה בטל ברוב דהיינו כפשוטו ושוב ביאר עוד דהיינו דוקא מפני תערובת השלישי דין הוא שנתיר גם השני אבל אם לא נמצא כי אם תערובת שני אפילו לאלף כולם אסורות ודוק כי נראה לענ"ד נכון אף כי הפוסקים ז"ל לא הבינו כן עיין עליהם והרמ"ך בכת"י השיג על רבינו עיין עליו.

הלכה יא

נתפצעו אגוזים. נראה פשוט שאם לא נתפצעו כולם אלא מקצתם אותם שנתפצעו מותרים ממה נפשך ואותם שלא נתפצעו באיסורן קיימי דמי התירן וכן מצאתי להרשב"א סימן שכ"א ופשוט.

הלכה יב

ואם עשה כן וכו'. נתבאר בדברי רבינו פט"ו דין כ"ה.

הלכה יג

ומותרת לכהנים. מבואר הדבר דהיינו דוקא כשיש בה כדי לעלות במאתים.

ומ"ש

וכן תבלים וכו' היינו דוקא בשגם התבשיל שיש בקדרה הוא ממין התבלים וכמ"ש בדין ב' ויתכן זה ע"פ מ"ש רבינו בפי' המשנה שכל מה שדרך בני אדם לתבל הקדרה כגון שומין ובצלים וכיוצא נקרא תבלין.

הלכה יד

תבלין וכו'. הרמ"ך בכת"י הקשה על רבינו עיי"ש. והראב"ד ג"כ השיג עליו דחמירא דחיטי וחמירא דשערי וחלא דחמרא וחלא דשכרא חד שמא חשיב להו בע"ז ועוד השמות הללו אסורין הן ע"כ כלומר דהשם נאמר על האיסור דהיינו ערלה ותרומה וכלאי הכרם וכיוצא וכמ"ש התוס' שם גם מרן ז"ל הוסיף להקשות על דברי רבינו דרבא מפרש דמתני' דערלה כר' מאיר דלאו כהלכתא ואיך פסק רבינו כוותיה ועוד דלקמן דין ל"ב פסק כרבא דבתר שמא אזלינן ואיך פסק כאן כמתני' דאתיא כר"מ וכו' והניח הכל בצ"ע. ולענ"ד נראה יש לישב דברי רבינו בשופי שהרי הוא פירש ברישא דמשנה דערלה כפירוש רש"י דהשמות היינו כפשטן הם התבלין וגם פי' דשלשה שמות כגון פלפל לבן ושחור וג' מינין פי' כגון מיני הכרפס וכו' ואין הלכה כר' שמעון והזהר שלא יעלה על דעתך שאין נקראין תבלין אלא המרקחות והדברים שריחן טוב כמו הזנגביל והפלפל ודומיהן אינו כן אלא כל דבר שמתבלין בו התבשיל כגון השומים והבצלים והשמן והחומץ והיין כולם נקראין תבלין כשאדם מתכוין לתבל בהם או בזולתן קדרתו ותבשילו עכ"ל. ודברים אלו הוציאם רבינו מההיא דחזקיה דתני עלה דהך מתניתין במיני מתיקה שנו כלומר דכל מידי דחזי למתק בו (ע"כ מצאנו בזה הדין ומכאן עד פרק י"ז דין ט"ז לא נמצא כתוב להרב ז"ל וחבל על דאבדין וכו').

פרק יז

הלכה טז

ודגים קטנים וכו'. לכאורה קשה טובא דכיון דרבינו הקדים דכל דבר שאינו עולה על שלחן מלכים אע"פ שאינו נאכל כמות שהוא חי אין בו משום בשולי גוים מעתה דגים קטנים אינן עולין על שולחן מלכים וכמ"ש בגמרא ופירוש רש"י והתוס' א"כ מאי קמ"ל פשיטא שאפילו בשלם הגוי הם מותרים. והנה מצאתי להרמ"ך ז"ל בכת"י ודבריו נכונים עיי"ש. אלא דאכתי קשה דאמאי נקט רבינו לשון צליה אפילו אם בשלם הגוי דין הוא שיהיו מותרים מן הטעם שכתב ז"ל ולזה י"ל דלישנא דרב יוסף נקט וכו' ועוד י"ל דבבישול אף דאין כאן משום בשולי גוים יש איסור אחר מצד גיעולי כליו כמ"ש רבינו בדין י"ח ולכך נקט צלאן דהיינו ע"ג גחלים והוי מילתא פסיקתא וכמ"ש מרן ז"ל גבי הפך ישראל בבשר וכו' דנראה דסתם צליה היא ע"ג האש דוקא ואין כאן שום איסור וק"ל. ולמה שדקדק מרן ז"ל עיין בס' לחם סתרים ז"ל.

הלכה יז

וכן קליות של גוים וכו'. משמע מדברי רבינו דאף שאלו הקליות אין נאכלין חיים וגם עולין על שלחן מלכים אפ"ה הם מותרים מהטעם שכתב ז"ל דאין אדם מזמן חבירו על הקליות וקשה דלקמיה כתב דפולין ואפונים ועדשים וכו' אסורין משום בשולי גוים במקום שעולין על שלחן מלכים ואמאי הרי אין אדם מזמן חבירו עליהם וי"ל דאם קלאם הגוי הן הכי נמי דמותרים ורבינו פירש ששלקן דהיינו דרך בישול וכיון שהוא דרך אוכל גמור יש בו משום בשול גוים כמ"ש לעיל דין ט"ו וכן מצאתי להכנה"ג בהגהת הב"י אות י"ט עיי"ש אך קשה דאם דין הקליות שוה לדין פולין ואפונין ועדשים דכל היכא דקלאם מותרים ואם בשלם אסורים למה הפרידם רבינו לערבינהו וליתני קליות ופולין וכו' אם קלאן הגוי אסורין ואם בשלן מותרים ואין לומר משום דאין דרך העולם לאכול פולין ואפונין ועדשים קלויין אלא מבושלין דהרי בערי המערב כולן אוכלין הפולין קלויין וי"ל דשם קליות שכתב רבינו הוא שם כולל לכל דבר שדרך לקלות ובהכי מתורצים שפיר דברי רבינו ולפ"ז אותם הזרעונים הקטנים שקולין הגוים בערי טורקיא"ה וקורין אותם ביליב"י הם מותרים להדיא. אך שמעתי שהרב מוהר"י לוריא זלה"ה אסרם עיין עליו.

הלכה יח

פולין ואפונין וכו'. נראה דהיינו שלקות דתנן במתניתין שאסורין משום חתנות ומ"ש הר"ן לכך כתב ששולקין וכו' ול"כ ולא מצינו לרב ב"י שהזכירם.

ומ"ש

במקום שעולין על שלחן מלכים מבואר מדברי רבינו שהדבר תלוי במקומות וכן דעת הגהות אשר"י בפ' אין מעמידין שכתב וז"ל והרינגא"ס מותר לנו משום שאין נאכלין חיין במקומנו שהרי אנו מבשלין אותם ואוכלין ולמי שדרכו לאכלו חי אסורין ושאר סתם דגים מלוחים מותר לבד במקום שנהגו בהם איסור וכו' עכ"ל. הרי שגם הוא ס"ל כדעת רבינו שהדבר תלוי במקומות ואין לטעות במ"ש ולמי שדרכו לאכלו חי וכו' דמשמע דביחיד נמי תליא מילתא דזה א"א דקי"ל בעלמא בטלה דעתו אצל כל אדם ותו דא"כ הו"ל פתח בכד וסיים בחבית שמתחילה כתב שהרינגא"ס אין נאכלין חיין במקומינו דמשמע דקפיד למקומות ושוב כתב ולמי שדרכו וכו' דמשמע אפי' איחיד קאמר אלא ודאי דאמקומות דוקא קאמר תדע עוד שסיים ושאר דגים מלוחים מותר לבד ממקום וכו' הרי שסיים בהיתר המקומות כמו שהתחיל והיינו כדברי רבינו ממש ואין להקשות בין לדעת רבינו בין לדעת הגהות אשר"י ז"ל ממ"ש פ' המצניע גבי אנשי הוצל ובריש פ' בכל מערבין ופרכינן ופרסאי הוו רובא ובבל הוי רובא דעלמא די"ל דלא אמרה זה אלא בדבר

שאין דרכם של בני אדם לאכלו כלל אבל בדבר שאף שאין אוכלים אבל יתכן כגון אלו שאמרנו הן הכי נמי דאזלינן אחר המקומות וכמ"ש עוד בפ"ה ואין צריך למ"ש הפר"ח שם בזה דדברי הגהות אשר"י שרירין וקיימים ותמהתי למה לא הזכיר דברי רבינו שהם כדברי הגהות אשר"י כמבואר.

ובהא דעולין על שלחן מלכים צ"ע דאי בעי דוקא מלכים או לאו דוקא אלא כל שדרך לעלות על שלחן שרים הוא הדין והוא הטעם והנה מצאתי להרב כנה"ג שם שכתב משם הרב המקובל האלהי מהר"י לוריא זצוק"ל שהיה אוסר בתורמוסין של גוים משום בשול גוים מפני שלפעמים הם עולין על שלחן שרים וכו' ע"כ שמעינן מינה תרתי חדא דמלכים לאו דוקא ותו דהדבר תלוי במקומות כדברי רבינו והגהות אשר"י כנ"ל דהא תורמוסים ידוע שהוא מאכל גרוע ומכ"ש בשלחן מלכים או אפילו בשלחן שרים ודוק. אחר שכתבתי כל זה מצאתי להרב בני חיי שם שרצה להבין דברי ההגהות אשר"י הנ"ל כפשוטן דקפדי נמי איחיד משום דעיקר הגזרה שמא יסעוד אצלו וכו'. ואחרי המחילה עדין במקומי אני עומד ודברי רבינו יוכיחו מכ"ש דהוי גזרה דרבנן ולפי דעתו הוי קרוב לגזרה ותו דאם כן בואו נאסור מליחת הדגים דודאי ממשיך טפי שדרך לכל העולם למשוך אחר דגים מלוחים עם היין ומים שרופים וק"ל.

ולמ"ש רבינו

ומשום גיעולי גוים וכו' הרמ"ך בכת"י השיג על רבינו עיי"ש וכבר האריך מרן ז"ל והוכיח מה שנראה שהיא דעת רבינו האמתית.

הלכה כז

קטן שאכל וכו'. כבר כתבתי בפכ"ד דהל' שבת דנראה מדברי רבינו דבקטן שלא הגיע לחינוך איירי מדנתן טעם לפי שאינו בן דעת דאם גם בהגיע לחינוך איירי הו"ל למימר לפי שאינו בר עונשין ובהכי ניחא מ"ש בהלכות שבת דבאיסור שבות אין מפרישין את הקטן דמשמע דבאיסור תורה מפרישין והיינו כמ"ש.

הלכה כט

אסרו חכמים וכו'. משמע מדכתב שנפש רוב בני אדם קצה בהן דאז נאסר אפי' למי שאינו קץ בהם לכאורה קשה מההיא דרבינא דפרק אלו טריפות (חולין דף ס"ג) דאמר לה לאימיה אבלע לי ואנא איכל ופי' רש"י התולעים שבתוך הדגים הניחם שם באופן שלא אראם ואקוץ בם ע"כ והרי דבר זה הוא מאוס לרוב בני אדם כשידעו בודאי שיש תולעים בתוך הדגים ואינם אוכלים אותם ולפי דברי רבינו איך היה אוכלם רבינא לכתחילה ואין לומר דלית הילכתא הכי שהרי לא מצינו מאן דפליג עליה לכך נראה ששני מיני מיאוס

איכא ורבינו לא אירי אלא כגון אלו שכתב שהם מיאוס גמור אבל שאר דברים שיש בני אדם שאין להם מיאוס בהם לדידהו שרי תדע דאמרינן שם בסו"פ בהמה המקשה השוחט את הבהמה ומצא בה שליא נפש היפה תאכלנה ובפ' אין מעמידין גבי קיבת עולה כהן שדעתו יפה שורפה חיה וביצים מוזרות נמי למי שדעתו יפה שרו תוך ג' ימים וכמ"ש הפר"ח ז"ל בסי' ס"ו ס"ק י"ג וממ"ש בסי' ע"ד נראה שלא ראה אז דברי רבינו של דין מאכלות אסורות וק"ל.

ומ"ש רבינו**וכלי זכוכית של ספרין וכו'** בגמרא קרו ליה קרנא דאומנא ויש עושין אותו מקרן ויש מזכוכית ולא ידעתי למה הזכיר רבינו זכוכית ולא אמר סתם כלישנא דגמ' דמשמע דאם הוא של קרן או של מתכת שרי והא לא מסתבר כלל הן אמת דבשל מתכת אפשר דע"י הגעלה או ליבון שרי אבל של קרן או מין אחר פשיטא דאסור וי"ל דבזמן רבינו לא היו נוהגים להקיז כי אם בכלי זכוכית אי נמי דאשמועינן חידושא דאפילו בכלי זכוכית שיכול לרחצן ולנקותם היטב שנראין כחדשים אפ"ה אסור וכ"ש כלי קרן או מתכת ומיהו ע"י ליבון נראה ודאי דשרי דפנים חדשות באו לכאן ועיין להתוס' פ' אין מעמידין (עבודה זרה דף ל"ו.)

הלכה לא

וכל המשהה וכו'. שבת דף ע"ב ומ"ש וכל הנזהר וכו' ראוים הדברים למי שאמרן וזכותו יגן עלינו להתקדש בקדושתו יתברך ב"ה אמן כי"ר.